

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY ŁOPUSZNO
wraz ze zmianą Nr 1
tekst jednolity**

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO GMINY

Załącznik Nr do niniejszej uchwały Nr Rady Gminy w Łopusznie z dnia r.

Kielce, 2016

I. WPROWADZENIE

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” zostało wprowadzone ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 — jednolity tekst z późniejszymi zmianami), w celu określenia polityki przestrzennej gminy. .

„Studium...” stanowi akt kierownictwa wewnętrznego kształtującego politykę przestrzenną gminy, wyodrębniając cele, uwarunkowania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego.

„Studium...” określa wszystko co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy a w szczególności walory przyrodnicze, wartości kulturowe, zasoby środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe, inicjatywy i przedsiębiorczość społeczeństwa oraz powiązania zewnętrzne i wewnętrzne gminy tak pod względem administracyjnym jak i gospodarczym.

„Studium...” jest jedynym dokumentem planistycznym sporządzanym dla obszaru całej gminy.

„Studium...” jest ważnym źródłem informacji koordynacyjnym w stosunku do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego terenu, które będą opracowywane w następstwie uchwalonego „Studium...” oraz będą miały wpływ na politykę przestrzenną i gospodarczą gminy, realizowaną przez Radę i Zarząd gminy oraz przez instytucje im podległe.

Stosownie do art. 6 ust. 5 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, w „Studium...” określa się w szczególności:

- obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiska,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem w miarę potrzeby terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę ze wskazaniem, w miarę potrzeby, obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

II. INFORMACJE OGÓLNE

1. STwierdzenie Dotyczące Uchwalenia „Studium...”

Na podstawie art. 6 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 124) niniejsze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno” zostało uchwalone Uchwała nr XXIX/236/2002 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 14 sierpnia 2002 r.

2. SKŁAD ZESPOŁU AUTORSKIEGO

Niniejsze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Łopuszno” (zwane dalej „Studium...”) wykonane zostało przez zespół w składzie:

mgr arch. Zbigniew Janus - główny projektant — nr upr. urban. 694/88.

mgr Marcin Korban — środowisko przyrodnicze

mgr Malgorzata Adach — uzbrojenie terenu, środowisko przyrodnicze

mgr Edmund Augustyniak - rolnictwo, leśnictwo

mgr Marian Olech — komunikacja

tech arch. Krystyna Foder — opracowanie graficzne

tech. arch. Erna Jagi — opracowanie graficzne

Zespół projektowy zmiany Nr 1 Studium:

MASTERPLAN Rafał Kozieł

Jaworznia-Zagórze 1

26-065 Piekoszów

3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Podstawą wykonania „Studium...” była Umowa Nr 1/2001 z dnia 04.04.2001 r. w sprawie wykonania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno” zawarta pomiędzy Zarządem Gminy w Łopusznie a Biurem Planowania Przestrzennego Związku Międzygminnego z siedzibą w Kielcach.

„Studium. . .” zostało opracowane w oparciu o:

- Uchwałę Nr XIX/163/2001 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 29 marca 2001 r.
- Ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 —jednolity tekst z późniejszymi zmianami);
- Zarządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie rodzajów i wzorów dokumentów stosowanych w pracach planistycznych (Dz. U. Nr 3 poz. 40);
- Ustawę z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16 poz. 78 - jednolity tekst z późniejszymi zmianami);
- Ustawę z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101 poz. 444, z 1992 r. Nr 21 poz. 85, Nr 54 poz. 254, z 1994 r. Nr 1 poz. 3, Nr 127 poz. 627, z 1995 r. Nr 147 poz. 713, z 1996 r. Nr 91 poz. 409, z 1997 r. Nr 54 poz. 349, Nr 121 poz. 770, Nr 160 poz. 1079);
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67 poz. 337);

- Ustawę z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 Nr 145, poz. 1623);
- Ustawę z dnia 31 grudnia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49 poz. 196 —jednolity tekst z późniejszymi zmianami);
- Ustawę z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27 poz. 96, z 1996 r. Nr 106 poz. 496, z 1997 r. Nr 88 poz. 554, Nr 111 p02.' 726, Nr 133 poz 885);
- Ustawę z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz U. Nr 10 poz 48 —jednolity tekst z późniejszymi zmianami);
- Ustawę z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 14 poz 60 z 1988 r. Nr 19 poz. 132, z 1989 r. Nr 35 poz. 192, z 1990 r. Nr 34 poz. 198, z 1991 rNr 75 poz. 332, z 1993 r. Nr 47 poz. 212, z 1994 r. Nr 127 poz. 627, z 1997 r. Nr 6 poz. 31, Nr 80 poz. 497, Nr 106 poz. 677, Nr 123 poz. 780, z 1998 r. Nr 106 poz. 668, Nr 162 poz. 1126);
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 Lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93 poz. 589);
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko inwestycji niezaliczanych do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska, obiektów oraz robót zmieniających stosunki wodne (Dz. U. Nr 93 poz. 590).

Podstawa prawna zmiany Nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno:

- *art. 9 ust. 1, art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 ze zm.),*
- *Uchwała nr XIII/94/2012 Rady Gminy w Łopusznie z dnia 30 maja 2013r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno, której przedmiotem jest zmiana polityki przestrzennej obszaru położonego w granicach sołectwa Czartoszowy w kierunku wyznaczenia obszaru usług z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Zmiany wprowadzone w tekście Studium dokonano kursywą i kolorem czerwonym.*

4. OBSZAR OPRACOWANIA - CZĘŚCI SKŁADOWE OPRACOWANIA

„Studium...” zostało opracowanie W granicach administracyjnych gminy Łopuszno. „Studium...” składa się z części tekstowej i graficznej. „Studium...” przedstawiono w formie opracowanego elaboratu.

Opracowanie graficzne wykonano na mapach sytuacyjno – wysokościowych w skali 1 : 10.000 dla obszaru gminy. Mapy poglądowe i analityczne wykonane na mapach topograficznych w skali 1 : 25.000. Wszystkie mapy wykonano w technice barwnej. Spis w/w map znajduje się w załączniku na końcu tekstu.

Dokumentacja przebiegu procedury wykonania studium skompletowana została i oprawiona w wyodrębniony zbiór dokumentów formalno - prawnych.

Elementami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno”, które podlegają uchwaleniu przez Radę Gminy w Łopusznie oraz które będą stanowiły podstawę dla realizacji polityki przestrzennej są:

I. Tekst „Studium...”

- Tom I — Diagnoza stanu istniejącego gminy,
- Tom II — Kierunki rozwoju gminy.

II. Rysunek „Studium...”, składający się z 6 plansz zatytułowanych:

- „Gmina Łopuszno — Struktura przyrodnicza gleb i lasów”
- „Gmina Łopuszno — Warunki topoklimatyczne i gruntowe. Występowanie kopalin”
- „Gmina Łopuszno — Dostępność fizjograficzna terenu wraz z ochroną środowiska”
- „Gmina Łopuszno — Struktura władania. Infrastruktura techniczna”
- „Gmina Łopuszno — Uwarunkowania rozwoju osadnictwa”
- „Gmina Łopuszno - Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

Mapy studialne, wyjaśniające i pomocnicze nie podlegają uchwaleniu.

5. MATERIAŁY WEJŚCIOWE DO STUDIUM

1. Inwentaryzacja urbanistyczna ogólna terenowa gminy Łopuszno - wykonana w listopadzie 1999. r. przez Biuro Planowania Przestrzennego Związku Międzygminnego z siedzibą w Kielcach;

2. Wnioski, informacje, zalecenia i wytyczne na piśmie od organów państwowych, zakładów, instytucji — złożone w wyniku zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania „Studium...” — wg zestawienia w odrębnym zbiorze dokumentów formalno - prawnych;

Ankiety przekazane do wypełnienia wszystkim sołtysom na terenie gminy Łopuszno, dotyczące problematyki zawartej w „Studium...” — wg zestawienia w odrębnym zbiorze dokumentów formalno-prawnych; ‘

Strategia rozwoju województwa kieleckiego — synteza. Opracowanie Instytutu Gospodarki Przestrzennej w Warszawie pod kierownictwem prof. dr hab. Elżbiety Wysockiej;

Gmina Łopuszno dawniej i dziś - opracowanie zbiorowe;

Informacje uzyskane w Urzędzie Gminy Łopuszno W jednostkach zarządzających poszczególnymi elementami uzbrojenia oraz literatura specjalistyczna i szkoleniowa z tematyki „Studium...”

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DOTYCZĄCE ZMIANY NR 1 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŁOPUSZNO

Przyjęta Uchwałą Nr 239/2011 z dnia 13 grudnia 2011r. przez Radę Ministrów Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r. poz. 252) nie przewiduje na obszarze objętym zmianą Studium zadań o znaczeniu krajowym. Niemniej jednak, dokument ten wyznacza nowe ramy polityk posiadających wpływ terytorialny i stanowi podstawę do formułowania wytycznych oraz ustaleń dla wszystkich dokumentów strategicznych, mających znaczenie dla realizacji zapisanych w dokumencie celów. Jednym z podstawowych celów mogących mieć znaczenie priorytetowe odnoszące się do obszaru objętego zmianą Studium jest "przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego". Jest to działanie niezmiernie istotne z punktu widzenia prowadzenia polityki przestrzennej gmin, niemniej jednak odnoszące się głównie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Powinno być ono również uwzględnione w zapisach studium a uszczegółowione w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Polityka przestrzenna zapisana w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa politykę długofalową, co oznacza, że tereny inwestycyjne mogą być uruchamiane etapami np. po wyczerpaniu się wyznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego rezerw terenowych.

Dla obszaru objętego zmianą Nr 1 Studium obowiązuje Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego zatwierdzony Uchwałą Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego zwanej dalej Planem

Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2014r. poz. 2870), zgodnie z którym obszar objęty zmianą Studium położony jest obszarze wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej, podobszarze kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług. Tak, więc kierunek obszaru objętego zmianą Nr 1 Studium wpisuje się w kierunki rozwoju województwa świętokrzyskiego.

Plan zagospodarowania województwa nie zawiera żadnych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym odnoszących się do obszaru objętego zmianą Studium. Ponadto, w planie województwa obszar objęty zmianą Nr 1 Studium zakwalifikowany został do obszarów problemowych, tj. jako obszar o najgorszej dostępności do usług oraz obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW).

W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 zatwierdzonej Uchwałą Nr XXXIII/589/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 16 lipca 2013 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 obszar objęty zmianą Studium położony jest w **Obszarze Strategicznej Interwencji**, w obrębie której wyróżniono 6 typów obszarów strategicznej interwencji. Obszar zmiany Nr 1 Studium położony jest w typie Obszary wiejskich", który obejmuje obszary wiejskie województwa świętokrzyskiego z wyłączeniem gmin miejskich (Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Sandomierz) oraz obszarze funkcjonalnym miasta Kielce jako głównym biegunie rozwoju województwa świętokrzyskiego, predysponowanym do bezpośredniego i pośredniego dynamizowania rozwoju całego województwa, zmierzający do utrwalenia i rozwijania swoich funkcji metropolitalnych.

Obszar objęty ustaleniami zmiany Nr 1 Studium położony jest zgodnie z zapisami obowiązującego "Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego zatwierdzonego Uchwałą Nr XXI/360/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia "Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego" 2012-2018 oraz Uchwałą Nr XXI/361/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania "Planu gospodarki odpadami dla województwa dla województwa Świętokrzyskiego" 2012-2018 (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2012 r. poz. 2205) gmina Łopuszno została zaliczona do regionu 4 gospodarki odpadami komunalnymi. Regionalną instalacją do przetwarzania odpadów komunalnych jest instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów i wydzielania ze zmieszanych odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub części do odzysku zlokalizowana a także instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o pojemności pozwalającej na przyjmowanie przez okres nie krótszy niż 15 lat odpadów w ilości nie mniejszej niż powstająca w instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych zlokalizowana w miejscowości Promnik, gm. Strawczyn.

Zgodnie z Uchwałą Nr XVII/248/15 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie określenia "Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkookresowych" (Dz. Urz. Woj. Święt. z 2015 r. poz. 3890) obszar zmiany Nr 1 Studium zakwalifikowany został do strefy jakości powietrza "strefa świętokrzyska o numerze PL2602" wynikająca z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.) i rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z 2012 r. poz. 914). Strefę świętokrzyską stanowi obszar województwa świętokrzyskiego w jego granicach administracyjnych z wyłączeniem miasta Kielce, które stanowi odrębną strefę "miasto Kielce o numerze PL2601". Zgodnie z programem do **obowiązków samorządów lokalnych w ramach poprawy ochrony warunków atmosferycznych należy:**

- wymiana niskosprawnych źródeł spalania paliw w budynkach użyteczności publicznej,
- budowa dróg rowerowych,
- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz budownictwo energooszczędne i pasywne,

- produkcja energii prosumenckiej z odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym,
- wdrożenie Programów ograniczania niskiej emisji lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej w gminach, w których wyznaczono obszary przekroczeń stężeń dopuszczalnych pyłu PM10 i PM2,5, poprzez stworzenie systemu wsparcia finansowego dla mieszkańców oraz jednostek organizacyjnych,
- realizacja działań krótkoterminowych wynikających z ogłoszonych alarmów przez WCZK,
- opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów występowania przekroczeń wartości normatywnych stężeń substancji z uwzględnieniem zapisów o działaniach niwelujących negatywny wpływ inwestycji na jakość powietrza,
- uwzględnienie korytarzy przewietrzania miasta w pracach planistycznych,
- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń budowy centrach miast obiektów mogących powodować wzmożone natężenie ruchu jak np. centra logistyczne, czy zakłady przemysłowe,
- rozbudowa infrastruktury zielonej,
- zapewnienie ogólnodostępnej informacji o źródłach i wielkościach emisji zanieczyszczeń oraz obszarach zagrożenia złą jakością powietrza, z wykorzystaniem systemów GIS,
- prowadzenie akcji edukacyjnych w zakresie ochrony powietrza,
- przekazywanie Zarządowi Województwa informacji o wydawanych decyzjach mających wpływ na realizację programu zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 7 ustawy POS,
- przedkładanie corocznego sprawozdania z realizacji POP do Zarządu województwa do 28 lutego za rok poprzedni.

Zadania podmiotów korzystających ze środowiska w ramach realizacji Planu Ochrony

Powietrza:

- rozwój budownictwa pasywnego i spełniającego standardy energooszczędności,
- wymiana niskosprawnych źródeł spalania o małej mocy do 1 MW,
- ograniczenie emisji z transportu materiałów sypkich,
- czyszczenie pojazdów opuszczających place budowy, obszary przeróbki kopalin i obszary o znacznym zapyleniu,
- modernizacje instalacji technologicznych oraz instalacji spalania paliw do celów technologicznych,
- modernizacje instalacji spalania paliw w ramach sektora energetyki i ciepłownictwa,
- ograniczenie emisji nieorganizowanej w procesach przeróbki kopalin na obszarach zakładów przeróbczych i kopalni odkrywkowych,
- nasadzenie zieleni wokół obszarów prowadzenia robót przeróbczych i składów magazynowych,
- zraszanie pryzm materiałów sypkich,
- przekazywanie sprawozdań z realizacji działań wskazanych w POP do Zarządu Województwa do 28 lutego za rok poprzedni.

Zgodnie z Aktualizacją Programu Ochrony powietrza (...) planu zagospodarowania przestrzennego powinny być opracowane dla wszystkich obszarów określonych w POP jako obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych pyłu PM10 i PM2,5. W planach zagospodarowania przestrzennego zapisy wskazywać muszą na stosowanie systemów grzewczych ograniczających negatywny wpływ na jakość powietrza. Dodatkowo planu zagospodarowania przestrzennego muszą zawierać ograniczenia w zakresie lokalizacji obiektów, których funkcjonowanie powoduje wzmożone natężenie ruchu takich jak centra logistyczne czy centra handlowe.

III. DIAGNOZA STANU ISTNIEJACEGO GMINY

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

1.1. Położenie i ukształtowanie terenu

1.1.1. Położenie administracyjne

Gmina Łopuszno położona jest w zachodniej części województwa świętokrzyskiego w powiecie kieleckim. Bezpośrednimi sąsiadami gminy są:

- od północy: gmina Radoszyce (powiat konecki),
- od północno-wschodu: gmina Mniów (powiat kielecki),
- od wschodu: gminy Strawczyn i Piekoszków (powiat kielecki),
- od południa: gmina Małogoszcz (powiat jędrzejowski),
- od zachodu: gmina Krasocin (powiat włoszczowski),
- od północno - zachodu: gmina Sielpia Konecka (powiat konecki).

Gmina Łopuszno zajmuje powierzchnię 176,9 km² i podzielona jest na 27 sołectw (Rys. 1).

1.1.2. Położenie geograficzne

Według podziału fizyczno - geograficznego Polski J. Kondrackiego (1994), gmina Łopuszno położona jest prawie w całości na obszarze mezoregionu Wzgórza Łopuszańskie 342.16 należącego do makroregionu Wyżyny Przedborskiej 342.1. Jedynie północno - wschodni kraniec gminy należy do mezoregionu Płaskowyż Suchedniowski 342.31, wchodzącego w skład makroregionu Wyżyna Kielecka 342.3.

Wzgórza Łopuszańskie tworzą krótkie, poprzecinane uskoki pasemka zbudowane ze skał jurajskich i górno triasowych, występujące na przedłużeniu Padolu Kielecko - Łagowskiego. Wzgórza nie przekraczają wysokości 300 m n.p.m. (wzgórze pod Łopuszkiem 300 m n.p.m.), a wysokości względne mieszczą się w granicach 20 - 40 m. Miąższość utworów czwartorzędowych w obniżeniach dochodzi do kilkudziesięciu metrów. Najniżej położony w gminie jest obszar gdzie "Czarna z Olszówki" zasila Nową Czarną (225 m. n. p. m.).

Północno-wschodni fragment gminy Łopuszno należy do Płaskowyżu Suchedniowskiego i stanowi najbardziej urozmaicony i najwyższy wyniesiony obszar.

„Wzniesienie Góra Dobrzeszowska 364 m.n.p.m.;) jest największą konkurencją w gminie. .

1.1.3. Ukształtowanie terenu i jego przydatność dla budownictwa

Urozmaicona morfologia powierzchni gminy związana jest z budową geologiczną skał podłoża, procesami denudacyjno-erozyjnymi oraz działalnością akumulacyjno-erozyjną rzek.

Według typów krajobrazu naturalnego (Kondracki 1., 1994) przeważa tu krajobraz nizinny staroglacjalny równin peryglacjalnych a miejscami krajobraz wyżynny na skałach krzemianowych.

Ze względu na stosunkowo urozmaiconą rzeźbę, niektóre obszary gminy stwarzają pewne ograniczenia w lokalizacji obiektów budowlanych. Największe ograniczenia dla zabudowy powoduje teren, o nachyleniu przekraczającym 12 %. Zbocza o tak dużych spadkach wymagają tarasowania oraz stwarzają poważne ograniczenia przy budowie dużych obiektów oraz uzbrojeniu technicznym. Nieco mniejsze ograniczenia stwarzają tereny o nachyleniu mieszczącym się w przedziale 8 — 12 %. Na obu wyżej wymienionych stokach zachodzi możliwość wystąpienia procesów osuwiskowych.

Najkorzystniejsze dla potrzeb zabudowy są tereny płaskie bądź lekko faliste, o spadkach nie przekraczających 5 %. Należy tutaj wykluczyć obszary dolin rzecznych ze względu na wysoki poziom

wód gruntowych, nienośne podłoże czy niekorzystne warunki topoklimatyczne. Dobrze do lokalizacji budownictwa są też tereny o spadkach mieszczących się w przedziale 5 — 8 %. Ograniczenia mogą wystąpić tu jedynie przy lokalizacji budynków o dużej kubaturze.

1.2. Budowa geologiczna

1.2.1. Zarys budowy geologicznej gminy

Pod względem geologiczno-strukturalnym gmina Łopuszno położona jest całkowicie w obrębie mezozoicznej osłony trzonu Gór Świętokrzyskich. Osłonę tą na obszarze gminy tworzą osady triasu i jury. W dużej części osady te przykryte są utworami plejstoceniowymi i holoceniowymi.

Najstarszymi utworami odsłaniającymi się na powierzchni są osady triasu reprezentowane przez wszystkie ogniwa (pstry piaskowiec, wapień muszlowy, kajper i retyk).

Osady pstręgo piaskowca reprezentowane przez piaskowce z wkładkami ilów wiśniowych budują m. in. Górę Dobrzeszowską. Wapień muszlowy zaznacza się niewielką wychodnią w rejonie Sarbic. Wykształcony jest w postaci wapieni krystalicznych i szarych. Osady kajpru i retyku wykształcone są w postaci ilów, mułowców Wiśniowych z wkładkami piaskowców. Największe ich kompleksy odsłaniają się w rejonie Ewelinowa i Gnieździsk.

Utwory jurajskie reprezentowane są przez wszystkie ogniwa: lias, dogger i malm. Osady liasu występujące w postaci żwirów, zlepieńców kwarcytowych oraz piaskowców, budują część wzgórz na terenie gminy. Występują w rejonie Łopuszna, Snochowic, Grabownicy, Czartoszewy i Ewelinowa. Osady doggeru wykształcone w postaci mułowców z laminami ilastymi odsłaniają się w rejonie Lasocina, Skałki Polskiej, Snochowic i Łopuszna. Osady malmu reprezentowane przez wapień z krzemieniami, wapień gąbkowy z przeławieniami margli występują w rejonie Lasocina, Skałki Polskiej oraz w południowej części gminy (wzgórza w Gnieździskach).

Osady plejstoceniowe związane są głównie ze zlodowaczeniem środkowopolskim. Tworzą je piaski i żwiry wodnolodowcowe o bardzo zmiennej miąższości, żwiry moreny czołowej, piaski rzeczne, gliny zwałowe, mułki zastoiskowe. Po ustąpieniu lądolodu powstawały osady związane z procesami denudacyjnymi oraz eolicznymi. Są one reprezentowane przez piaski, mułki, gliny deluwialne i proluwialne oraz piaski eoliczne wydmy. W holocenie również trwają procesy denudacyjno-erozyjne oraz trwa działalność akumulacyjno-erozyjna rzek. Widoczny jest też wpływ działalności gospodarczej człowieka (wyrębiska, nasypy, tworzenie rowów i stawów). Osady holoceniowe stanowią namuły i piaski den dolinnych oraz zagłębień bezodpływowych i okresowo przepływowych. Ponadto stwierdzono liczne wystąpienia torfów, głównie na tarasach zalewowych szerokich dolin.

1.2.2. Warunki podłoża budowlanego

Na przeważającej części obszaru gminy Łopuszno występują korzystne dla budownictwa warunki geologiczne. Zaliczono do nich:

- obszary gruntów skalistych - wychodnie wapieni i margli (wapień muszlowy i jura), piaskowce, mułowce i ilowce (trias i jura)
- obszary glin zwałowych - są to gliny, gliny piaszczyste ze Żwirami pochodzenia lokalnego i skandynawskiego często z przewarstwieniami piasków
- obszary piasków i żwirów wodnolodowcowych.

Na mapie „Warunki topoklimatyczne...” zaznaczono 2 rodzaje obszarów o gruntach ograniczających budownictwo:

- namuły i piaski tarasu zalewowego, den dolinnych i zagłębień bezodpływowych, torfy tarasu zalewowego oraz piaski, mułki, gliny deluwialne i proluwialne. Są to też obszary płytkiego występowania wód gruntowych (0 - 2 m p.p.t.), miejscami głębiej. Obszary te nie nadają się do

posadowienia budynków. Jedynie utwory deluwialne i proluwialne w przypadku głębszego występowania wód gruntowych mogą być brane pod uwagę jako budowlane,

- obszary wydmy oraz występowania piasków eolicznych - są to zwykle piaski średnio- i drobnoziarniste, luźne przechodzące głębiej w średniozagęszczone; grunty te nadają się do posadowienia budynków lekkich. .

1.3. Kopaliny

1.3.1. Charakterystyka złóż

Na terenie gminy Łopuszno znajduje się 39 złóż kopaliny, 9 z nich to złoża udokumentowane, 3 to zarejestrowane, 23 z nich - szacunkowe a 4 to perspektywiczne. Złoża te, wraz z zasobami, zastosowaniem i stanem zagospodarowania zestawiono w Tabeli nr 1.

Udokumentowane złoża to: złoża piasków - „Wojciechów”, złoża ilów - „Marianów I” i „Gnieździska”, złoża żwirów - „Łopuszno-Czartoszowy” i „Korczyn” oraz złoża wapieni - „Dybkowa Góra” i „Maćkowa Góra”. Na złożo „Łopuszno - Czartoszowy” składają się złoża: „Górki Łopuszańskie” (3 obszary), „Eustachów Mały” (4 obszary) i „Grabownica” (3 obszary) - łącznie 10 obszarów.

Ze złóż bilansowych eksploatowany był „Korczyn” - obecnie nieeksploatowany i zrehabilitowany i „Dybkowa Góra” - na której zaniechano eksploatacji, Zaniechanie to nastąpiło w 1992r., gdy wydobywanie stało się nieekonomiczne ze względu na wysokie koszty dowozu surowca do zakładu przerobczego w Mieczynie i zmniejszenie się zapotrzebowania na kruszywo drogowe. Na złożu tym, po wygaśnięciu koncesji na wydobywanie, przestał obowiązywać teren i obszar górniczy.

Stale eksploatowane jest złożo wapieni „Maćkowa Góra”, położone w Gnieździskach na granicy z gminą Małogoszcz. Koncesję na wydobywanie posiada Spółdzielnia Pracy „Kopaliny Mineralne” z Kielc. Zezwala ona na wydobywanie wapieni Jurajskich w granicach obszaru górniczego „Góra Maćkowa”. Koncesję wydał Urząd Wojewódzki w Kielcach, Wydział Ochrony Środowiska, decyzją znak OSII-7512/8/95 z dnia 19.04.1995 r. Uaktualnia ona poprzednią decyzję Wojewody Nr W-33/93 z 25.05.1993, znak OSII—7512/7/92/93. Decyzja ta jest ważna 10 lat tj. do 31.05.2003 r. Dnia 26.03.2002 r. Wojewoda Świętokrzyski przeniósł w/w koncesję na rzecz Zakładu Produkcyjno - Handlowego „Minerał” Artura Widłaka zam. Micigózd 78 gm. Piekoszków. Decyzja ta ma nr Śr.V-7412/23/02. Dla złoża opracowano obszar i teren górniczy. Są one przedstawione na mapie „Warunki topoklimatyczne...” Obszar górniczy ma powierzchnię 10 ha 811 m², a teren górniczy ma powierzchnię 78 ha 772 m².

Okresowo i bez koncesji eksploatowane jest złożo ilów „Marianów I”. Wydobywanie na złożu prowadzone jest od 1959 r. i odbywa się dla potrzeb cegielni „Marianów”. Na serie złożową składają się iły i iłolupki jurajskie oraz sporadycznie gliny czwartorzędowe. Eksploatujący złożo powinien wystąpić o przyznanie koncesji na wydobywanie.

Pozostałe złoża bilansowe nie były nigdy eksploatowane. Jedno ze złóż - „Wojciechów” jedynie w niewielkiej części znajduje się w gminie Łopuszno, a jego większość jest na terenie gminy Krasocin.

Bez określania kategorii rozpoznania w gminie Łopuszno zarejestrowane są trzy złoża: dwa Wapieni - „Skalka Polska” i „Gnieździska-Góra Poddańska” oraz jedno ilów - „Marianów II”. Na złożo „Skalka Polska” składają się dwa odrębne obszary. Złożo „Marianów II” udokumentowane zostało jako baza surowcowa dla cegielni Marianów. Żadne z powyższych złóż nie jest zagospodarowane.

Najwięcej jest w gminie złóż o zasobach określonych szacunkowo. W tej grupie najliczniej reprezentowane są wapienie - 6 złóż, następnie żwirów - 5 złóż, 3 złoża to wapień piaszczysty. Po dwa złoża jest: ilów, żwirów/zlepieńców i piasków, a po jednym złożu mułowców/iłowców, piaskowców i piasków/żwirów. Spośród tych złóż eksploatowane na skale lokalną były złoża: żwirów „Lasocin” i piasków/żwirów „Snochowice”. Obecnie eksploatacja „Lasocina” jest zaniechana, a „Snochowice” zakończona. „Snochowice” są jedynym złożem w gminie, które mimo opracowanej dokumentacji w kat. B+C1+C, nigdy nie doczekało się oficjalnego zatwierdzenia zasobów, tak więc traktujemy je jako

szacunkowe. Złoże piaskowców „Huta Jabłonowa” położone jest na pograniczu dwóch gmin: Łopuszna i Słupi Koneckiej.

Złóż o zasobach określonych perspektywnie jest w gminie cztery. Trzy spośród nich to złoża piasków, a jedno to torfy. Na złoża torfów składa się 11 odrębnych obszarów. Spośród tych złóż okresowo jest eksploatowane jedno z torfowisk w Gnieździskach - Żurawski Ług. Było ono eksploatowane bez koncesji przez Gospodarstwo Ogrodnicze w Piekoszowie.

1.3.2. Możliwość zagospodarowania kopalin

Ze względu na liczne formy ochrony krajobrazu, jakimi objęty jest cały obszar gminy, eksploatacja wszystkich złóż jest konfliktowa. Największym zagrożeniem dla środowiska byłaby eksploatacja kopalin znajdujących się na terenie otuliny Przedborskiego Parku Krajobrazowego.

Większość kopalin w gminie nigdy nie była eksploatowana. Stanowią one bazę dla ewentualnego przyszłego wykorzystania.

W oparciu o mapy geologiczno-gospodarcze można określić obszary prognostyczne dla udokumentowania złóż piasków, ilów i piaskowców. Na terenie gminy istnieje możliwość udokumentowania złóż piasków związanych z piaskami wydmyowymi i wodnolodowcowymi, występującymi między Lasocinem a Baryczą. Mogłyby one znaleźć zastosowanie w budownictwie. W okolicach Grabownicy są obszary na których jest możliwość perspektywicznego udokumentowania złóż ilów dla ceramiki budowlanej. Możliwe byłoby też udokumentowanie piaskowców w rejonie Huty Jabłonkowej.

Tabela 1. Proponowane do utworzenia formy ochrony przyrody

Nr na mapie	Sołectwo	Główny przedmiot ochrony
1	2	3
Proponowane rezerваты przyrody		
1 R*	Jedle	Zagłębienie śródwydmowe pokryte oczkami wodnymi i torfowiskami przejściowymi, położone na zachód od wsi Jedle. Chronione gatunki roślin: rosziczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, widłak jałowcowaty, widłak goździsty, grzybienie białe, Chronione gatunki ptaków: bąk, łabędź niemy, błotniak stawowy, kobuz, wodnik, kokoszka wodna, żuraw kszysk, samotnik.
2 R*	Gnieździska	Wapienne śródpolne wzniesienie (Góra Sadowa) położone na południowy – wschód od Gnieździsk, porośnięte murawami kserotermicznymi oraz pozostałości świetlistej dąbrowy i grądu. Chronione gatunki roślin: zawilec wielkokwiatowy, marzanka wonna, płuskawica europejska, konwalia majowa i inne.
3 R***	Ewelinów	Rezerwat „Ewelinów” – przedmiotem ochrony jest fragment lasu liściastego o charakterze grądu typowego na podłożu wapiennym.
4 R***	Lasocin	Rezerwat „Las Świdziński” – obejmuje środkowy, najbardziej zabagniony fragment Lasu Świdzińskiego leżącego w południowej części Niecki Zabrodzkiej wraz z śródleśnymi polanami. Jest to największy i najlepiej zachowany fragment lasów bagiennych w całej Polsce środkowej.
Proponowane użytki ekologiczne		
1 U* (a, b)	Piotrowiec, Snochowice, Dobrzyszów	Północna (rozdzielona projektowanym zbiornikiem retencyjnym na części a i b), naturalnie wykształcona część doliny Łososiny (Wiernej Rzeki) obejmująca zbiorowiska roślinności wodno – bagiennej z gatunkami chronionymi: wawrzynek. Chronione gatunki ptaków: kszysk, dudek, świergotek łąkowy.
2 U*	Fanisławice Ruda Zajączkowska	Wschodnia (rej. Fanisławice), naturalnie wykształcona część doliny Łososiny z pięknie meandrującą rzeką i zbiorowiskami roślinności wodno – bagiennej. Chronione gatunki roślin: wawrzynek, wilcze łyko, kruszyna pospolita, listera jajowata, grzązel żółty, kalina koralowa. Chronione gatunki fauny: – Ssaki: nocek rudy, mroczek późny, borowiec wielki, – Ptaki: błotniak stawowy, wodnik, kropiatka, derkacz, kokoszka wodna,

		kszyk, zimorodek, remiz, – Plazy: traszka zwyczajna, traszka grzebieniasta.
3 U *	Czartoszowy Grabownica	Wapienne wzgórze Góry Jaźwia z odsłonięciami skalnymi porośnięte murawami kserotermicznymi i ciepłolubnymi zaroślami, z udziałem chronionych gatunków: zawilec wielkokwiatowy, kopytnik pospolity, marzanka wonna, konwalia majowa, kalina koralowa.
4 U *	Czartoszowy Grabownica	Śródleśne zagłębienie terenu z oczkiem wodnym i torfowiskiem przejściowym, położone na wschód od drogi Łopuszno – Gnieździska, Chronione gatunki roślin: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, widłak jałowcowaty, widłak goździsty.
5 U *	Fanisławice	Torfowisko przejściowe z oczkiem wodnym położone wśród lasów na północ od Fanisławic. Chronione gatunki roślin: mącznica lekarska, rosiczka lekarska, rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne.
6 U *	Gnieździska	Zagłębienie po eksploatacji torfu (Żurawski Ług), zalane wodą i obejmujące torfowisko przejściowe położone na zachód od Gnieździsk. Chronione gatunki roślin: pomocnik baldaszkowaty, grzybień białe. Chronione gatunki ptaków: bąk, łabędź niemy, płaskonos, błotniak stawowy, wodnik, zielonka, kokoszka wodna, żuraw, samotnik, pszczołojad.
7 U *	Gnieździska	Góra Lipkowa z nieczynnym kamieniołomem położona na zachód od wsi, pokryta murawami kserotermicznymi, z gatunkami roślin chronionych: centuria pospolita, kalina koralowa.
8 U *	Gnieździska	Góra Dybkowa z kamieniołomem położona na północ od wsi, porośnięta murawami kserotermicznymi i ciepłolubnymi zaroślami.
9 U *	Gnieździska	Wzgórze wapienne położone na południe od zabudowy wsi, porośnięte murawami kserotermicznymi i zaroślami ciepłolubnymi, z gatunkami roślin chronionych: zawilec wielkokwiatowy, marzanka wonna, konwalia majowa, pierwiosnka lekarska, kalinka koralowa. Miejsce występowania motyla – paż królowej.
10 U ***	Lasocin	Śródleśne torfowisko wysokie o powierzchni 2,7 ha
11 U ***	Ewelinów	Łąka (torfowisko przejściowe) o powierzchni 10,0 ha
12 U ***	Lasocin	Staw o powierzchni 0,60 ha
Proponowane stanowiska dokumentacyjne		
1 S ***	Ewelinów	„Skalaka Polska” – wapienne wyniesienie z nieczynnym kamieniołomem porośnięte murawami kserotermicznymi o powierzchni 1,9 ha
2 S ***	Ewelinów	„Góra Skala” – wapienne wyniesienie porośnięte murawami kserotermicznymi i grądem typowym o powierzchni 2,0 ha
Proponowane pomniki przyrody		
1 P **	Antoniów	Dąb
2 P **	Snochowice	Lipa
3 P **	Jasień	Lipa
4 P **	Łopuszno	Trzy lipy
5 P **	Łopuszno Jasień	Aleja drzew (jesiony, wiązy, kasztanowce i inne)
6 P **	Józefina	Sosna zwyczajna
7 P *	Olszówka	Sosna zwyczajna w przysiółku Dębowa Górka

Źródło:

* Cywicki R., Kozieł R., 1998, Inwentaryzacja przyrodnicza gmin województwa kieleckiego. Gmina Łopuszno. Synteza, GEO – FIZ, Kielce.

**Urząd Gminy w Łopusznie.

*** Projekt Planu Ochrony Przedborskiego Parku Krajobrazowego

Tabela 2. Stan prawny ujęć mających docelowo zaopatrywać w wodę mieszkańców gminy Łopuszno.

Nr	Ujęcie	Zatwierdzone zasoby dyspozycyjne ujęcia w kat. „B”	Pozwolenie wodno prawne na pobór wody	Dozwolony pobór wody			Termin ważności pozwolenia
				Qśrd [m3/d]	Qmaxd [m3/d]	Qmaxh [m3/h]	
1	„Łopuszno”	Studnia nr 1, Qe=96,0 m3/h przy s=2,5 m, zatwierdzone decyzją znak KDH/013/1958/J/66 z dnia 20.03.1966 r., wydaną przez CUG	Decyzja R.O.III-6223-7/2001 z dnia 30.01.2001 r., wydana przez Starostę Kieleckiego	2609,00	3347,50	234,40	do 31.12.2015
2	„Gnieździska”	Studnia nr 2, Qe=138,4 m3/h przy s=3,6 m, zatwierdzone decyzją znak OS.II-8530/27/84 z dnia 30.05.1984 r. wydaną przez UW Kielce	Dozwolone pobory Qmaxh z ujęć: W Wielebnowie 96m3/h W Gnieździskach 138,4 m3/h				
3	„Lasocin”	Qe=42,6 m3/h przy s=1,9 m, zatwierdzone decyzją, znak OS.II-8530/56/89 z dnia 19.07.1989 r. wydaną przez UW Kielce	Decyzja OS.I-6210/195/93 z dnia 15.11.1993 r., wydana przez UW w Kielcach	308,00	402,00	42,00	Do 31.12.2013
4	„Dobrzyszów”	Qe=80,00 m3/h przy s=7,7 m, zatwierdzone decyzją, znak ROS.XI-7530/21/98 z dnia 07.05.1998 r. wydaną przez UW Kielce	-	-	-	-	-

Tabela 3. Zestawienie danych dotyczących wodociągów mających docelowo obsługiwać gminę

Nr	Wodociąg	Wydajność ujęcia [m3/h] [m3/d]	Jednostka	Zapotrzebowanie na wodę		Dozwolony pobór wody	Obecny pobór wody [m3/d]	Zapas wody [m3/d]	
				obecne	perspektywiczne			obecny	perspektywiczne
1	„Lasocin”	42,60 1022,40	Qśrd[m3/d] Qmax[m3/d] Qmax[m3/h]	223,09 304,17 30,04	332,51 434,92 39,28	308,00 402,00 42,00	5,51	1016,89	587,48
2	„Łopuszno” „Gnieździska”	234,40 5625,60	Qśrd[m3/d] Qmax[m3/d] Qmax[m3/h]	1478,59 2028,21 190,92	2748,67 3529,88 294,29	2609,00 3347,50 234,40	682,26	4943,34	2095,72
3	„Dobrzyszów”	80,00 1920,00	Qśrd[m3/d] Qmax[m3/d] Qmax[m3/h]	185,41 259,53 21,69	278,13 363,35 28,16	b.d.	-	1920,00	1556,65
						Łącznie	687,77	7880,23	4239,85

1.4. Warunki klimatyczne

1.4.1. Ogólne cechy klimatu

Obszar gminy Łopuszno wg podziału klimatycznego Polski W. Okołowicza leży w obrębie Małopolskiego Regionu Klimatycznego. Dla scharakteryzowania ogólnych cech klimatu na terenie gminy posłużono się danymi zawartymi w „Inwentaryzacji przyrodniczej...” (Cywicki R., Kozieł R., 1998). W opracowaniu tym przedstawiono dane pochodzące ze stacji meteorologicznych (w Przedborzu, Czarnocy, Krasocinie) położonych najbliżej gminy. Podane poniżej wybrane charakterystyki obrazują ogólne cechy klimatu:

- średnia roczna temperatura powietrza - 7,5°C
- średnia temperatura powietrza w lipcu - 17,9°C
- średnia temperatura powietrza w styczniu - -3,7°C
- średnia roczna suma opadów - 634 mm V
- średnia roczna ilość dni pogodnych - 50 dni
- średnia roczna ilość dni pochmurnych - 131 dni
- średnia roczna ilość dni z burzą - 26 dni
- średnia roczna wilgotność względna powietrza - 81 %
- średnia roczna ilość dni z mgłą - 36 dni
- średnia roczna ilość dni z pokrywą śnieżną - 73 dni
- średnia długość okresu wegetacyjnego - 211 dni

Na obszarze gminy przeważają wiatry z sektora zachodniego o średniej prędkości 3,3 m/s. Szczegółowy rozkład kierunków wiatrów (w procentach) na obszarze gminy przedstawia poniższy wykres:

1.4.2. Warunki topoklimatyczne

Powyżej przedstawiono ogólną charakterystykę klimatu gminy Łopuszno, którą należy uszczegółowić poprzez określenie zróżnicowanych warunków topoklimatycznych. Zróżnicowania te spowodowane są głównie zmiennością warunków fizjograficznych (formy i ukształtowanie terenu), rodzajem i wielkością pokrywy roślinnej oraz działalnością gospodarczą człowieka. Na tej podstawie wyróżniono i scharakteryzowano poszczególne jednostki topoklimatyczne.

Topoklimat zboczy o ekspozycji południowej, południowo - zachodniej, południowo - wschodniej, zachodniej i wschodniej o bardzo dobrych warunkach klimatycznych. Tereny te charakteryzują się korzystnymi warunkami solarnymi i termicznymi, dobrym przewietrzaniem, małą częstotliwością występowania mgieł oraz krótszym okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Tereny te zalecane są jako bardzo korzystne dla zabudowy mieszkaniowej oraz sadownictwa i warzywnictwa. Topoklimat ten nie zajmuje dużych, zwartych obszarów na terenie gminy.

Topoklimat właściwy obszarom płaskim (tereny o spadkach nie przekraczających 5 %) o przeciętnych warunkach topoklimatycznych. Cechuje się przeciętnymi warunkami solarnymi, dobrymi warunkami termicznymi, wilgotnościami oraz przewietrzaniem. Tereny te są korzystne dla zabudowy mieszkaniowej oraz jednocześnie wskazane dla upraw roślin wszystkich odmian. Terenów o tym typie topoklimatu jest najwięcej w gminie i duża część istniejącej zabudowy mieszkalnej znajduje się w jego obrębie, co jest zjawiskiem korzystnym.

Topoklimat zboczy o ekspozycji północnej, północno - wschodniej i północno - zachodniej o dużym nachyleniu. Charakteryzuje się najsłabszymi warunkami solarnymi (zwłaszcza jesienią i zimą), przeciętnymi warunkami termicznymi i wilgotnościami oraz dłuższym zaleganiem pokrywy śnieżnej. Tereny te są mało korzystne dla zabudowy mieszkaniowej oraz dla upraw roślin ciepłolubnych. Topoklimat ten nie zajmuje dużych, zwartych obszarów na terenie gminy.

Topoklimat dolin stale bądź okresowo wilgotnych oraz podmokłych obszarów

równinnych. Topoklimat ten cechuje się niekorzystnymi warunkami solarnymi (częste zamglenia), termicznymi (inwersje temperatur.) oraz wilgotnościowymi (stagnacja powietrza o dużej wilgot. względnej). Doliny rzeczne są niekorzystne dla lokalizacji wszelkiej zabudowy oraz wprowadzania zieleni wysokiej, jednocześnie wskazane dla upraw łądowych i upraw odpornych na niskie temperatury oraz wymagające znacznej wilgoci. Stanowią też rynny spływu chłodnego i wilgotnego powietrza, przez co mają wpływ na stan czystości powietrza.

Ze względu na gęstą sieć hydrograficzną topoklimat ten zajmuje łącznie dużą powierzchnię w gminie. Jego największy zwarty obszar występuje w rejonie Antonielowa, gdzie obejmuje doliny Nowej Czarnej, Czamej z Olszówki, stawy we Fryszerce oraz przyległe zmeliorowane tereny. Duża część zabudowy Antonielowa znajduje się w obrębie tego topoklimatu.

Topoklimat właściwy obszarom zalesionym charakteryzuje się osłabieniem promieniowania słonecznego, dużą zaciszą, podwyższoną wilgotnością względną powietrza oraz korzystnym dla zdrowia człowieka działaniem olejków eterycznych. Dzieli się na:

- topoklimat siedlisk świeżych i suchych - obszary leśne wskazane do wykorzystania dla celów rekreacyjnych,
- topoklimat siedlisk wilgotnych - ze względu na zbyt zawodnione podłoże i niekorzystny bioklimat lasy te są mało przydatne dla rekreacji,
- topoklimat siedlisk suchych - lasy o korzystnych warunkach bioklimatycznych możliwe do wykorzystania dla celów rekreacyjnych na wyznaczonych obszarach, duże zagrożenie pożarowe, zajmuje obszarowo najmniejszą powierzchnię.

1.4.3. Stan czystości powietrza oraz zagrożenie hałasem

Na obszarze gminy brak jest dużych zakładów przemysłowych będących potencjalnymi źródłami zanieczyszczeń powietrza. Jednak ze względu na bliskość oraz przeważający kierunek wiatrów z sektora zachodniego, na stan czystości powietrza w gminie znaczny wpływ ma cementownia w Małogoszczy oraz zakład wapienniczy w Bukowej. Oba znajdują się na wojewódzkiej liście zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska. Na obszarze gminy nie ma jednak punktów pomiarowych badających stan czystości powietrza. Według danych z „Rocznika statystycznego województwa świętokrzyskiego, 2000” emisja zanieczyszczeń pyłowych w 2000 r. dla całego powiatu kieleckiego wynosiła 933 ton a zanieczyszczeń gazowych 1 379 991 ton, z czego 99,6 % zanieczyszczeń pyłowych zostało zatrzymane w urządzeniach redukcyjnych a zanieczyszczeń gazowych 2,1 %. Należy zaznaczyć, że stan czystości powietrza generalnie poprawia się. Emisja pyłów z cementowni w Małogoszczy w roku 1998 r. wynosiła ok. 55 % poziomu z roku 1994 r.

Stan czystości powietrza podlega rygorom określonym w Rozporządzeniu MOŚZNiL z dnia 28 kwietnia 1993 r. w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu (Dz. U. Nr 55, poz. 355). Według wyników prowadzonych w ramach państwowego monitoringu środowiska wynika, że na całym obszarze województwa świętokrzyskiego dotrzymywane są dopuszczalne stężenia roczne, średnie dobowe i chwilowe mierzonych substancji.

Ważnym aspektem jest też ochrona środowiska przed hałasem i wibracjami. Niestety brak jest badań hałasu na terenie gminy. Potencjalnymi źródłami są trasy komunikacyjne a zwłaszcza drogi wojewódzkie z największą koncentracją ruchu w rejonie Łopuszna oraz lokalnie zakłady działające na terenie gminy. Normy w zakresie hałasu określa Rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 66, poz. 436).

Według danych przedstawionych w „Stanie środowiska w województwie świętokrzyskim w roku 1999” prowadzono pomiary hałasu kolejowego w rejonie trasy Kielce - Częstochowa, której niewielki fragment przebiega wzdłuż południowej granicy gminy. Na tym właśnie odcinku poziom hałasu przekracza 70 dB, gdy norma dla tego typu terenu wynosi 60,0 dB.

1.5. Warunki wodne

1.5.1. Wody powierzchniowe

Obszar gminy Łopuszno znajduje się w zlewniach dwóch rzek: Nidy i Pilicy. Umowna granica między tymi zlewniami to Wododział II rzędu. Został on przedstawiony na mapie „Dostępność fizjograficzna...”.

Bezpośrednio w zlewni Nidy, wschodnią część obszaru gminy odwadnia rzeka Łososina (Wiarna Rzeka) oraz jej liczne, głównie bezimienne dopływy. Nazwę ma tylko kilka lewostronnych dopływów Łososiny, są to: Łososinka, Olszówka i Czarne Stoki. Większość prawostronnych dopływów Łososiny zaczyna swój bieg na terenie gminy Łopuszno. Wiarna Rzeka ma charakter wyżynny. Jej długość wynosi 37,5 km, średni spadek to 1,85 %. Zlewnia całej Łososiny ma powierzchnię 313,8 km².

Czystość Łososiny badana jest tylko w jednym punkcie na jej ujściu do Białej Nidy - w Bocheńcu. W 1998 r. stwierdzono w nim III kl czystości ze względu na wysokie wartości miana Coli, a w 1999 r. zaobserwowano poprawę czystości Wody i sklasyfikowano ją w II kl czystości ze względu na przekroczenia ChZT-Mn, ChZT-Cr, azotyny i m. Coli. Oznacza to, że rzeka prowadzi wody dość czyste zarówno pod względem fizyczno-chemicznym, bakteriologicznym jak i hydrologicznym. Planuje się, że docelowo rzeka ta będzie mieć I kl czystości.

Zachodni obszar gminy, położony w zlewni rzeki Pilicy, bezpośrednio odwadniany jest przez dopływy rzeki Czarnej Włoszczowskiej. Dopływami tymi są Czarna wypływająca z okolic Olszówki i Nowa Czarna zaczynająca swój bieg na mokradłach nieopodal Gnieździsk. Rzeki te mają bardzo liczne dopływy, pokrywające gęstą siecią obszar gminy Łopuszno i zaczynające tam swój bieg.

Czarna Włoszczowska zaczyna swój bieg tuż powyżej północnych krańców gminy Łopuszno, ma ona długość 47,5 km, a jej zlewnia ma powierzchnię 637,4 km². Jej największym dopływem jest Czarna z Olszówki o długości 23,8 km, a jej zlewnia ma powierzchnię 177,3 km². Czystość Czarnej Włoszczowskiej badana jest tylko przy wylocie do Pilicy w miejscowości Ciemiętniki. W 1999 r. stwierdzono w niej III kl czystości, ze względu na przekroczenia azotynów, manganu i m. Coli. czystość pozostałych rzek nie jest badana. Planuje się, że docelowo Czarna Włoszczowska będzie mieć I kl czystości. Na rzece Czarnej z Olszówki na moście w miejscowości Rudniki znajduje się punkt pomiarowo - kontrolny wody w rzece.

Ze względu na to, że większość rzek zaczyna swój bieg na terenie gminy Łopuszno, można uznać całą gminę jako obszar źródłkowy, a przez to wymagający szczególnej ochrony przed zanieczyszczeniami.

1.5.2. Wody podziemne

Wody podziemne występujące na terenie gminy podzielono według dwóch kryteriów:

- w zależności od okresu geologicznego w którego utworach występują (Trias, Jura, Czwartorzęd),
- oraz od zasobności zbiorników (GZWP, zbiorniki użytkowe, obszary niewodonośne).

W utworach Triasu woda występuje w piaskowcach, często przewarstwionych osadami mułowcowymi i ilastymi. Poziom ten na ogół ma małą wydajność, ale ma bardzo dobre parametry chemiczne i bakteriologiczne. Wody te występują w północno-wschodniej części gminy i lokalnie w okolicach Łopuszna i Rudy Zajączkowskiej. Mają one charakter szczelinowy i szczelinowo-porowy. Wody te często pozbawione są nieprzepuszczalnej pokrywy z glin, przez co mogą mieć kontakt z wodami infiltrującymi z powierzchni.

Wody Jurajskie mają charakter szczelinowy, i szczelinowo-krasowy i porowowarstwowy. Występują w piaskowcach drobnoziarnistych pokrytych grubą warstwą glin i ilów, w piaskowcach wapnistych i wapieniach piaszczystych o zmiennym przykryciu narażającym je na infiltrację oraz w wapieniach,

wapieniach marglistych i marglach o dobrej izolacji od powierzchni. Charakteryzują się one wydajnością od niskiej do wysokiej. Ich jakość zależy od szczelności przykrycia utworów wodonośnych. Część wód z tego poziomu jest zażeleziona. Mają one charakter swobodny lub napięty. Zbiorniki tych wód występują w większości obszaru gminy, a najlepszą jakość i najwyższe znaczenie mają wody w okolicach Gnieździsk.

Wody Czwartorzędowe występują w przepuszczalnych piaskach i żwirach. Poziom ten jest bezpośrednio zasilany przez wody opadowe. Jego poziom ulega dużym wahaniom w zależności od ilości opadów i od pory roku. Mają one zmienną jakość. Wody te są eksploatowane studniami kopanymi na obszarze całej gminy. Największe okresowe braki wody występują w okolicach Czartoszowa, Marianowa i Sarbic Drugich.

Na terenie gminy znajdują się fragmenty dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych; GZWP nr 416 „Małogoszcz” i GZWP nr 414 „Zagnańsk”. Zostały one przedstawione na mapie „Dostępność fizjograficzna...” i zasoby dyspozycyjne w ilości 40 800 m³/d tj. 1 700 ms/11. Ma on charakter szczelinowo - krasowy. Woda znajduje się w wapieniach i marglach wytworzonych w okresie Jury górnej. Zbiornik „Małogoszcz” ma wody czyste i bardzo czyste k la i lb możliwe do spożycia bez uzdatniania. Większość zbiornika pokryta jest nieprzepuszczalnymi utworami przez co wymaga on tylko ochrony zwykłej bez wyróżniania obszarów o wysokiej i najwyższej ochronie. Woda ujmowana jest studniami o głębokościach nie przekraczających 100 m. Pod południową częścią gminy Łopuszno znajduje się tylko niewielki fragment zbiornika nr 416 tj. jego najbardziej skrajna, północna część. Na terenie gminy Łopuszno nie ma punktów monitoringu regionalnego, badających jakość wody zbiorniku „Małogoszcz”. Najbliższy ma nr 62 i jest w Bocheńcu. Stwierdzono w nim wodę kl lb — czyli o bardzo dobrej jakości.

Zbiornik GZWP nr 4214 „Zagnańsk” ma powierzchnię 334 km² i zasoby wodne w ilości 48 000 m³/d tj. 2 000 m³/h. Wody z tego zbiornika ujmowane są studniami płytszymi niż 100 m. Ma on charakter szczelinowy i szczelinowo-porowy. Wodonośne są skały utworzone w Triasie środkowym i dolnym. Poziomy te utworzone są z piaskowców, mułowców, wapien i margli. Zbiornik „Zagnańsk” ma wody czyste i bardzo czyste kl la i lb nie wymagające uzdatniania. Wyznaczono na nim obszary wymagające najwyższej, wysokiej i zwykłej ochrony wód. Wymagania ochronne uzależnione są od stopnia zagrożenia wód w zbiorniku przed infiltracją z powierzchni ziemi. Tam gdzie jest on mniejszy od 2 lat - Wyznaczono obszary wymagające najwyższej ochrony (ONO), gdy przesiekanie mieści się w przedziale od 2 do 5 lat — wyznaczono obszary wymagające Wysokiej ochrony (OWO), pozostałe tereny objęte są ochroną zwykłą. Na terenie gminy Łopuszno najwyższą ochroną (ONO) objęte są wody w

skalach z okresu Triasu środkowego, a ochroną zwykłą wody z utworów Triasu dolnego. Nie ma w gminie obszarów o wysokiej ochronie (OWO). Na terenie gminy Łopuszno nie ma punktów monitoringu regionalnego, badających jakość wody zbiorniku „Zagnańsk”. Najbliższe są w Strawczynie i Rudzie Strawczyńskiej. W punkcie nr 28 w Rudzie Strawczyńskiej stwierdzono wodę kl lb, a Strawczynię - kl III. świadczy to o bardzo silnym punktowym zanieczyszczeniu wód w okolicach Strawczyna. Zbiornik ten znajduje się tylko pod północno - wschodnią częścią gminy. Jest to zachodni kraniec zbiornika „Zagnańsk”.

Oprócz GZWP na terenie gminy znajduje się w całości lub w części pięć zbiorników wód użytkowych. Tworzą one odrębne soczewki wodne lub też są połączone z GZWP.

1. Zbiornik szczelinowo-krasowy wytworzony w Jurze górnej, położony na zachód od Ewelinowa (fragment).
2. Zbiornik rozciągający się od Lasocina i Rudnik aż po Marianów. Ma on charakter szczelinowo-krasowy i powstał w utworach Jury górnej (Większość zbiornika).
3. Zbiornik obejmujący teren od Józefiny i Łopuszna aż po Fanisławice. W zachodniej części ma on charakter szczelinowo-krasowy wytworzony w skałach Jury górnej, a we wschodniej części ma charakter szczelinowy wytworzony w utworach Jury środkowej i górnej (cały zbiornik)
4. Szczelinowy zbiornik w utworach triasu zlokalizowany pod Sarbicami (fragment).

5. Szczelinowy zbiornik z Triasu środkowego położony na południe od Rudy Zajączkowskiej (mały fragment)

Zbiorniki te zostały przedstawione na mapie „Dostępność fizjograficzna...”. Wody wszystkich zbiorników użytkowych objęte są ochroną zwykłą. Jakość wody w nich badana jest tylko w jednym punkcie monitoringu regionalnego o nr 27. Znajduje się on na trzecim zbiorniku w miejscowości Wielebnów na studni głębinowej (studnia nr 16 W Tabeli 2). W punkcie tym stwierdzono wodę III kl jakości, ze względu na przekroczenia N03. Woda ta nie spełnia wymagań jakim musi odpowiadać woda zdatna do picia i na potrzeby gospodarcze

Pozostałe tereny gminy położone poza GZWP i zbiornikami użytkowymi są rejonami bezwonnymi lub o bardzo niskiej wodonośności.

Eksploatacja wód podziemnych prowadzona jest w gminie studniami wierconymi. Ich wykaz został przedstawiony w Tabeli 2 i na mapie „Dostępność fizjograficzna...”. Strefy ochrony bezpośredniej posiadają ujęcia w Gnieździskach, Lasocinie i Wielebnowie. Strefę pośrednią i to tylko wewnętrzną posiada ujęcie w Lasocinie (Tabela 3). W trakcie opracowywania są strefy ochrony ujęć w Gnieździskach i Wielebnowie.

W każdej strefie obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia określone odrębnie dla każdego ujęcia. Znajdują się one w pozwoleniach wodnoprawnych wydanych przez uprawnione do tego urzędy. Ogólne zasady wyznaczania jak i postępowania w strefach ochronnych ujęć wody wyznacza Rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r.

Strefy dzieli się na: teren ochrony bezpośredniej oraz teren ochrony pośredniej. W ramach strefy pośredniej wyróżnia się część wewnętrzną przylegającą do terenu ochrony bezpośredniej oraz część zewnętrzną.

Teren ochrony bezpośredniej wyznaczony jest przez ogrodzenie. Na terenie tym nie powinny przebywać osoby nieupoważnione, należy tam zapewnić czystość i zagospodarowanie terenu zielenią oraz odprowadzić poza obręb strefy wszelkie powstające ścieki, zarówno sanitarne jak i opadowe. Nie należy też zajmować terenu na cele inne niż związane z poborem wody. Zabrania się również wprowadzania na teren ujęć zwierząt i pojazdów mechanicznych.

Strefa ochrony pośredniej wewnętrznej obejmuje obszar w którym woda w warstwie wodonośnej przepływa w czasie 30 dni, a strefę pośrednią zewnętrzną wyznacza obszar w którym woda w warstwie wodonośnej wymienia się w czasie 25 lat. W strefach pośrednich zabrania się wszelkich robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanych wód lub wydajności ujęć, a w szczególności:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych i ropopochodnych,
- stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin,
- budowy osiedli mieszkaniowych i dróg publicznych,
- wydobywania kopalin,
- wykonywania robót melioracyjnych i wykopów ziemnych,
- wykonywania odwodnień budowlanych i górniczych,
- lokalizowania zakładów przemysłowych i ferm chowu zwierząt,
- lokalizowanie wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
- urządzania parkingów i obozowisk,
- budowy cmentarzy.

1.5.3. Retencja wodna i ochrona przed powodzią

Obecnie na terenie gminy brak jest większych zbiorników retencyjnych. Funkcję tę pełnią jedynie stawy rybne w Eweliniowie - Fryszerce. Mają one powierzchnie przekraczającą 40 ha. Dodatkowo na terenie gminy jest kilkanaście niewielkich stawów i oczek wodnych:

- Łopuszno - zbiornik „Podstawie” - powierzchnia 0,70 ha
- Łopuszno - „Imielnia” - 2 x 0,50 ha
- Jasień - Nadleśnictwo - 0,30 ha
- Jasień - Barycz (2 stawy rybne) - ok. 0,70 ha
- Ruda Zajączkowska - 0,50 ha .
- Marianów - Cegielnia - 1 ha
- Eustachów - Orczów - 0,30 ha
- Rudniki - Naramów - 0,40 ha
- Lasocin - Piaski - 0,50 ha
- Czaroszowy - 0,40 ha
- Sarbice Pierwsze - 0,50 ha.

Łączna powierzchnia akwenów wodnych w gminie wynosi ok. 46,3 ha.

Stawy te nie zaspokajają potrzeb retencyjnych w gminie i aby zmienić ten stan, przygotowywany jest obecnie projekt budowlany na rzece Łososinie. Projekt ten powstał na zlecenie Świętokrzyskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach. Zbiornik będzie położony na terenie trzech gmin: Łopuszna, Strawczyzna i Piekoszowa i powstanie w wyniku spiętrzenia wód rzeki Łososiny w km 16 + 577 i pojemność użyteczną równą 330000 m³. Przewiduje się, że zbiornik ten powstanie do 2015 r. Przeznaczony on będzie do retencjonowania i energetycznego wykorzystania wód dopływających ze zlewni.

Powstanie zbiorników retencyjnych jest niezwykle ważne dla gminy. Zbiornik taki reguluje stany wód w rzece, zatrzymując je w czasie maksymalnych przepływów po deszczach nawałnych i roztopach, zapobiegając tym samym powodzi. Jednocześnie łagodzi objawy suszy, stopniowo oddając wodę do odcinka rzeki poniżej zapory, a tym samym wyrównując najniższe stany wody w rzece. Zbiornik wodny przyczynia się też do złagodzenia mikroklimatu w okolicy i do poprawy stosunków wodnych w glebach terenów przyległych. Dodatkowo, zbiornik może pełnić funkcje rekreacyjne, a napływ turystów spowoduje ożywienie gospodarcze w gminie.

W dolnym odcinku wyznaczające je linie przedstawiono na podstawie „Operatu przeciwpowodziowego dla województwa kieleckiego”. Określają one tereny zagrożone 1 % prawdopodobieństwem wystąpienia powodzi w ciągu roku. Tereny te pokazano na mapie „Dostępność fizjograficzna...”.

Na terenach zalewowych obowiązuje szereg ograniczeń w użytkowaniu terenu. Wynikają one z Rozporządzenia Wojewody Kieleckiego Nr 11/92 z 21 grudnia 1992 r. w sprawie określenia nie obwałowanych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Na terenach tych zabrania się:

- wznoszenia obiektów budowlanych,
- składowania materiałów,
- zmieniania ukształtowania powierzchni terenu,
- sadzenia drzew i krzewów oraz wykonywania urządzeń lub robót które mogą utrudniać ochronę tych obszarów przed powodzią.

W celu zapobieżenia małym lokalnym podtopieniom należy też zadbać o stan rowów odwadniających wykonanych zarówno na terenach rolnych jak i wzdłuż dróg, tak aby spływająca nimi woda nie natrafiała na przeszkody umożliwiające jej rozlanie się. Aby zapewnić właściwy odpływ wody w rowach należy zadbać o ich częstą konserwację i wykasaniem gminy nie jest zabezpieczony wałami przeciwpowodziowymi i w najbliższej przyszłości nie przewiduje się ich budowy.

1.6. Gleby

1.6.1. Położenie gminy na tle regionów przyrodniczo - rolniczych

Według regionalizacji przyrodniczo-rolniczej opracowanej przez JUNG Puławy w 1980 r. gmina

leży w Konecko - Łopuszańskim rejonie glebowo-rolniczym, charakteryzującym się zdecydowaną przewagą mało korzystnych dla rolnictwa warunków glebowych i Wysoką lesistością. Gleby tego rejonu wytworzyły się głównie z utworów akumulacji lodowcowej zwłaszcza piasków całkowitych i naglinowych oraz z glin silnie spłaszczonych. Często spotyka się również gleby organiczne.

Wewnętrzna struktura gleb tego rejonu zależna jest w dużym stopniu od rzeźby terenu. Na terenach wyżej położonych (grunty orne) występujące typy gleb są związane z gatunkiem utworów piaszczystych lub glin (im luźniejszy skład mechaniczny i mniejszy udział części spławialnych w profilu glebowym oraz w skale macierzystej, tym niższa przydatność rolnicza masywu glebowego).

W dolinach jakość gleb określa natomiast głównie stopień uwilgotnienia terenu i przebieg procesów bagiennych zaś w mniejszym stopniu rodzaj skały macierzystej.

1.6.2. Typy gleb

Podstawowa struktura gatunkowa gleb gruntów ornych w gminie Łopuszno przedstawia się następująco:

Gatunki Gleb	Piaski luźne	Piaski słabo gliniaste	Piaski gliniaste i gliny lekkie	Gliny średnie i ciężkie	Inne (w tym organiczne)
Grunty orne 100%	24,5	37,3	23,6	2,5	12,1

W strukturze typologicznej decydujące znaczenie posiadają gleby brunatne wylugowane i kwaśne („Bw”), charakteryzujące się na ogół bardzo niską lub niską wartością rolniczą głównie z uwagi na niewielką naturalną zasobność w składniki pokarmowe, wysoką prześlakliwość i nadmierne zakwaszenie. Niektóre z nich (wytworzone z utworów zwięźlejszych) można uznać za gleby o wartości średniej. Wspólną cechą tych gleb jest występujący w profilu glebowym jaśniejszy poziom brunatnienia oraz silne (lub bardzo silne) zakwaszenie. O ich przydatności rolniczej decyduje skład mechaniczny a następnie układ stosunków wodnych.

Glebom tym towarzyszą w niektórych wsiach gleby pseudobielicowe („A”) nazywane też pyłowymi. Podobnie jak gleby bielicowe zawierają w profilu (pod poziomem próchnicznym) biały lub żółty poziom wymywania. Ponieważ wykształciły się z różnych skał i na terenach o zróżnicowanej wilgotności w obrębie tego typu występują zarówno gleby średniej jakości (klas bonitacyjnych IVa—IVb) jak i gleby bardzo słabe (klasy bonitacyjnej VI). Podkreślić należy jednak fakt, że w wyniku prawidłowej uprawy, gleby te nabierają dość szybko cech kultury rolnej i mogą awansować pod względem przydatności gospodarczej. Natomiast w warunkach niskiego poziomu agrotechniki ulegają przyspieszonej degradacji.

Trzecią co do znaczenia grupą gleb są gleby organiczne: torfowe i torfowo - murszowe („Tn”) oraz murszowe („M”), zalegające w obniżeniach bezodpływowych i w dolinach przyrzecznych zwłaszcza we wsiach: Antonielów, Jasień, Gnieździska, Rudniki, Piotrowiec i Snochowice. W warunkach gminy zajmują tereny pobagienne lub bagienne o zachodzącym lub niedawno zahamowanym (np. na skutek melioracji i odwodnienia) procesie torfotwórczym. W wartość przyrodniczą tych gleb ze względu na bardzo wysoką zasobność w substancje organiczne oraz funkcję wodochronną jest bardzo wysoka. Wartość użytkowa jest natomiast zróżnicowana w zależności od stosunków wodnych, zakwaszenia oraz głębokości poziomu organicznego. W całości są objęte ochroną prawną przed wyłączeniem z użytkowania rolniczego. Z uwagi na wybitne walory wodochronne i duże znaczenie dla bilansu wód powierzchniowych gminy i całych dolin rzek Nowej Czarnej i Łososiny winny być dodatkowo objęte ochroną przyrodniczą.

Poza wymienionymi trzema najważniejszymi jednostkami glebowymi na terenie gminy spotyka się:

- czarne ziemie zdegradowane („Dz”) - ukształtowane również w warunkach nadmiernego uwilgotnienia głównie na podłożu mniej przepuszczalnych piasków gliniastych. Wykazują słaby odczyn kwaśny i są przeważnie glebami użytków zielonych. W latach suchych wymagają nawadniania.

- mady („F”) - występują wyłącznie w dolinie rz. Łososiny (wsie: Fanisławice, Ruda i Gnieździska) i stanowią gleby mineralne wytworzone w wyniku procesu namulania rzeczno. W zależności od podłoża i składu mechanicznego stanowią użytki zielone średniej lub słabej jakości.

Punktowo występują też wytworzone ze skal wapiennych rędziny brunatne („Rb”) gleby glejowe („G”) charakteryzujące się stałą podmokłością głównie w dolinach bezodpływowych, oraz gleby mułowo-torfowe („E”~), które charakteryzują się układem warstwowym (torf na przemian z namułami mineralnymi). Z uwagi na niewielki areal nie odgrywając roli gospodarczej i przyrodniczej.

Reasumując można stwierdzić, że różnorodność typologiczna gleb w gminie Łopuszno jest niewielka zaś ich wartość przyrodnicza związana jest głównie z nasileniem i przebiegiem procesów hydromorficznych.

1.6.3. Przydatność rolnicza gleb

Przydatność rolniczą gleb gminy należy uznać za bardzo niską o czym świadczy wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszący (w skali 120 punktowej) zaledwie 50,3 pkt. podczas, gdy analogiczny wskaźnik dla województwa wynosi 69,8 pkt. Pod względem przestrzennym nieco lepsze warunki glebowe występują w pasie terenu na północ od Jasienia, Łopuszna i Wielebnowa oraz w Rogaczowie, Sarbicach I i Dobrzeszowie. Największą wartość rolniczą (jak już uprzednio wspomniano) posiadają jednak użytki zielone zwłaszcza średniej jakości „2z”, z których większość jest zmeliorowana. Łąki i pastwiska, które stanowią 33,5 % użytków rolnych gminy mogłyby (pod Warunkiem usprawnienia organizacji i zbytu mleka oraz żywca wołowego) stać się źródłem dochodu zwłaszcza w większych gospodarstwach hodowlanych.

Najcenniejszymi glebami w gminie są występujące punktowo we wsi Ewelinów gleby kompleksu 3 - pszennego wadliwego (0,4 % gruntów ornych). Potencjalnie poziomem żyzności i możliwości ich uprawy nie odbiega od najżyźniejszych (a nie występujących w gminie) kompleksów: 1 - pszennego bardzo dobrego oraz 2 - pszennego dobrego. Z uwagi na położenie na stokach gleby te są jednak okresowo zbyt suche i zawodne w planowaniu. Zagrożone są również erozją wodną w stopniu intensywnym. Mankamentem tych gleb jest również wysokie ryzyko towarowej uprawy roślin o większych wymaganiach wodnych (pastewne, okopowe, warzywa, część zbóż) potęgujące się zwłaszcza w latach o małej ilości opadów. W klasyfikacji bonitacyjnej zalicza się do gleb klasy IIIb lub IVa.

Podstawową bazą produkcji polowej na obszarze gminy stanowią gleby kompleksu 5-ego - żytniego dobrego, które występują we wszystkich wsiach i zajmują 17,3 % gruntów ornych. Do kompleksu tego zalicza się gleby IVa i IVb klasy bonitacyjnej o lżejszym składzie mechanicznym, znacznie mniej żyzne od grupy gleb najlepszych (kompleksy 1 — 4) i w większości bardziej suche. W doborze roślin przeważa tu żyto, ziemniaki, a na wilgotniejszych stanowiskach - owies. Uzyskiwane plony są zależne od ilości i rozłożenia opadów atmosferycznych. W sprzyjających warunkach wodnych np. w wyniku melioracji nawadniających lub deszczowania) oraz przy utrzymaniu wysokiego poziomu agrotechniki i prawidłowego następstwa roślin można na tych glebach prowadzić (nawet w obecnych realiach rynkowych) opłacalną produkcję roślinną. Dlatego też gleby te (mimo że są objęte warunkową ochroną prawną) na terenie gminy winny być szczególnie chronione na cele upraw polowych.

Największe powierzchnie w gminie zajmują występujące powszechnie kompleksy: 6-żytni słaby (31,2 % gruntów ornych) i 7-żytni bardzo słaby określany też jako żytni-lubinowy (24,5 % gruntów ornych).

Z uwagi na niewielką zawartość substancji organicznych, zbyt dużą przepuszczalność oraz podatność na wymywanie substancji pokarmowych i przesuszanie, gleby te potencjalnie nadają się tylko do uprawy roślin o najniższych wymaganiach glebowych (żyto, ziemniaki, seradela). Przy

obecnych relacjach cen środków produkcji, a zwłaszcza nawozów mineralnych do cen skupu artykułów roślinnych znaczna część tych gleb stała się nieekonomiczna w użytkowaniu i jest wykorzystywana ekstensywnie (produkcja tylko na własne potrzeby) lub pozostaje w odłogowaniu. Bonitacyjnie zalicza się je do klasy V lub VI, które nie są objęte ochroną prawną.

Dodać należy, że gleby z omawianych kompleksów nawożone nadmiernie zwłaszcza nawozami mineralnymi lub gnojowicą mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla wód. W tej sytuacji zarówno ze względów gospodarczych jak i przyrodniczych winny być sukcesywnie zagospodarowywane na cele nierolnicze a szczególnie zalesiane.

Kompleksy 9-zbożowo-pastewny słaby i 8-zbożowo-pastewny mocny zajmujące odpowiednio 16,3 % i 10,1 % gruntów ornych koncentrują się na obszarach dolinnych we wszystkich wsiach towarzyszą użytkom zielonym. W stanie naturalnym ze względu na okresowy nadmiar wilgoci grunty te predysponowane są do uprawy roślin znoszących nadmierne uwilgotnienie lub wymagających dużej ilości wody w okresie wegetacji (większość pastewnych, ziemniaki, owies itp.) Na glebach kompleksu 9-ego przeważa klasa bonitacyjna V, zaś grunty kompleksu 8-ego zalicza się do klas IVa i IVb, rzadziej - IIIb. Po zmeliorowaniu gleby te (zwłaszcza kompleksu 8-ego) mogą awansować do wyższych klas i zapewnić warunki uprawowe, zbliżone do występujących na kompleksach najcenniejszych. Należy jednak podkreślić fakt, że luźniejsze i bardziej przepuszczalne grunty kompleksu 9-ego łatwo jest przesuszyć, co może mieć miejsce w przypadku niesprawnego systemu piętrzenia wody w rowach melioracyjnych lub melioracji odwadniających, które były realizowane w latach 70-tych. Ewentualne domeliorowania lub renowacje melioracji istniejących winny być na tym kompleksie poprzedzone wszechstronną analizą gospodarczą z uwzględnieniem aspektów przyrodniczych, a zwłaszcza funkcji wodochronnej jaką spełnia on w stanie naturalnym.

Użytki zielone występują powszechnie we wszystkich wsiach gminy i zaliczane są do kompleksu średniego - "2z" oraz kompleksu słabego - "3z". Kompleks - "2z" – zajmuje 45,5 % gruntów ornych i skupia się w dolinach rzek i cieków wodnych. Obejmuje średnio żyzne siedliska gradowe i pobagienne na ogół o właściwych lub uregulowanych w wyniku melioracji stosunków wodnych, które umożliwiają dwukośny system użytkowania. Pod względem bonitacji przeważają grunty klasy IV. Ze względu na relatywnie wysoką przydatność rolniczą oraz możliwości prowadzenia ekologicznego systemu gospodarowania, winien być szczególnie chroniony na cele produkcji paszowej. Kompleks „3z” - zajmuje 54,5 % towarzysząc w dolinach rzecznych użytkom kompleksu średniego oraz zalegając w dolinach bezodpływowych. Obejmuje mniej żyzne oraz mało przydatne rolniczo siedliska pobagienne, a także najsłabsze grądy wytworzone na glebach przepuszczalnych. Użytki te (w przypadku gleb mineralnych) są zbyt suche lub zbyt mokre, zaś wytworzone na glebach organicznych często przesuszane lub podtapiane z uwagi na luźniejszy skład mechaniczny i przepuszczalność gleb mineralnych oraz małą pojemność wodną warstwy uprawnej gleb organicznych łatwo ulegając przesuszeniu i w przypadku źle działającej melioracji szybko ulegają degradacji i stepowieniu. Bonitacyjnie są to grunty klasy VI i V, przy czym najsłabsze z tych użytków suche pastwiska przyleśne zalicza się obecnie do nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym.

1.6.4. Ogólna ocena wartości gospodarczej i przyrodniczej gleb

Jak wynika z waloryzacji przyrodniczej i gospodarczej na obszarze gminy Łopuszno przeważają gleby niskiej wartości użytkowej i zróżnicowanej wartości przyrodniczej. Niską wartość gospodarczą potwierdza wskaźnik bonitacji użytków rolnych wynoszący 0,77 pkt, podczas gdy analogiczny dla województwa kształtuje się na poziomie 0,99 pkt. Oznacza to, że bonitacja średniego hektara przeliczeniowego w gminie jest na poziomie odpowiadającym klasie V, zaś w województwie - IVa.

Udział procentowy poszczególnych klas bonitacyjnych w ogólnym areale użytków rolnych jest następujący:

Użytki rolne	razem	KLASY BONITACYJNE						
		I-II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI
Grunty orne	100	-	-	0,2	6,8	23,2	42,4	27,4
Użytki zielone	100	-	-	0,7	41,5	43,8	14,0	-

Dane JUNG Puławy – 1994 r.

Jak wynika z zestawienia relatywnie wyższą bonitację posiadają użytki zielone, co potwierdza uprzednio postawiona tezę o predyspozycjach gminy do rozwoju produkcji pasz objętościowych. Około 70 % gruntów ornych jest natomiast zaliczona obecnie do gminy nieopłacalnych rolniczo. Poza ogólną bonitacją wartość użytkową gleb określają: rzeźba terenu, warunki wodne w glebie, poziom zakwaszenia oraz naturalna zasobność w składniki pokarmowe. Rzeźba terenu w aspekcie potrzeb rolnictwa jest znacznie korzystniejsza od średnio wojewódzkiej, o czym świadczy opracowany przez JUNG Puławy (W skali 5-cio punktowej) wskaźnik bonitacji, wynoszący w gminie 3,6 pkt (województwo - 3,2 pkt). Bezwzględna wielkość wskaźnika oznacza również, że jest to rzeźba korzystna.

Fakt ten potwierdza udział procentowy terenów w poszczególnych grupach spadków w ogólnej powierzchni użytków rolnych:

Grupy spadków w %	0-3o	3-6o	6-10o	10-15o	>15o
Gmina	81	15	4	-	-
województwo	62	23	10	4	1

Powyższy układ spadków terenu oznacza także, że na obszarze gminy nie występuje zjawisko erozji wodnej w skalach najbardziej niszczących - silnej i bardzo silnej, zaś erozją potencjalną którą można zwalczać metodami agrotechnicznymi objętych jest zaledwie 4 % gruntów. Warunki wodne w glebach - mimo wysokiego, bo wynoszącego 48,3 % użytków rolnych udziału gleb okresowo i trwale nadmiernie uwilgotnionych, są natomiast słabsze niż przeciętnie w województwie (bonitacja tych warunków w skali 5-cio punktowej wynosi w gminie 3,0 pkt, zaś w województwie 3,3 pkt). Wynika to z faktu, że pozostały areal użytków rolnych stanowią prawie w całości grunty luźne wytworzone na podłożu przepuszczalnym, posiadające niską lub bardzo niską pojemność wodną. Zakwaszenie gleb i związana z nim zasobność w składniki pokarmowe są znacznie mniej korzystne niż przeciętnie w województwie, co również wynika z dominacji gleb piaszczystych, podatnych na zakwaszenie i procesy redukcji (względnie wymywanie składników pokarmowych). Gleby bardzo kwaśne i kwaśne zajmują ca 83 % użytków rolnych, co pozwala zaliczyć gminę do obszaru województwa o największym zakwaszeniu (7-me miejsce w regionie). W zakresie naturalnej zasobności gleb w pierwiastki plonotwórcze występuje niedobór wszystkich najważniejszych makroelementów, przy czym największy niedobór dotyczy fosforu (P205) i potasu (K20). Brakuje też niektórych mikroelementów jak: molibden (Mo), bór (B) i miedź (Cu). Stosunkowo wysoka jest natomiast jakość ekologiczna gleb.

Praktycznie cała powierzchnia użytków rolnych posiada stopień zanieczyszczenia „O”, co oznacza naturalną zawartość metali ciężkich. Gleby te mogą być wykorzystywane na cele produkcji ekologicznej bez ograniczeń.

1.6.5. Wnioski

- I. Z uwagi na niską przydatność rolniczą gruntów, podstawowym zadaniem w środowisku rolniczym winna być rygorystyczna ochrona zasobów gleb żyzniejszych, w tym objętych tylko

- warunkową ochroną prawną gleb klas IVa i IVb, a także użytków zielonych,
- II. Selektywna ochrona przed nadmiernym przeznaczeniem na cele nierolne winny być również objęte grunty klasy bonitacyjnej — V, zwłaszcza znajdujące się w korzystnym dla zagospodarowania rolniczego położeniu.
 - III. Należy takie podejmować działania zapobiegające przesuszeniu gruntów, zwłaszcza w dolinach Nowej Czarnej i Łososiny, co wymagać będzie usprawnienia systemu melioracyjnego np. drogą zwiększenia retencji wody w lokalnych zbiornikach wodnych i wyeliminowania melioracji nie spełniających funkcji nawadniających.
 - IV. Pożądane byłoby także podwyższenie rangi ochrony prawnej łąkowo-bagiennego układu doliny Nowej Czarnej, spełniającego rolę zbiornika retencyjnego, który odgrywa istotną rolę w ogólnym bilansie wodnym terenów rolnych.

1.7. Lasy

1.7.1 Ogólna ocena zasobów leśnych gminy

Powierzchnia leśna gminy Łopuszno wynosi 7608 ha (dane US Kielce — 1997r.) i stanowi 43,0 % powierzchni ogólnej. Lasy Skarbu Państwa zarządzane przez jednostkę organizacyjną „Lasy Państwowe” zajmują łącznie ok. 6100 ha (80 % powierzchni leśnej gminy). Lesistość gminy, jak i udział lasów państwowych są znacznie wyższe od wskaźników średniowojewódzkich, które wynoszą odpowiednio 28% i 23,8 %. Areal zajmowany przez lasy wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową (np. w latach 1994-1997 powierzchnia ta wzrosła o 267 ha).

Lasy państwowe zarządzane są przez Nadleśnictwa Kielce i Włoszczowa: Nadleśnictwo Włoszczowa zarządza na terenie gminy północno-wschodnią częścią obrębu „Oleszno” o powierzchni 1012 ha (15,3 % ogólnej powierzchni obrębu). Lasy te położone są we wsiach Lasocin i Ewelinów. Nadleśnictwo Kielce - zarządza w gminie lasami o areale wynoszącym 5087 ha. Należą one organizacyjnie do obrębu „Snochowice” i stanowią 83,2 % całości obrębu. Lasy te położone są w pozostałych wsiach. Struktura organizacyjna lasów państwowych nie odpowiada, zatem podziałowi administracyjnemu i stwarza pewne trudności we współpracy z samorządem gminy. Korzystne jest natomiast rozmieszczenie głównych obrębów LP. Większość obrębów leśnych tworzy bowiem duże i zwarte obszarowo masywy, posiadające w miarę wyrównaną linię brzegową. Problem stanowią natomiast rozproszone grunty przejmowane z zasobów AWRSP na podstawie obowiązującej ustawy o lasach, które trudno jest racjonalnie zagospodarować.

Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa zajmują 1275 ha i skupiają się w południowej części gminy (w pasie terenu na południe od ośrodka gminnego). Kompleksy leśne są w tej grupie własnościowej silnie zróżnicowane, przy czym średnio na jednego (indywidualnego) właściciela lasów przypada zaledwie 0,6 ha powierzchni lasów i gruntów leśnych (dane PSR-US Kielce 19961:). Struktura siedliskowa lasów państwowych jest bardzo urozmaicona, bowiem występują prawie wszystkie siedliska „Krainy Małopolskiej”.

Z uwagi na przewagę słabych gleb największy udział posiadają mało żyzne siedliska borowe; boru świeżego i boru wilgotnego; boru mieszanego świeżego. Liczący udział mają również siedliska żyzne, lasu mieszanego świeżego i lasu mieszanego wyżynnego oraz olsu. W obrębie Oleszno w lasach przylegających do Przedborskiego Parku Krajobrazowego spotyka się także rzadkie i cenne ekosystemy leśne olsu jesionowego i lasu mieszanego bagiennego o wybitnych walorach wodochronnych.

Pełna struktura siedliskowa w omawianych obrębach lasów państwowych, przedstawiona w %, kształtuje się następująco:

Obręby L. P.	Bśw	BMśw	Bw Bb	BMw BMb	OI	OI-J	LMśw LMwyż	LMw LMb	Razem
Oleszno	35,0	21,4	16,5	4,1	6,5	0,8	14,5	1,2	100
Snochowice	34,5	12,5	13,3	12,5	0,5	-	20,7	6,0	100

Dane z planów urządzenia lasów

Jak wynika z zestawienia istotną cechą struktury siedliskowej L. P. jest również wysoki udział siedlisk wilgotnych i mokrych wynoszący łącznie, w obrębie „Oleszno” — 29,1 % a w obrębie „Snochowice” — 32,4 % ogólnej powierzchni leśnej. Rzutuje to na przewagę, wodochronnej funkcji lasów i ograniczoną ich przydatność turystyczną.

W strukturze siedliskowej lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa przeważają zdecydowanie siedliska najsłabsze; boru świeżego i boru wilgotnego, które zajmują odpowiednio 47 % i 19 % powierzchni tych lasów. Około 18 % zajmują siedliska boru mieszanego świeżego i boru mieszanego wilgotnego. Pozostałe 6 % stanowią siedliska olsu i boru bagiennego. Siedliska najżyźniejsze nie występują.

Lasy gminy Łopuszno należą do lasów młodych o średniej i niskiej zasobności produkcyjnej, będącej pochodną mało żyznych siedlisk i naturalnego, wysokiego poziomu wody gruntowej, który powoduje okresowe zaburzenia w funkcjonowaniu drzewostanów zwłaszcza gatunków słabiej znoszących nadmierne uwilgotnienie. Dotyczy to szczególnie lasów w północno-zachodniej części gminy.

W strukturze gatunkowej przeważa sosna z domieszką brzozy i olchy. W lasach państwowych spotyka się również stanowiska jodły i świerka (obręb Snochowice) oraz dębu, buku i grabu (obręb Oleszno). Sporadycznie występuje jesion, topola, cis i modrzew. Pod względem wieku w lasach państwowych przeważają drzewostany w II grupie wiekowej (40-80 lat) oraz w I (do 40 lat). Bardzo rzadko występują drzewostany powyżej 80 lat (III grupa). W lasach prywatnych przeważa zdecydowanie drzewostan w I grupie wiekowej.

1.7.2. Struktura przyrodnicza lasów

W rejonizacji przyrodniczo — leśnej, gminę Łopuszno zalicza się do mezoregionu „Łysogórskiego” Wchodzącego w skład dzielnicy leśnej „Puszcza Świętokrzyska”.

W rejonie „Wzgórz Łopuszańskich” mezoregion charakteryzuje się wysoką, bo dochodzącą do 50% lesistością oraz przewagą siedlisk borowych i wielogatunkowych lasów mieszanych z dominującą sosną i znacznym udziałem jodły (część północno-wschodnia) oraz olchy i dębu (część zachodnia).

Do najcenniejszych ekosystemów leśnych można zakwalifikować:

- I. 180 hektarowe skupisko drzewostanów jodłowych W średnich i starszych klasach wieku z domieszką sosny, dębu na siedliskach „BMwyż” i „BMśw”, charakteryzujące się wysoką różnorodnością biologiczną (uroczysko „Dobrzyszów - obręb Snochowice),
- II. Około 300 ha drzewostanów olszowych z domieszką jesionu i sosny na siedliskach olsu zwykłego, lasu mieszanego bagiennego i olsu jesionowego W dolinie „Czarnej”, stanowiące północny fragment dużego kompleksu lasów bagiennych i olsów - Oleszno III. Lasy te pełnią funkcję wodochłonną a część z nich stanowi ostoję zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, (całość lasów państwowych w tej części obrębu znajduje się w granicach Przedborskiego Parku Krajobrazowego).
- III. Duże skupiska lasu mieszanego wyżynnego o drzewostanie jodłowo - sosnowym, charakterystycznym dla mezoregionu Łysogórskiego (uroczysko Korczyn – obręb Snochowice).

Jak już wspomniano do najcenniejszych siedlisk leśnych na obszarze gminy zalicza się: - **las mieszany bagienno „LMb”, las mieszany wilgotny „LMw” oraz ols jesionowy „OI-J”** - wytworzone przeważnie na podłożu organicznym w warunkach trwałego („LMb”, OI-J”) lub okresowego nadmiernego uwilgotnienia („LMw”).

Elementem charakterystycznym dwóch pierwszych siedlisk jest drzewostan wielopiętrowy i wielogatunkowy z przewagą gatunków liściastych, olchy lub dębu z udziałem sosny i jodły, lub brzozy, świerku i osiki (na stanowiskach bardziej wilgotnych). W „OI-J” dominuje natomiast zdecydowanie olcha z domieszką jesionu i wierzy. Podszyt i runo od kępowego W „LMb” i „OI-J” do bardzo silnie rozwiniętego w „LMw”. Siedliska bardzo odporne na antropopresję o wysokiej zdolności regeneracji, nie mniej z uwagi na zabagnienie, mało korzystny bioklimat oraz wysoką zwartość są niedostępne na cele turystyczne. Pełnią wybitną rolę wodochronną oraz niszy ekologicznej w zakresie utrzymania bioróżnorodności. Omawiane siedliska skupiają się na obszarze między Gnieździskami a południową częścią wsi Lasocin. Las mieszany świeży („LMsW”) oraz las mieszany wyżynny („LMwyZ”) - wytworzone na glebach żyzniejszych o zwięźlejszym podłożu zalegających na ogół na stokach i wyniesieniach. Posiadają również drzewostan piętrowy i wielogatunkowy przy czym gatunkami panującymi są dąb i sosna w „LMsw” i jodła w „LMwyZ”. Podszyt i runo dość silnie rozwinięte. Warunki bioklimatyczne - korzystne. Są to zespoły leśne o dużej zdolności regeneracji i nadające się do zagospodarowania turystycznego. Ograniczeniem ich ewentualnego wykorzystania na te cele może być niekorzystne położenie (między siedliskami mokrymi i na silnych stokach). Drugą pod względem wartości przyrodniczej grupą siedlisk są zaliczane do średnio żyznych: - bór mieszany świeży („BMsw”), bór mieszany wilgotny („BMw”), bór mieszany bagienny („BMb”), ols zwykły (O1). Siedliska te z wyjątkiem olsu zwykłego, który porasta podmokłe doliny cieków wodnych tworząc wzdłużne pasma przyrzeczne występują w większych masywach we wszystkich obrębach leśnych na terenach o mniej przepuszczalnym podłożu w warunkach właściwego lub nadmiernego uwilgotnienia.

Cechą charakterystyczną tych siedlisk jest drzewostan dwupiętrowy z panującą sosną, brzozą i jodłą lub olszyną („OI”, „BMb”). Podszyt i runo zróżnicowane od dość silnie rozwiniętego w „BMsw” po silnie rozwinięte w „BMw” i charakterystyczne kępowe w „BMb” i „OI”. Wszystkie charakteryzują się wysoką zdolnością regeneracji, odpornością na antropopresję (w tym wydeptanie) oraz dużymi walorami krajobrazowymi. Zróżnicowany jest natomiast klimat wnętrza lasu od bardzo korzystnego w „BMsw” do niekorzystnego w „BMb”. Cechują się także zróżnicowaną przydatnością na cele rekreacyjne (od bardzo wszechstronnej - „BMsw” po przydatną z ograniczeniami - tylko penetracja piesza po wyznaczonych szlakach i w porze letniej - „BMw” - „OI”, oraz nieprzydatną - „BMb”).

Decydującą rolę w środowisku leśnym (z uwagi na największy areal) odgrywają jednak siedliska ubogie, wytworzone na podłożu mało żyznym o zróżnicowanych warunkach wilgotnościowych. Są to: bór świeży („Bśw”), bór wilgotny („Bw”), bór bagienny („Bb”).

Główną pozycją w omawianej grupie siedlisk zajmuje bór świeży występujący na względnie dobrze uwilgotnionych glebach piaszczystych, wytworzonych z piasków słabo gliniastych (bielice) przy niezbyt wysokim poziomie wody gruntowej. Tworzy zbiorowiska o luźnym i widnym drzewostanie sosnowym z domieszką brzozy i runie dość odpornym na wydeptanie.

Posiada bardzo korzystny bioklimat charakteryzujący się odpowiednią wilgotnością i dużym nasyceniem olejkami eterycznymi sosny. Do celów turystyczno-rekreacyjnych (w szerokim zakresie) nadają się drzewostany starsze (II grupa wiekowa) o rozwiniętej strukturze biocenotycznej. W obniżeniach terenu siedlisku temu towarzyszą: bór wilgotny lub (sporadycznie) bór bagienny charakteryzujące się wysoką lub nadmierną wilgotnością oraz mniej korzystnym bioklimatem. Gatunkami panującymi są brzoza i sosna z domieszką olszyny i świerka.

Bór wilgotny nadaje się na cele turystyczne tylko do penetracji pieszej po wyznaczonych szlakach zaś bór bagienny z uwagi na wysoki poziom wody gruntowej (równy często linii gruntu) oraz charakterystyczny i trudny do przebycia kępowy układ runa i podszytu nie powinien być na te cele udostępniany. Oba wymienione siedliska spełniają ważną funkcję wodochronną i występują dość powszechnie w dolinach rzecznych i bezodpływowych.

1.7.3. Funkcje lasów oraz ocena zagrożenia środowiska leśnego

Główną funkcją lasów w gminie Łopuszno jest funkcja gospodarcza, a zwłaszcza dostarczanie surowca drzewnego. Lasy o ustanowionej funkcji ochronnej występują wyłącznie w obrębach lasów państwowych, przy czym są to głównie lasy wodochronne (37 % powierzchni obrębu „Snochowice” oraz 23 % obrębu „Oleszno”).

Lasy glebochronne występują wyłącznie w uroczysku „Dobrzyszów” obrębu „Snochowice” i zajmują powierzchnię około 190 ha. W obrębie „Oleszno” (południowa część oddziału leśnego nr 52) występuje też kilkunastohektarowy obszar leśny, stanowiący ostoję zwierząt podlegających ochronie gatunkowej. Sytuacja w zakresie zagrożeń leśnych jest korzystniejsza niż w innych gminach, gdyż I strefą zagrożeń przemysłowych (zagrożeń słabych) objęty jest tylko obręb „Snochowice”. Lokalnie zagrożenia środowiska leśnego występują miejscami na skutek źle działających urządzeń melioracyjnych powodujących nadmierne odwodnienie terenów leśnych i rolnych. Do najważniejszych zagrożeń lasów (o charakterze ponadgminnym) należy również zaliczyć:

- pogarszanie się bilansu wód powierzchniowych w zlewniach Pilicy i Nidy niekorzystnie oddziałujące zwłaszcza na siedliska mniej żyzne, ile znoszące niedobory wody w glebie,
- niewłaściwą gospodarkę leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa (niewykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowień, rabunkowe pozyskiwanie grubizny),
- zagrożenie pożarowe, które dotyczy w szczególności suchych siedlisk sosnowych.

1.7.4. Wnioski

- I. Głównym działaniem proekologicznym (o charakterze towarzyszącym) winna być poprawa bilansu wód powierzchniowych gminy zarówno drogą modernizacji obiektów i urządzeń melioracyjnych (zwłaszcza odwadniających), jak i realizacji zbiorników wodnych o funkcji retencyjnej, co mogłoby się wiązać z udostępnieniem części lasów do zagospodarowania turystycznego.
- II. Zwiększanie lesistości gminy drogą zalesiania gleb nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym (na obszarze całej gminy). Gmina jest zaliczana w programie krajowym do grupy gmin szczególnie preferowanych w zwiększaniu lesistości i posiada duże możliwości rozwoju obszarowego funkcji leśnej.
- III. Z uwagi na fakt, że znaczna część obszarów leśnych (zwłaszcza z nasadzeń powojennych) posiada uproszczony skład gatunkowy (głównie monokultury sosnowe) istotnym działaniem długo falowym winna być renaturalizacja struktury gatunkowej.
- IV. Gmina posiada warunki do rozwoju drobnego przemysłu i rzemiosła drzewnego.

1.8. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

1.8.1. Szata roślinna

Szczegółowa waloryzacja szaty roślinnej gminy Łopuszno została wykonana w „Inwentaryzacji przyrodniczej...” (Cywicki R., Kozieł R., 1998).

Ogółem na obszarze gminy stwierdzono 720 gatunków roślin naczyniowych, w tym 79 podlegających ochronie gatunkowej oraz rzadkich i zagrożonych wyginięciem w skali kraju i regionu (19 podlega całkowitej ochronie gatunkowej, 12 gatunków jest częściowo chronionych, 8 objętych czerwoną listą roślin ginących i zagrożonych w Polsce i zagrożonych w regionie, 12 gatunków należy do reliktu glacialnego, 5 do reliktu kserotermicznego, pozostałe należą do roślin rzadkich). Pod względem naturalności 75 % wszystkich siedlisk należy do naturalnych i półnaturalnych.

Ze względu na to, że zbiorowiskom leśnym został poświęcony oddzielny rozdział niniejszej

„Diagnozy gminy...” ograniczono się tutaj do przedstawienia zbiorowisk nieleśnych. Należy jedynie dodać, że flora leśna obejmuje 237 gatunków roślin tj. 33 % całości flory występującej w gminie.

Szczególne wartości florystyczne w gminie - przedstawiają zbiorowiska muraw kserotermicznych i ciepłolubnych zarośli. Występują one na wychodniach wapieni w rejonach wsi: Lasocin, Czaroszowy, Gnieździska, Skalka Polska. Flora kserotermiczna liczy ponad 115 gatunków (ok. 16 % flory gminy) w tym wiele chronionych (zawilec wielkokwiatowy, marzanka wonna, konwalia majowa i inne).

Cenne są też zbiorowiska wodne, bagienne i torfowiskowe. Uległy one już jednak dużej degradacji ze względu na wykonane prace melioracyjne. Zbiorowiska te obejmują ok. 16 % flory gminy.

W dolinach rzecznych i w lokalnych obniżeniach terenu znajdują się zbiorowiska i zespoły łąkowe. Są to głównie kośne łąki i pastwiska o charakterze półnaturalnym i antropogenicznym. Odgrywają one dużą rolę ekologiczną tworząc w dużej mierze korytarze i ciągi ekologiczne.

W „Inwentaryzacji przyrodniczej...” (Cywicki R., Koziół R., 1998) znajduje się szczegółowy wykaz gatunków roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych, występujących na terenie gminy. Wyznaczono też obszary o najcenniejszych walorach geobotanicznych które naniesiono na mapę „Dostępność fizjograficzna...”.

1.8.2. Świat zwierząt

Podobnie jak w przypadku szaty roślinnej świat zwierząt został szczegółowo opisany w „Inwentaryzacji przyrodniczej...” (Cywicki R., Koziół R., 1998). Na obszarze gminy stwierdzono występowanie:

- 34 gatunków ssaków, z czego 15 objętych ścisłą ochroną gatunkową (m.in. jeź wschodni, ryjówka, nietoperze, wydra, łasica) oraz 9 objętych ochroną częściową jako gatunki łowne (min. piżmak, borsuk, kuna leśna, tchórz),
- 159 gatunków ptaków, w tym 139 gatunków lęgowych, w dużym stopniu chronione, z czego 3 ściśle (orzeł bielik, bocian czarny, cietrzew),
- 5 gatunków chronionych gadów m.in. zaskroniec, żmija zygzakowata,
- 12 gatunków chronionych płazów m. in. kumak nizinny, ropuchy, żaby,
- 59 gatunków motyli, w tym 4 objęte ochroną gatunkową (paź królowej, modraszek tulejus, mieniak tęczowiec, mieniak strużnik),
- 8 gatunków trzmieli objętych ochroną gatunkową,
- 10 gatunków chrząszczy z rodzaju biegacz, objętych ochroną gatunkową.

1.8.3. Istniejące formy ochrony przyrody

Na obszarze gminy Łopuszno funkcjonują zarówno formy ochrony obszarowej (park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerwat) jak i indywidualnej (pomniki przyrody).

Przedborski Park Krajobrazowy powołany został Uchwałą Nr XXVII/280/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z dnia 10 czerwca 1988 r. Obejmuje on stosunkowo mały obszar w północno - zachodniej części gminy. W granicach parku znajdują się lasy obrębu „Oleszno” natomiast granica otuliny parku biegnie wzdłuż drogi Wólka - Lasocin - Ewelinów a potem przez tereny podmokłe w rejonie stawów Fryszka gdzie wychodzi poza obszar gminy.

Przedborski Park Krajobrazowy wchodzi w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych. Obejmuje najbardziej cenne przyrodniczo tereny Wyżyny Przedborskiej wraz z doliną rzeki Czarnej Włoszczowskiej. Na terenie gminy w jego granicach znajdują się lasy obrębu „Oleszno” należące do Nadleśnictwa Włoszczowa. Obejmuje rzadkie i cenne ekosystemy leśne olsu jesionowego i lasu mieszanego bagiennego o wybitnych walorach wodochronnych i będących ostoją zwierząt

podlegających ochronie.

Na terenie gminy znajduje się rezerwat leśny „Góra Dobrzeszowska” (046 – numer ewid. Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody), który powstał na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. (MP Nr 10/1982, poz. 75, § 5). Rezerwat zajmuje powierzchnię 24,57 ha i obejmuje część szczytową i strome zbocza Góry Dobrzeszowskiej zbudowanej z piaskowców dolnotriasowych. Rezerwat porasta las z przewagą jodły, brzozy i grabu (las świeży wyżynny). Na szczycie znajduje się prehistoryczny obiekt kultowy mający formę trzech koncentrycznych eliptycznych wałów kamiennych o wysokości przeciętnie 1 - 2 m. Rezerwat jest udostępniony turystycznie poprzez szlak turystyczny biegnący przez grzbiet Góry Dobrzeszowskiej.

Prawie cały obszar gminy, za wyjątkiem sołectw Ewelinów i Lasocin, znajduje się w obrębie Konecko - Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Powstał on na podstawie Rozporządzenia Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim. Najważniejszą jego funkcją jest ochrona wód powierzchniowych i podziemnych. Sprawia to węzłowe położenie na obszarach źródłiskowych rzek oraz terenach zasilania zbiorników wód podziemnych. Duża jest też rola klimatotwórcza i aerosanitarna tego obszaru dla jakości powietrza na terenach aglomeracji kieleckiej.

Teren objęty zmianą Nr 1 Studium położony jest w obrębie Konecko-Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Zgodnie z Uchwałą Nr XXXV/616/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. w sprawie Konecko-Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Św. z 2013 r. poz. 3308) na terenie tym zabrania się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;*
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;*
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;*
- 4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.*

W zakresie czynnej ochrony ekosystemów na terenie K-ŁOChK obowiązuje:

- 1) zachowanie i ochrona zbiorników wód powierzchniowych naturalnych i sztucznych, utrzymanie meandrów na wybranych odcinkach cieków;*
- 2) zachowanie śródpolnych i śródleśnych torfowisk, terenów podmokłych, oczek wodnych, polan wrzosowisk, muraw, niedopuszczenie do ich uproduktywnienia lub też sukcesji;*
- 3) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;*
- 4) zachowanie i ewentualne odtwarzanie lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych;*
- 5) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;*
- 6) szczególna ochrona ekosystemów i krajobrazów wyjątkowo cennych, poprzez uznawanie ich za rezerваты przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne;*
- 7) zachowanie wyróżniających się tworów przyrody nieożywionej.*

Na obszarze gminy istnieją trzy pomniki przyrody (dwa przyrody nieożywionej i jeden żywej):

- Skalki (182 - numer ewid. Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody) - pomnik przyrody powołany na podstawie Zarządzenia Nr 23/87 Wojewody Kieleckiego z dnia 2 października 1987 r. Znajduje się na terenie sołectwa Nowek. Obejmuje ambonę skalną o długości 10-12 m i wysokości do 8 m, położoną na zboczu wzniesienia oraz grzędę skalną o długości ok. 30 m opadającą z wierzchołka wzniesienia. Obie formy skalne zbudowane są z dolnotriasowych piaskowców.
- Skalka (183) - pomnik przyrody powołany na podstawie Zarządzenia Nr 23/87 Wojewody Kieleckiego z dnia 2 października 1987 r. Znajduje się w sołectwie Dobrzeszów. Chroniona jest

grzęda skalna wieńcząca wzniesienie o długości 50 m i wysokości od 1 do 4 m. Zbudowana jest z czerwonych i różowych piaskowców dolnego triasu.

- Grupa drzew (374) - pomnik przyrody powołany Rozporządzeniem Wojewody Kieleckiego Nr 18/96 z 30 grudnia 1996 r. Znajduje się na terenie sołectwa Marianów i tworzą go dąb szypułkowy i lipa drobnolistna zrosnięte ze sobą do wysokości 1,5 m.

Należy również zaznaczyć, że z gminą Łopuszno bezpośrednio sąsiaduje kilka ważnych obszarów objętych ochroną prawną. Na zachodzie graniczy rezerwat leśny „Oleszno” położony na terenie gminy Krasocin. Wzdłuż wschodniej granicy gminy (od sołectwa Nowek do Piotrowiec) przebiega granica otuliny Suchedniowsko – Obłęgorskiego Parku Krajobrazowego. Wzdłuż niewielkiego fragmentu południowej granicy gminy przebiega granica Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego a następnie jego otuliny.

1.8.4. Obszar gminy na tle systemu funkcjonowania przyrody

W „Inwentaryzacji przyrodniczej...” (Cywicki R., Kozieł R., 1998) wyznaczono elementy modelu funkcjonowania przyrody istniejące na obszarze gminy. Obszary o najwyższej wartości środowiska przyrodniczego w skali regionu cechujące się bioróżnorodnością i naturalnym charakterem uznano jako węzły ekologiczne. W dużej mierze objęte są one już różnymi formami ochrony obszarowej. Takie obszary węzłowe połączone są korytarzami ekologicznymi umożliwiającymi migrację roślin i zwierząt. Są to zwykle mało przekształcone przez działalność człowieka doliny rzeczne, strefy zadrzewień i zakrzewień. Korytarze o mniejszym znaczeniu oznaczono jako ciągi ekologiczne.

Na funkcjonowanie przyrody nakłada się działalność gospodarcza człowieka. Jej efektem mogą być bariery ekologiczne przegradzające naturalne korytarze i ciągi ekologiczne. Są to zazwyczaj ruchliwe drogi, zwarta zabudowa, kopalnie odkrywkowe, itp.

Na mapie „Dostępność: fizjograficzna...” zaznaczono elementy modelu funkcjonowania przyrody na terenie gminy. Wyznaczono dwa regionalne węzły ekologiczne. Jeden obejmuje cenne naturalne zbiorowiska leśno – torfowiskowo - łąkowe w północno-zachodnim krańcu gminy. Jest to fragment węzła ekologicznego obejmującego obszary położone w obrębie Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Drugi węzeł ekologiczny znajduje się na obszarze pomiędzy Gnieździskami a Mieczynem (gmina Krasocin). Obejmuje on obszary leśne oraz rozległe torfowiska. Oba węzły ekologiczne połączone są regionalnym korytarzem ekologicznym obejmującym fragmenty dolin rzecznych Nowej Czarnej i Czarnej. Na obszarze gminy znajdują się także dwa fragmenty korytarza ekologicznego obejmującego doliny Łososiny. Funkcją lokalnych ciągów ekologicznych spełniają doliny mniejszych rzek płynących na terenie gminy. Na mapie zaznaczono również bariery ekologiczne oraz obiekty przemysłowe będące potencjalnymi źródłami zanieczyszczeń środowiska.

1.8.5. Warunki właściwego zagospodarowania obszarów chronionych oraz cennych przyrodniczo

Każda z form ochrony przyrody istniejąca na obszarze gminy ma określone w akcie prawnym, które je powoływało ogólne warunki ochrony.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 12/98 Wojewody Kieleckiego z dnia 23 czerwca 1998 r. na terenie Przedborskiego Parku Krajobrazowego wprowadzono:

1. Zakazy W zakresie wykonywania bez uzyskania wymaganego odrębnymi przepisami zezwolenia:

- a) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- b) innego zanieczyszczania wód, gleby oraz powietrza,
- c) uszkodzania i zanieczyszczania przedmiotów i obszarów objętych ochroną;

2.. Ograniczenia w zakresie:

- a) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
- b) wydobywania skał, minerałów i torfu,

- c) niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- d) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

Wydawanie przewidzianych odrębnymi przepisami zezwoleń, których skutki dotyczą ograniczeń lub zakazów, wymaga uzgodnienia z Dyrektorem Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych. Zezwolenia o których mowa nie mogą być wydawane na:

- przeprowadzanie napowietrznych linii energetycznych wysokich napięć powyżej 110 kV,
- lokalizacji dużych oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów stałych,
- eksploatację i przetwórstwo kopalin na skalę przemysłową z wyjątkiem lokalnej i warunkowo eksploatacji piasków.

Wyżej wymienione zakazy i ograniczenia mają także zastosowanie do obszaru otuliny Parku, jeżeli dotyczą działalności niekorzystnie wpływającej na zachowanie walorów Parku. Szczegółowe zasady gospodarowania w Parku i otulinie zostaną ustalone w planie ochrony Parku, który obecnie jest w trakcie opracowywania.

W odniesieniu do rezerwatu „Góra Dobrzeszowska” warunki ochrony określa zarządzenie powołujące rezerwat. Na jego terenie zabronione jest:

- wycinanie drzew,
- zmienianie stosunków wodnych,
- zbiór ziół, roślin oraz owoców i nasion,
- pozyskiwanie ściółki i wypas zwierząt gospodarskich,
- niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin.

Rezerwat posiada plan gospodarczy na lata 1988 - 1998, który wymaga uaktualnienia. Ogólne zasady gospodarowania zmierzają do ochrony i utrzymania prehistorycznego obiektu kultowego i otaczających go drzewostanów oraz zabezpieczenia rezerwatu dla celów naukowych i dydaktycznych.

Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. powołujące Konecko - Łopuszański Obszar Chronionego Krajobrazu nie określa szczegółowych zasad gospodarowania w jego obrębie. W rozporządzeniu popiera się wszelkie działania gospodarcze i organizacyjne powodujące efektywną poprawę czystości środowiska przyrodniczego na tym obszarze. Zgodnie z art. 26a ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1-085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623) na obszarze chronionego krajobrazu zabrania się

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybnej,
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno- błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- lokalizacji ośrodków chowu, hodowli — posługujących się metodą bezściółkową,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych,
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, lęgów zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenie gleby,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym,
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

Ponadto zgodnie z art. 36a w/w ustawy wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji realizującej cel publiczny na obszarze chronionego krajobrazu wymaga uzgodnienia z wojewodą.

Istniejące pomniki przyrody na terenie gminy również mają określone warunki ochrony. Pomniki przyrody nieożywionej (skałki – nr rej. 182 i 183) mają takie same warunki.

Zabronione jest m. in.:

- niszczenie skałek,
- eksploatacja piaskowców w pobliżu skałek,
- niszczenie roślinności porastającej skałki i ich najbliższego otoczenia,
- zanieczyszczanie skałek i ich najbliższego otoczenia.

W stosunku do pomnika przyrody żywej (grupa drzew – nr rej. 374) w warunkach ochrony zabrania się m. in.:

- wycięcia, niszczenia lub jakiegokolwiek uszkodzania,
- zrywania pączków, owoców, kwiatów, liści.

W zasięgu rzutu korony, zabrania się:

- zanieczyszczania terenu,
- niszczenia gleby,
- wzniecania ognia,
- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

Poza wyżej wymienionymi formami ochrony przyrody, które mają określone warunki ochrony należy postulować o zachowanie innych obszarów i obiektów cennych przyrodniczo. Ważne jest aby tworzyć warunki do prawidłowego funkcjonowania korytarzy i ciągów ekologicznych. Szczególna jest rola dolin rzecznych (Łososiny, Nowej Czarnej i Czarnej), w których należy dążyć do renaturalizacji. Należy chronić lasy o walorach glebo i wodochronnych. Należy ograniczyć działanie melioracji, które mogą powodować nadmierne przesuszanie cennych siedlisk leśnych o charakterze wilgotnym. Znaczne obszary gminy znajdują się w strefach zbiorników wód podziemnych, które są zasilane min. z infiltracji wód opadowych i wód rzecznych. Ważne z tego powodu staje się uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej i odpadami na terenie gminy oraz budowa oczyszczalni ścieków.

Przed realizacją nowych inwestycji (np. szlaki komunikacyjne, napowietrzne linie energetyczne, melioracje, zbiorniki retencyjne) należy wykonać analizy ich wpływu na środowisko. Należy unikać powstawania nowych barier ekologicznych.

Na obszarze gminy znajdują się jeszcze obszary szczególnie cenne przyrodniczo, które można objąć ochroną prawną. Ustawa o ochronie przyrody z 16 października 1991 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623) umożliwia radzie gminy wprowadzania, na obszarze swojej gminy, takich form ochrony jak: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

1.9. Dostępność fizjograficzna obszaru gminy

Ocenę fizjograficzną obszaru gminy Łopuszno dokonano pod kątem możliwości wykorzystania dla celów budowlanych. Pod uwagę brano następujące uwarunkowania środowiska przyrodniczego:

- **Ukształtowanie terenu.** Jako najkorzystniejsze dla zabudowy uznano tereny płaskie i lekko faliste o spadkach nie przekraczających 8 %. Zbocza o spadkach w granicach 8 - 12 % wskazano jako stwarzające pewne ograniczenia dla zabudowy natomiast zbocza o spadkach przekraczających 12% uznano za niekorzystne dla budownictwa.
- **Warunki podłoża budowlanego.** Do niekorzystnych dla budownictwa zaliczono grunty tarasy zalewowej ze względu na nienośne utwory organiczne (namuły, torfy) i płytki poziom wód gruntowych (0 — 2 m p.p.t.). Jako słabe dla zabudowy uznano utwory deluwialne oraz luźne grunty akumulacji eolicznej (piaski eoliczne i wydmy).
- **Warunki topoklimatyczne.** Jako najkorzystniejszy uznano topoklimat zboczy o ekspozycji

południowej (S, SE, SW), zachodniej (W) i wschodniej (E) oraz terenów płaskich. Za niekorzystny uznano topoklimat zboczy o ekspozycji północnej (N, NE, NW) oraz den dolin stale bądź okresowo wilgotnych i podmokłych równin.

Tereny leśne zostały wyłączone z oceny fizjograficznej dla budownictwa ponieważ zaleca się je pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu jako ważny element środowiska przyrodniczego.

Dna dolin rzecznych, bocznych dolin z okresowymi ciekami oraz obszary podmokłe również zostały wyłączone z tych analiz ze względu na potrzebę pozostawienia ich w stanie jak najbardziej naturalnym jako tereny cenne przyrodniczo oraz z reguły niekorzystne warunki fizjograficzne (nienośne grunty, wysoki poziom wód gruntowych, możliwość zalewania wodami powodziowymi).

Na mapie „Dostępność fizjograficzna...” wydzielono następujące obszary fizjograficzne:

- tereny o korzystnych warunkach dla zabudowy
- tereny o przeciętnych warunkach dla zabudowy
- tereny niekorzystne dla zabudowy
- obszary leśne
- dna dolin rzecznych, dolin bocznych i obszarów podmokłych

Tereny zakwalifikowano jako korzystne dla zabudowy gdy wszystkie z analizowanych cech (ukształtowanie terenu, warunki gruntowe i topoklimatyczne) okazywały się generalnie nie ograniczać budownictwa.

Tereny o przeciętnych warunkach dla zabudowy cechują się wystąpieniem jednej z niżej podanych niekorzystnych warunków:

- spadki w granicach 8 - 12 %,
- grunty słabonośne (deluwialne lub akumulacji eolicznej),
- topoklimat zboczy północnych.

Tereny niekorzystne dla zabudowy cechują się wystąpieniem jednej z niżej podanych warunków:

- nienośne grunty organiczne,
- spadki powyżej 12 %,
- jednoczesne zaistnienie dwóch lub więcej cech ograniczających budownictwo (spadki w granicach 8 — 12 %, niekorzystny topoklimat północnych zboczy, grunty słabonośne).

Na obszarze gminy przeważają zdecydowanie tereny o korzystnych warunkach fizjograficznych dla zabudowy. Większość istniejących zabudowań znajduje się na tych terenach co świadczy o prawidłowej polityce gospodarowania przestrzenią. Stosunkowo duży obszar zajmują tereny dolin rzecznych, bocznych dolin z okresowymi ciekami i obszary podmokłe, które są niewskazane dla zabudowy. Na tych terenach znajduje się niekiedy zabudowa, głównie w sołectwie Antonielów, należy jednak wykluczyć dalsze zabudowywanie ich. Tereny o przeciętnych warunkach fizjograficznych zajmują stosunkowo małe, rozczłonkowane obszary, a zdecydowanie najmniej jest obszarów zupełnie niekorzystnych dla zabudowy.

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE

2.1. Rozwój historyczny gminy

Znaleziska archeologiczne na obszarze obecnej gminy Łopuszno świadczą o jej zasiedleniu już w czasach prehistorycznych. Najdawniejsze ślady przebywania ludzi na terenie dzisiejszej gminy datują się na okres młodszej epoki kamienia (neolitu) tj. w latach 4500 p.n.e. do ok. 1650 p.n.e. Były to gromady koczowniczych, które posługiwały się narzędziami z krzemienia o czym świadczą znaleziska archeologiczne w okolicach Rudy Zajączkowskiej.

Ślady następnej pradawnej kultury łużyckiej znaleziono w okolicach Lasocina i Łopuszna. Ludność osiadła tutaj zajmowała się hodowlą zwierząt i rolnictwem. W Lasocinie odkryto cmentarzysko grobów ciałopalnych — popielnicowych i jamowych. Z okresu brązu (1200 - 800 p.n.e.) w Łopusznie – Ludwików odkryto cmentarzysko grobów popielnicowych kultury łużyckiej – V okres brązu (800 – 650 p.

n. e.). Następnym miejscem starożytnej kultury jest Góra Dobrzeszowska - miejsce kultu pogańskiego z pozostałościami po obiekcie sanktuarium, gdzie odbywały się główne obrzędy religijne.

Początki Łopuszna sięgają czasów Polski piastowskiej, kiedy państwo polskie kształtowało się jako własność patrymonialne (dziedziczna własność rodziny panującej). Od końca XII w. i w XIII w. władcy zaczęli osadzić ludność na swoich obszarach. Wówczas w okolicy Łopuszna ukształtował się podział ziem na królewskie, kościelne i rycerskie. Pod względem administracyjnym od początku XII w. Łopuszno podlegało pod kasztelaninę małopolską. Następnie w okresie panowania Władysława Łokietka Łopuszno i okolice zostały włączone do rozległego województwa sandomierskiego, które dzieliło się na 3 ziemie:

sandomierską, wiślicką i radomską. W XIV w. okolice Łopuszna należały do powiatu chęcińskiego i trwały tam aż do 1705 r. tj. do czasu utraty niepodległości.

Nazwa Łopuszno wywodzi się prawdopodobnie od dialektycznych brzmień rzeczownika „łopuch” — oznaczającego nazwę miejscowej rośliny. W przeszłości nazwa Łopuszno zapisywana była jako: Łopuszno, Łopuschno, Łopusschno. Nazwę Łopuszno podaje po raz pierwszy W 1355 r. Kodeks dyplomatyczny Polski.

Za panowania Kazimierza Wielkiego w Łopusznie istniał kościół (I połowa XIV w.) parafia, która w tym czasie liczyła ok. 200 osób.

Pierwszymi właścicielami Łopuszna byli Łopuszeńscy lub Łopuszyńscy. Pierwsza informacja o trzech braciach z Łopuszna (Rosco, Boksa i Jakusz) pochodzi z 1367 r. W 1392 r. jeden z tych braci był dworzaniem królowej Jadwigi. W 1425 r. spisano w dworze kasztelańskim dokument o powiększeniu dóbr kościoła w Łopusznie. Nadano kościołowi opuszczone tereny kmiecy z przeznaczeniem na ogród i sad oraz na zabudowania dla wikarego, zagrodników i dla szkoły. Określono również, że kościół będzie otrzymywał dziesięcinę z Łopuszna, Czaroszów, Woli, ze starych pól Wielebnowa oraz pól dworskich ze Skąpego i Pawłowic. Być może fundatorami kościoła w Łopusznie był przede wszystkim właściciel Jasienia, o czym świadczy odpis wniesiony do ksiąg grodzkich – chęcińskich.

Według Jana Laskiego w 1520 r. w Łopusznie był budowany nowy drewniany kościół pod wezwaniem Św. Krzyża. Do parafii należało 9 wsi.

Na początku XVI w. kiedy właścicielami Łopuszna i Wielebnowa byli Andrzej Łopuszański i Mikołaj Mokrzycki ukształtował się podział miejscowości na Łopuszno Górne (blisko obecnego kościoła) i Łopuszno Dolne z terenem istniejącego do dzisiaj pałacu (obecnie siedziba Liceum Ogólnokształcącego).

W latach dwudziestych XVII w. właścicielem Łopuszna stała się rodzina Łąckich. Hieronim Łącki, dziedzic Łopuszna, Wielebnowa i Czałczyna ufundował w 1651 r. kościół murowany w miejsce zniszczonego, 100 letniego kościoła drewnianego. W 1662 r. w czasie „potopu szwedzkiego” nastąpiło ogromne zniszczenie domów i majątkości Łopuszna. W tym roku również zapanował głód i towarzyszące plagi morowego powietrza.

Następnymi właścicielami Łopuszna był ród Dobienieckich. Pierwszy z rodu Jan Dobieniecki był pisarzem podstarościm i sędzią grodzkim, opoczyńskim. Andrzej Dobieniecki był pułkownikiem pancernym podkoronnym. Za swe zasługi otrzymał order św. Stanisława i Order Orła Białego. On też znacznie powiększył majątek rodzinny oraz uzyskał od Króla Augusta III dnia 13 grudnia 1754 r. przywilej dla wsi Łopuszno na organizację 3 jarmarków w roku.

Kolejnym dziedzicem Łopuszna był od 1761 r. Franciszek Dobieniecki — kawaler orderu św. Stanisława — był marszałkiem sejmików kieleckich.

Od XIV w. dobra szlacheckie otoczone były przez wsie królewskie: Gnieździska, Rudę Zajązkowską, Fanisławice, Snochowice, Piotrowiec, Sarbice i Dobrzeszów. W tych wsiach znajdowały się Łany kmiecy, Łany sołtysier, Łany zagrodników, karczmy, młyny, folwarki, stawy, warsztaty rzemieślnicze (wyrób kamieni młyńskich, przędzalnie lnu i konopi).

W XVII w., szczególnie w czasie „potopu Szwedzkiego” i wojen toczonych przez Rzeczpospolitą sytuacja wsi królewskich znacznie się pogorszyła (pustoszyła pola uprawne w dobrach królewskich oraz oddawane były w dzierżawę). Również i sytuacja chłopów ulegała wtedy znacznemu pogorszeniu.

Oprócz płacenia czynszu i odrabiania pańszczyzny mieli inne powinności — odbywać szarwark, pełnić nocną strażę, sędzić kapustę, obierać warzywa i świadczyć przymusowy najem.

Nieliczne źródła podają, że w XV w. nad rzeką Łososiną (Wierna Rzeka) istniały kuźnie żelaza, które były połączonymi warsztatami gdzie wytapiano żelazo i krzakuwano go na sztaby lub gotowe narzędzia. Surowcem była ruda darniowa z pobliskiej rzeki. W skład kuźnicy wchodziła dymarka, czyli zaopatrzony w miechy piec do wytapiania żelaza, młot pneumatyczny i warsztat, który dzisiaj nazywamy kuźnią. Jan Długosz w XV w. wymienia kuźnię żelaza w Rudzie Zajązkowskiej. W źródłach z 1626 r. wymieniona jest kuźnica we Wsi Piotrowiec. W XIX w. spotyka się kuźnicę nad rzeką Czarną, w dzisiejszej miejscowości Fryszka. We wsi Pilczyca pracowała kuźnica już w XVI w.

W wyniku trzeciego rozbioru Polski, Łopuszno znalazło się w powiecie i obwodzie kieleckim, następnie w okręgu, powiecie i guberni Kieleckiej oraz w diecezji Kielecko — Krakowskiej. W 1867 r. okolice Łopuszna weszły w skład powiatu kieleckiego guberni kieleckiej. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. gmina Łopuszno znalazła się w powiecie kieleckim i w woj. kieleckim.

Okolice Łopuszna były świadkami końca powstania kościuszkowskiego, tutaj walczyli powstańcy w latach 1863 — 1864 r. i toczyli się walki w czasie I wojny światowej. Wydarzenia lat 1930 — 31 (powstanie listopadowe) ominęły Łopuszno.

Powstanie styczniowe 1863 r. nie ominęło okolic Łopuszna. Bitwa Małogoska zakończona klęską miała swój epizod w okolicy Ewelina (Wydarzenia I wojny światowej 1914/15 r. również rozgrywały się na terenie gminy Łopuszno. W tym czasie ciężkie starcia miały miejsce na wzgórzach krasocińskich, w okolicach Małogoszcza i Łopuszna (24, 25 grudnia 1914 r.). Walki o zdobycie pozycji wokół Łopuszna trwały od grudnia do maja 1915 r. W czasie walk spłonął kościół i cała wieś. Ofensywa pod Gorlicami (3.V.1915 r.) przesunęła linię frontu na wschód — ziemie Królestwa Polskiego dostały się pod okupację niemiecko — austriacką. Straty materialne armii niemieckiej i rosyjskiej były ogromne. Walki z lat 1914 — 1915 spowodowały pogorszenie się warunków życia mieszkańców oraz rzutowały na rozwój ich przedsiębiorczości i rynku lokalnego.

Najbardziej zasłużonym dla Łopuszna był kolejny następca na dobrach: Eustachy Dobiecki. Był najbardziej światłym i wszechstronnie wykształconym członkiem rodu. Pełnił wiele znaczących funkcji społecznych i państwowych, które dobrze przyczyniały się dla rozwoju nie tylko Łopuszna, ale i kraju. Rozpoczął on w centrum wsi budowę nowej rezydencji pałacowej wg projektu Władysława Markowskiego, który do dzisiaj ożywia sylwetkę Łopuszna i stanowi wspólną siedzibę Liceum Ogólnokształcącego w Łopusznie.

Ostatnim właścicielem Łopuszna był Zbigniew Dobieniecki, który jako pierwszy wprowadził zalesienie gruntów co było próbą ucieczki przed reformą rolną — prowadził stadninę koni.

W 1922 r. zebranie parafialne podjęło uchwałę o budowie kościoła zniszczonego w czasie I wojny światowej. Budowę podjęto w 1926 r. a poświęcenie nowego kościoła nastąpiło w 1933 r.

Piątego września 1939 r. Niemcy zajęli Łopuszno — rozpoczęła się okupacja. Łopuszno znalazło się w dystrykcie radomskim a w powiecie kieleckim od początku działała silna placówka żandarmerii, której zadaniem była przede wszystkim ochrona licznej na terenie gminy mniejszości niemieckiej. W 1940 r. na terenie gminy kwaterował oddział majora Henryka Dobrzańskiego — „Hubala”. W 1941 r. Niemcy zorganizowali obóz dla rolników nie oddających kontyngentów. Od 1941 r. rozpoczęła się akcja okupanta niemieckiego mająca na celu wymordowanie ludności pochodzenia żydowskiego. W 1943 r. za wystąpienie przeciwko Niemcom i pomoc oddziałom partyzanckim Niemcy zorganizowali dwie pacyfikacje w Naramowie i W Skalce Polskiej.

Od 13 listopada 1939 r. istniał Związek Walki Zbrojnej, który został przemianowany w Armię Krajową (rozkaz Naczelnego Wodza z 14 lutego 1942 r.)

- W czerwcu 1944 r. oddział „Wilka” przeprowadził nieudany zamach na komendanta gestapo w Kielcach — Meyera.
- W 1944 r. Akowcy zniszczyli dwa mosty w Dobrzeszowie oraz zorganizowali nieudaną akcję na

kolumnę samochodów niemieckich.

- 18 września 1944 r. „marsz na Warszawę” w celu ostatecznej rozgrywki z okupantem podczas której w lesie pod Fanisławicami stoczono zwycięski bój z Niemcami. Bitwa ta uważana jest za jedną z ważniejszych na kielecczyźnie.
- Oprócz AK na terenie gminy działały oddziały Gwardii Ludowej przemianowanej w Armię Ludową. Oddział GL w odwecie za pacyfikację dokonał napadu na wieś Antonielów, zamieszkałą przez kolonistów niemieckich.
- 24 sierpnia udana akcja AL. - wysadzenie niemieckiego pociągu.
- Ludność cywilna również stawiała czynny opór okupantowi i współpracowała z partyzantami.
- Jedną z form walki z okupantem było tajne nauczanie. Od października 1939 r. do stycznia 1940 r. uruchomiono 6 szkół. Zabroniona była nauka historii, literatury oraz geografii Polski. Nastąpiła likwidacja podręczników do nauczania w/w przedmiotów.
- Nauka zakazanych przedmiotów przeprowadzona była na tajnych kompletach nauczania w prywatnych domach lub w budynkach gospodarczych.
- w gminie Łopuszno prowadzono tajne nauczanie na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym (Sarbice i Łopuszno).
- W roku szkolnym 1941/42 maturę zdawali uczniowie w Łopusznie przed komisją która przybyła z Kielc.

Opracowano w oparciu o wydawnictwo pt. „Gmina Łopuszno dawniej i dziś” pod redakcją Jana Stanisława Matuszczyka, Elżbiety Oleksiewicz, Zbigniewa Iwanka, Zdzisława Golucha, Barbary Pawelczyk. Kielce 1998 r.

2.2. Problematyka kulturowa

Na obszarze gminy Łopuszno istnieje wg ewidencji konserwatorskiej 115 zabytków nieruchomych oraz 118 zabytków ruchomych.

Analiza porównawcza ewidencji zabytków w granicach województwa świętokrzyskiego wykazała, że gmina Łopuszno mieści się W grupie gmin o małym nasyceniu zabytkami nieruchomymi 51-200 i ruchomymi 51-150 stan ten wpływa niekorzystnie na atrakcyjność kulturową obszaru gminy, co rzutuje pośrednio na ograniczenie perspektywy funkcji turystycznych i agroturystycznych oraz niższa konkurencyjność. Istotne znaczenie dla lokalnej tożsamości mają zachowane liczne figury, kapliczki i krzyże przydrożne o dużych wartościach kulturowych, które dotychczas nie były objęte ewidencją zabytków, a występujące wielokrotnie w każdej wsi.

Do najcenniejszych zabytków materialnych gminy liczących się w regionie i kraju, można zaliczyć pogański ośrodek kultury „Góra Dobrzeszowska” tur. „Rezerwat archeologiczny” z IV-V W n.e. (nr. Rejestru 956) — najstarszy i najlepiej zachowany w województwie, o potrójnych Kręgach kamienno-ziemnych na szczycie góry. Jest on również głównym elementem częściowego, leśnego rezerwatu przyrody. Do wartościowych rozpoznanych zespołów i obiektów zabytkowych na obszarze gminy należą:

- zespoły pałacowe z parkami w Łopusznie (projekt Marconiego) i w Lasocinie (ruina) oraz park.
- zespół folwarczny w Lasocinie z XVIII / XIX w
- Wiatraki drewniane holendry w Bani i Wielebnowie z okresu międzywojennego
- zespół kościoła parafialnego w Łopusznie z lat 1930-1933 z domem sióstr zakonnych
- budynek drewniany byłego Urzędu Gminy w Łopusznie
- nieliczne domy i zagrody drewniane w Czartoszowych, Fanisławicach, Grabownicy, Józefinie, Łopusznie, Piotrowcu, Sarbicach, Snochowicach i jedyny murowany dom w Gnieździskach
- cmentarz ewangelicki w Antonielowie i pozostałości cmentarza żydowskiego w Łopusznie.
- kaplica cmentarna z XIX w. w Łopusznie oraz cmentarze parafialne w Łopusznie i Gnieździskach
- cmentarze wojenne w Gnieździskach (z lat 1914-1915 —nr. rej. kons. 1162) w Jasieniu z lat

1914-1915 (nr rej. kons. 1160) w Eustachowie i Snochowicach z lat 1914-1915 oraz mogiła powstańcza z 1863 r. w Ewelinie (nr. rej. 1161)

Ponadto na obszarze gminy występują stanowiska archeologiczne cenne dla nauki choć stan rozpoznania jest niepełny (zwłaszcza na terenach leśnych) są to główne stanowiska osadnicze datowane od epoki brązu do wczesnego średniowiecza, otoczone głównie ochroną bierną.

Poza zabytkami przemysłu publikacje odnotowują kilka innych:

- drugi drewniany wiatrak holender z 1923 r w Wielebnowie
- wiatrak holender z 1926 r. w Sarbicach
- ślady kuźnicy wodnej w Rudzie (wzmiankowana w latach 1470, 1540, 1553, 1554).
- ślady kuźnicy wodnej w Piotrowcu (wzmiankowanej w 1626 r.)
- relikty młyna wodnego w Czałczynie
- na mapach z XIX w istnieje ponadto kilka nazw o rodowodzie przemysłowym „Huta Mieczyska”, „Hucisko”, (koło Rudnik), „Popielone budy” koło Mieczyna
- Huta Jabłonowa, Ruda Zajączkowska, Rudniki, Fryszerka są świątkami odwiecznych tradycji przemysłowych.

Teren gminy jest fragmentem historycznego obszaru staropolskiego Okręgu Przemysłowego, znaczącego w historii Polski. Przykładem tradycji przemysłowych jest była żwirownia w Snochowicach eksploatowana od 1910 — do czasu zakończenia budowy linii PKP Kielce-Częstochowa. Pierwotne układy przestrzenne zabudowy zachowały się do czasów współczesnych:

- układ wielodrożnicy- (Łopuszno, Gnieździska, Lasocin)
- układ ulicowy —rzędówki (pozostała część gminy).

Interesującym układem przestrzennym jest plac o charakterze rynku w centrum Łopuszna.

Fragmenty zabudowy zwartej w pierzejach tego placu tworzą charakter małego miasteczka. Na obszarze gminy Łopuszno występują pozostałości układów wsi olęderskich — osadnictwa na terenach bagiennych i podmokłych zasiedlanych przez Holendrów i Niemców — głównie.

W XIX w. Osadnicy niemieccy zasiedlali jeszcze w czasie II wojny światowej we wsiach:

- Skalka Niemiecka (pozostały tylko relikty po zniszczeniu wsi w czasie wojny)
- Antonielów — ponad 350 ewangelików -W 1921 r.
- Eustachów - ponad 120 ewangelików
- Karolinów — około 90 ewangelików
- Marianów — około 50 ewangelików

Ludność żydowska skupiała się głównie w Łopusznie - ok. 400 mieszkańców — co w 1921 r. stanowiło ok. 2/3 ludności.

Cmentarz żydowski w Łopusznie — Ludwikowie został zdewastowany.

Miejsca historyczne z XVIII wieku :

- Kościuszkę z armią powstańczą przebył trasą z pola krwawej bitwy pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.) do Kielc (8-9 czerwca 1794 r.)przez Oksę i Małogoszcz. Nie wykluczone iż przemarsz nastąpił wówczas w rejonie Gnieździsk i Rudy Zajączkowskiej.

Miejsca historyczne z okresu powstania styczniowego, przykłady :

- pole bitwy stoczonej 23 stycznia 1864 r pod Czartoszowymi.
- Góra Dobrzeszowska bywa nazywana jako „Góra Langiewicza”

Cmentarze I wojny światowej (pominięte w ewidencji konserwatorskiej)

- Kwatera wojenna na cmentarzu ewangelickim w Antonielowie z lat 1914-1915 grupowała mogiły 37 żołnierzy armii niemieckiej oraz 3 z armii rosyjskiej. W roku 1988 teren zarośnięty pozbawiony krzyży i zdewastowany.
- Cmentarz wojenny w Rudzie, przy drodze na Czartoszowy, grupował kilkanaście mogił w których spoczywa 99 żołnierzy armii rosyjskiej poległych w 1915 r. jak też kilku żołnierzy armii niemieckiej z II wojny światowej. Według publikacji z r 1988 teren zdewastowany, zarośnięty lasem.

Bitwy i rejon partyzanckie II wojny, przykłady:

- Antonielów, Dobrzeszów, Krężolek, to miejscowości związane z przemarszem i pobytem oddziału legendarnego „Hubala” - majora Dobrzańskiego, w październiku 1939 r.
- Na pograniczu gminy koło Dobrzeszowa rozegrała się jedna z największych bitew partyzanckich w Polsce, „Bitwa pod Gruszką” -29 września 1944 w rejonie wsi Gruszka bitwa oddziałów AL i partyzantki sowieckiej (ok. 1.5 tys. osób) z wojskami niemieckimi (ok. 5 tys. żołnierzy, czołgi, artyleria) zakończona wyjściem partyzantów z okrażeń. Niemcy stracili ponad 200 zabitych i rannych oraz czołgi i samochód pancerny. Straty partyzanckie — około 50 zabitych i 70 rannych. Część sił partyzanckich, broniących się na Dobrzeszowskiej Górze wyszła z okrażeń bez walki.
- Największa operacja desantu spadochronowego w Polsce — w nocy z 1 na 2 lipca 1944 zrzut broni i około 100 żołnierzy, tworzących później brygadę AL „Grunwald”, dokonał się z 11 samolotów w rejonie Smyków - Dobrzeszów.
- 24 sierpnia 1944 w Fanisławicach doszło do walki pomiędzy żołnierzami batalionu „Wilka” z Brygady Świętokrzyskiej NSZ „Bohuna”, a posterunkiem brygady AL „Świt” zakończonej zniszczeniem posterunku i skutkującej długotrwałymi reperkusjami wobec NSZ.

Miejsca pamięci narodowej (walk i męczeństwa) z II wojny światowej, przykłady:

Wojna obronna 1939 r.:

- Łopuszno, mogiła poległego żołnierza WP na cmentarzu parafialnym

konspiracja i walka zbrojna:

- Łopuszno, mogiły żołnierzy AK na cmentarzu parafialnym.

eksterminacja ludności:

- Skalka Polska, pomnik 93 pomordowanych mieszkańców wsi.
- Skalka Polska, zbiorowa mogiła pomordowanych mieszkańców.
- Łopuszno, płyta pamiątkowa ku czci ofiar, umieszczona na ścianie budynku internatu- byłym posterunku żandarmerii niemieckiej, znanej z okrucieństwa.
- Łopuszno mogiły ofiar na cmentarzu parafialnym
- Łopuszno — Golgota, miejsce rozstrzeliwań ludności.
- Snochowice, miejsce mordu na mieszkańcach leśniczówki (którą potem spalono).

Miejscowości związane z pobytem wybitnych osobistości historycznych, przykłady:

- Stefan Żeromski często bywał u swej ciotki Józefaty Saskiej, posiadającej majątek ziemski w Rudzie Zajączkowskiej. Jej opowieści o powstańczej miłości Anieli Lubowieckiej z tejże Rudy i Jana Polubińskiego — ciężko rannego powstańca z bitwy małogoskiej (24 lutego 1863 r) — posłużyły do konstrukcji znanej powieści „Wierna Rzeka”
- Znana Żeromskiemu Rzeka Łośna, zwana również Łososiną, nazywana jest równolegle „Wierną Rzeką” - od czasów międzywojennych, istnieje też stacja kolejowa „Wierna”

Lokalne legendy i podania, tradycje:

Publikacje wskazują na występowanie w przeszłości ciekawych legend i opowieści związanych ze starymi obiektami i szczególnymi miejscami. Są one istotne dla tożsamości kulturowej „małej ojczyzny”. Łącznie ze specyfiką folkloru, rzemiosła tradycyjnego, sztuki ludowej itp. — godne do odnotowania w „Studium...” po rozpoznaniu ich zachowania.

2.3. Spis wyselekcjonowanych obiektów zabytkowych

Spis ten obejmuje wyselekcjonowane obiekty zabytkowe będące pod ścisłą ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru dóbr kultury i będące w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków W Kielcach.

Czartoszowy

1. Dom nr 26, Wł. Stanisława Palacza, drew., 1919

Ewelinów

2. Mogiła Powstańców 1863 r., Rej. nr 1161

Faniśławice

3. Dom nr 29, W1. Henryk Kot, drew., 1915

4. Dom nr 39, W1. Władysław Czerwiński, drew., ok. 1915 r.

Gnieździska

5. Kapliczka św. Mikołaja, mur., XIX W. '—/

6. Cmentarz z I Wojny Światowej, Rej. nr 1162

Grabownica

7. Dom nr 15, W1. Adela Trela, drew., ok. 1900 r.

8. Wiatrak Holenderski, W1. Br0nis1aW Adamski, drewn., 1923 r.

Jasieli

9. Cmentarz z I Wojny Światowej, Rej. nr 1160

Lasocin

10. Zesp61Pałacowy, W1. RSP

a) ruina pałacu, mur, 2 poł. XIX w., nie użytkowany od 1958 r.

b) oficyna, mur., 2 poł. XIX w, część przebudowana

c) dwie stodoły, mur, 2 poł. XIX w.

d) spichlerz, mur, 2 poł. XIX w.

e) budynek gospodarczy, mur., 2 poł XIX w.

f) brama, mur., 2 poł XIX W.

g) ogrodzenie, mur.,-2 poł XIX W.

h) park krajobrazowy, XVIII/XIX W. Rej. nr 724

Ludwinów

11. Kapliczka, mur., pocz. XX W.

Łopuszno

12. Zespół kościoła parafialnego p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego

a) kościół mur, 1926 — 1933

b) ogrodzenie z bramkami i murem oporowym, mur., ok. 1930 r.

c) plebania, ul. Strażacka, mur., k. XIX w., część przebudowana

d) dom sióstr zakonnych, ul. Strażacka nr 2, mur., ok. 1930 r.

13. Kapliczka cmentarna, mur., ok. 1920 r.

I 14. Kapliczka mur., 2 p01. XIX W.

15. Urząd Gminy ul. Włoszczowska nr 3, drew., 1920 r.

16. Zespół pałacowy, ob. LO,

a) pałac, mur., 1897 r., arch. Władysław Marconi, Rej.

b) brama, mur., 1 poł. XVIII W., Rej. nr 768

nr 768

c) park, k. XVIII w., gruntownie przekształcony, 2 poł. XIX W. i pocz. XX w., Rej.

- nr 768

17. Dom nr 13, drewn., ok. 1900 r., ul. Kielecka

18. Dom nr 30, drewn, ok. 1920, ul. Przedborska

19. dom nr 2, drewn., pocz. XX W., ul. Włoszczowska

Piotrowiec.

20. Zagroda nr 77, Wł. Stanisław Hajduk

a) dom drewn., ok. 1904 r. ,

b) obora drewn., ok. 1904 r.,

c) stodoła drewn., ok. 1904 r.,

21. Dom nr 29, Wł. Władysław Sujka, dréWn., 1924 r.

22. Dom nr 60, wł. Mieczysław Ciesielski, drewn., 1914 r.

Rudniki

23. Kapliczka Matki Boskiej, mur., XIX W.

24. Kapliczka Św. Floriana, mur., XIX w.

Sarbice

25. Zagroda nr 14, Wł. Piotr Hendel

a) dom drewn., ok. 1900 r.

b) obora drewn., ok. 1900 r.

c) stodoła drewn., ok. 1900 r. J

26. Dom nr 9, wł. Sławomir Bujak, drewn., ok. 1900 r.

27. Dom nr 56. wł. Jan Blaszczyk, drewn., ok. 1915 r.

28. Dom nr 68, wł. Antoni Bujak, drewn, ok. 1920 r.

Dom nr 60, wł. Mieczysław Ciesielski, drewn., 1914 r.

29. Wiatrak Holenderski, wł. Czesław Krawczyk, drewn., 1926 r.

Snochowice

30. Dom nr 65, Wł. Józef Szwarz, drewn., 1917 r.

31. Dom nr 77, wł. Wojciech Dzwonek, drewn., 2 po1X1X w.

Wielebnow .

32. Wiatrak Holenderski, wł. Stefan Łazarski, drewn., 1927 r.

2.4. Stanowiska archeologiczne

2.4.1. Warunki wynikające z konieczności ochrony archeologicznych dóbr kultury na terenie gminy Łopuszno

1. W związku z tym, iż teren gminy Łopuszno jest częściowo rozpoznany przez archeologiczne badania powierzchniowe, pozwalające na udokumentowanie części zasobów tej kategorii zabytków, można określić ich warunki ochrony. Konieczne jest uszczegółowienie tych warunków w oparciu o badania Archeologicznego Zdjęcia Polski dla całego terenu ww. gminy. W związku z powyższym niniejsze wytyczne mają charakter tymczasowy, oparty na dostępnej obecnie bazie źródłowej.
2. Powodem wyznaczenia stref ochronnych, związanych z dotychczas udokumentowanymi stanowiskami na przedmiotowym obszarze jest konieczność dostosowania bieżących zadań inwestycyjnych wynikających ze znaczenia konkretnych obiektów i stanowisk archeologicznych. Dlatego wprowadzenie stref ochrony konserwatorskiej powinno służyć umiejętnemu kształtowaniu środowiska godząc zamierzenia inwestycyjne z koniecznością zachowania i udokumentowania dziedzictwa przeszłości, podlegającego ochronie prawnej na mocy Ustawy o ochronie dóbr kultury z dnia 15 lutego 1962 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 48 z 1990 r., Nr 56, poz. 322 z 1997 1'. Nr 5, poz. 24). Wszystkie zaznaczone strefy wprowadzają obowiązek uzgadniania wszelkiej działalności inwestycyjnej z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków w Kielcach, Al. IX Wieków Kielc 3.
3. W myśl Ustawy o ochronie dóbr kultury (Art. 1.2.) jednostki samorządowe, podobnie jak

instytucje powołane do sprawowania opieki nad zabytkami, powinny zabezpieczać odpowiednie warunki finansowe i prawne dla ochrony dziedzictwa archeologicznego. Art. 3. cytowanej tu obszernie ustawy określa:

- Celem ochrony dóbr kultury jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz społecznie celowe wykorzystanie i udostępnienie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych, tak aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwały element rozwoju kultury i były czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa.
- Ochrona dóbr kultury polega na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywozem za granicę, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowanie dokumentacji naukowej, ewidencji, rejestracji oraz ich konserwacji, restauracji lub odbudowie, opartych na zasadach naukowych.

Art. 5. Pod względem rzeczowym przedmiotem ochrony mogą być w szczególności:

5. Obiekty archeologiczne i paleontologiczne, jak ślady terenowe pierwotnego osadnictwa i działalności człowieka, jaskinie, kopalnie prądziejowe, grodziska, cmentarzyska, kurhany oraz wszelkie wytwory dawnych kultur.

Art. 8 a. Ochroną dóbr kultury w zakresie określonym ustawą oraz innymi przepisami i sprawują również organy jednostek samorządu terytorialnego.

Art. 11.1. Obowiązkiem wojewodów i organów jednostek samorządu terytorialnego jest dbałość o dobra kultury i podejmowanie działań ochronnych oraz uwzględnienie zadań ochrony zabytków min. w regionalnych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w budżetach, w prawie miejscowym i przepisach gminnych.

2. Regionalne i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, o których mowa w Ustawie 1, uzgadniane są z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

3. Wójt lub burmistrz (prezydent) w gminach, w których nie zostali powołani konserwatorzy zabytków obowiązany jest wydawać zarządzenia w celu zabezpieczenia zabytków w nagłych przypadkach i niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego konserwatora zabytków.

Ponieważ znaleziska archeologiczne, jako elementy wspólnego dziedzictwa kulturowego są „bogactwem narodowym i powinny być chronione przez wszystkich obywateli” (zgodnie z Art. 1.1. cyt. wyżej ustawy) wnioskuję się o zwrócenie uwagi wykonawcą wszelkich prac ziemnych i budowlanych iż Art. 22.1. cyt. ustawy nakłada na nich obowiązek powiadomienia lokalnych władz i właściwego konserwatora zabytków o znalezieniu przedmiotu, który posiada cechy zabytków (w tym przypadku dotyczy to znalezisk archeologicznych) jak również zabezpieczenia takiego znaleziska i natychmiastowego wstrzymania dalszych prac mogących je uszkodzić lub zniszczyć. Zniszczenie lub usunięcie takiego przedmiotu z kontekstu, w którym został znaleziony jest równoznaczne z utratą części bardzo istotnych informacji o odkryciu. Wnioskuję się o umieszczeniu powyższego zapisu, jako informacji dotyczącej całej gminy.

Wszelkie prace przy zabytkach, w tym nadzory i badania archeologiczne na terenie gminy Łopuszno mogą być prowadzone jedynie przez dyplomowanego archeologa na podstawie zezwolenia wydanego przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (podstawa — Art. 21.1. ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury — Dz. U. Nr 10, poz. 48 z 1990 r., Nr 56, poz. 322 z 1997 r., Nr 5 poz. 24)

2.4.2. Archeologiczna Strefa Ochrony Konserwatorskiej

Dla właściwej ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego należy wyznaczyć Archeologiczną Strefę Ochrony Konserwatorskiej:

- a) Obiekty i zespoły zabytkowe wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych, przeznaczone do bezwzględnej ochrony (obiekty i stanowiska archeologiczne zdefiniowane przez Art. 1 ustawy i objęte ochroną prawną na podstawie Art. 27.1,2 ustawy)
- b) Strefa archeologicznej ochrony biernej, częściowe zakazy do uwzględnienia na etapie planowania.

Obejmuje obiekty i stanowiska archeologiczne zdefiniowane przez Art. 1.3. Ustawy i objęte ochroną prawną na podstawie Art. 27.1,2,4.

Ponieważ ingerencja struktury i nawarstwienia archeologiczne powoduje ich nieodwracalne zniszczenie, istnieje konieczność podporządkowania wszelkich działań inwestycyjnych w obrębie archeologicznych stref ochrony konserwatorskiej wytycznym Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozpoznane stanowiska archeologiczne zostały określone na mapie „Studium...”
Zatytułowanej: „Uwarunkowania rozwoju osadnictwa”.

3. FUNKCJA ROLNICZA

3.1. Podstawowe dane liczbowe i wskaźniki charakteryzujące rolniczą przestrzeń produkcyjną

Rolnictwo w gminie Łopuszno znajduje się w głębokim regresie, bowiem wg danych PSR 96 tylko 39 % gospodarstw indywidualnych produkuje wyłącznie lub głównie na rynek, natomiast zaledwie 7,3 % utrzymuje się wyłącznie z rolnictwa. Znacznie więcej gospodarstw (31,9 %) utrzymywało się z niezarobkowych źródeł utrzymania, zwłaszcza rent i emerytur.

Wyrazem tej sytuacji jest regres towarowej produkcji rolniczej a także rosnący areal gruntów odlegających i źle rolniczo wykorzystanych, z których znaczną część stanowią zasoby własności rolnej Skarbu Państwa. Użytki rolne AWRSP — zajmują obecnie areal ponad 318 ha i wykazują tendencje wzrostową. Brak jest przy tym większego zainteresowania rolników zakupem tych gruntów.

Struktura gruntów rolnych gminy (wg danych geodezyjnych z dnia 01.01.2001r.) kształtowała się następująco :

1. Użytki rolne — 9033 ha — (51,0% pow. ogólnej)
2. Grunty orne — 56831121 — (62,9% użytków rolnych)
3. Sady — 97ha — (1,1% użytków rolnych)
4. Łąki trwale — 2321ha — (25,6% użytków rolnych)
5. Pastwiska - 941m - (10,4% użytków rolnych)
6. Grunty zadrzewione i zakrzewione - 134ha — (1,5% gruntów rolnych)
7. Stawy rybne i oczka wodne — 711a - (0,1% gruntów rolnych)
8. Rowy melioracyjne — 69ha — (0,7% gruntów rolnych)

Dane liczbowe dotyczące głównych elementów zagospodarowania r.p.p. kształtują się następująco:

1. Liczba gospodarstw rolnych (dane UG) — 2136
2. Liczba działek — do 1ha UR (dane UG) — 725
3. Średni areal gospodarstwa indywidualnego (dane z PSR 96) - 5,2 ha UR
4. Gospodarstwa uspołecznione; RSP Łopuszno (W likwidacji), RSP Lasocin
5. Tereny zmeliorowane — ok. 2200 ha (głównie melioracjami odwadniającymi).

Podstawowe dane porównawcze i wskaźniki charakteryzujące rolnictwo gminy na tle województwa Świętokrzyskiego przedstawiają się następująco (dane z 1998 r.):

	Gmina	Województwo
• Wskaźnik jakości	50,3 pkt	70,4 pkt
• Jakość ekologiczna gleb (% gleb w klasie „0”)	89	73
• Udział % gruntów kwaśnych i bardzo kwaśnych	83	42
• Zaspokojenie potrzeb melioracyjnych (wg danych UG)	25%	59,9 %
Plony głównych ziemiopłodów (wg danych US Kielce z 1998 r.)		
– Zboża	22,0 q/ha	27,0 q/ha
– Ziemiaki	165q/ha	213 q/ha
Obsada zwierząt gospodarskich – sztuk/100 ha UR (dane z PSR'96)		

– Bydło	65,4	47,8
– W tym krowy	34,7	25,4
– Trzoda chlewna	54,3	71,4
– Owce	0,5	0,9
– Drób	135,4	205,0
– Kozy	0,1	1,2
– DJP (bez koni i owiec)	65,2	56,0
• Struktura zasiewów głównych ziemiopłodów w % pow. zasiewów ogółem (dane Kielce 98 r.)		
– Zboża	76,0	65,7
– Ziemniaki	21,3	15,3
– Przemysłowe	0,1	2,7
– Warzywa	0,1	3,0
• Poziom zatrudnienia w rolnictwie – osób/100ha UR (dane z PSR'96)	41,7	38,3

3.2. Warunki przyrodniczo – glebowe

Gmina Łopuszno zalicza się do obszarów województwa Świętokrzyskiego, posiadających bardzo słabe warunki przyrodniczo — glebowe, prawie na całym obszarze. Nieco lepsze warunki agroekologiczne występują jedynie w pasie terenu na północ od Jasienia, Łopuszna i Wielebnowa oraz w Rogaczowie, Sarbicach i Dobrzeszowie. Korzystnie wyróżnia się natomiast wysokim udziałem użytków zielonych w ogólnej pow. UR (36%). Szczegółowe dane, dotyczące warunków glebowych zawarte są w „uwarunkowaniach przyrodniczych...”, opracowanych do niniejszego „Studium...”

Do najistotniejszych uwarunkowań agroekologicznych zagospodarowania obszarów rolnych gminy należą ponadto:

- wysokie zakwaszenia gleb (83 % UR wymaga wapnowania),
- niewielkie nasilenie procesów degradacyjnych,
- niski poziom zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi i siarką siarczanową, predysponujący większość terenów rolnych do rozwoju produkcji ekologicznej,
- duży areał gleb hydromorficznych o niewłaściwych stosunkach wodnych (zwłaszcza nadmiernie uwilgotnionych lub bagiennych),
- wysoki status ochrony środowiska przyrodniczego na przeważającym obszarze gminy, stwarzający ograniczenia rozwoju wysokotowarowych elementów funkcji rolniczej.

(Zróżnicowanie warunków przyrodniczo-glebowych określa w uproszczeniu załączona mapka poglądowa).

3.3 Warunki agrarne i demograficzne w rolnictwie

Głównym dysponentem ziemi jest sektor gospodarstw indywidualnych, który użytkuje ok. 89,9 % terenów rolnych. Struktura gospodarstw indywidualnych wg grup obszarowych przedstawia się następująco:

Liczba gospodarstw		Ogółem	Działki rolne	Indywidualne gospodarstwa rolne w grupach obszarowych					
				Razem	1-3	3-5	5-10	10-15	Pow. 15
Gmina	Szt.	2615	664	1951	391	653	776	112	19
	%	-	-	100	20,0	33,5	39,8	5,7	1,0
województwo	%	-	-	100	35,4	27,9	30,5	4,9	1,2

Jak wynika z zestawienia podstawową cechą struktury agrarnej (mimo nieco korzystniejszej sytuacji w gminie niż średnio w województwie) jest jej rozdrobnienie, które stwarza duże ograniczenie poprawy efektywności gospodarowania i dostosowania się rolnictwa do warunków rynkowych.

Rozdrobnienie to wyraża się:

- około 53,5% udziałem gospodarstw drobnych i karłowatych o areale do 5 ha w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych podczas gdy gospodarstwa powyżej 15 ha (spełniające standardy obszarowe UE) stanowią zaledwie 1%,
- niewielką powierzchnią przeciętnej działki rolniczej (1,8 ha) oraz dużą odległością od siedliska działki najdalej położonej (1,2 km),
- wysoką stabilnością struktury obszarowej która od lat nie wykazuje znaczącej tendencji wzrostowej,
- Powszechną (zwłaszcza w drobnych obszarowo gospodarstwach) postawą przeczekiwania trudności ekonomicznych w rolnictwie oraz biernością w unowocześnianiu warsztatu pracy (wg danych z PSR' 96 — 53,2% użytkowników gospodarstw utrzymujących się z rolnictwa nie dostrzega szans rozwoju własnego gospodarstwa zaś tylko 17,9 % wiąże swoje aspiracje z praca na roli),

Zjawiskom tym towarzyszą:

- brak żywszego obrotu ziemią rolniczą stanowiącego warunek koncentracji ziemi w gospodarstwach rozwojowych,
- niska cena ziemi kształtująca się znacznie poniżej wartości użytkowej (w opinii użytkowników ziemia jest zbyt tania aby się jej pozbywać),
- niski poziom kwalifikacji właścicieli gospodarstw (zaledwie 4,7 % właścicieli posiada wykształcenie średnie lub wyższe),
- Małe zainteresowanie rolników integracją w grupy producenckie (na terenie gminy funkcjonuje Stowarzyszenie Producentów Trzody Chlewnej).

Pewne ograniczenie stwarza również poziom zatrudnienia w rolnictwie, który wynosi ca. 41 osób na 100ha UR (wg danych z „Ma10polskiego programu rozwoju Wsi i rolnictwa”) wielkość ta w obecnych warunkach gospodarowania nie powinna przekraczać 25 osób). Elementem pozytywnym jest natomiast funkcjonowanie 19 gospodarstw towarowych, zrzeszenia producentów trzody chlewnej oraz RSP Lasocin.

(Średni areal gospodarstwa indywidualnego oraz koncentracje działek rolniczych w poszczególnych sołectwach obrazuje mapka poglądowa).

3.4. Uwarunkowania wynikające z prawa własności gruntów

W strukturze własnościowej użytków rolnych dominuje sektor prywatny który władał wg danych geodezyjnych z 2001 r. — 89,9 % tych użytków. Liczący się areal UR zajmują grunty rolniczych spółdzielni produkcyjnych (3,4%) oraz AWRSP, która dysponuje arealem 318 ha UR (3,5% UR) Grunty te skupiają się we wsiach; Antonielów, Jasień, Grabownica, Ewelinów, i Sarbice I, na obszarach o słabszych warunkach glebowych. Niewielki udział w strukturze władania ziemią posiadają także wspólnoty wiejskie oraz lasy państwowe.

Grunty gminne (z wyjątkiem przekazanych w użytkowanie wieczyste) zajmują powierzchnie kilkunastu ha. W większości są jednak rozproszone a ponadto usytuowane poza terenami potencjalnej zabudowy w związku, z czym nie mogą być włączone do gminnego zasobu terenów budowlanych.

Powyższy układ własnościowy gruntów pomimo potencjalnie dużych możliwości pozyskania terenów na różne cele publiczne nie sprzyja transformacji rynkowej gminy powodując następujące istotne ograniczenia przestrzenne:

- utrudniać może szybkie pozyskanie na cele inwestycyjne większych obszarowo terenów wywołując konieczność negocjacji zakupu gruntów z wieloma właścicielami,
- Wpływa utrwalając na istniejącą strukturę agrarną jak również ogranicza możliwość

- przeprowadzenia scalenia i wymiany gruntów,
- stwarza utrudnienia przy lokalizacji usług publicznych i urządzeń infrastruktury technicznej przy jednoczesnym domaganiu się przez społeczność lokalną dostępu do korzystania z usług i urządzeń o coraz wyższym standardzie,
- ogranicza sprecyzowanie gminnej oferty terenów budowlanych pod ważne cele gospodarcze, konkurencyjnej pod względem własnościowym.

Reasumując można stwierdzić, że układ ten utrudnia skuteczne włączenie się samorządu w politykę gospodarowania ziemią i mogą stwarzać w przyszłości barierę rozwoju przestrzennego.

3.5. Uwarunkowania związane ze strukturą i rozmieszczeniem zabudowy rolniczej

Głównym elementem zabudowy wiejskiej, skupiającej się wzdłuż ważniejszych dróg jest drobnotowarowa zabudowa zagrodowa, tworząca charakterystyczne układy liniowe, które są pochodną struktury przestrzennej pól i kolejnych podziałów własnościowych.

Znikomy odsetek stanowi natomiast zabudowa rozproszona (kolonijna i samotnicza), która położona jest niekiedy w dużym oddaleniu od centrum wsi. Charakterystyczna dla małych ośrodków miejskich zabudowa gniazdowa, nie związana bezpośrednio z obsługiwanym arealem gruntów występuje w szerszym zakresie w Łopusznie.

Obiekty i urządzenia usług rolniczych są zlokalizowane następująco:

- Lecznice weterynaryjne; W Łopusznie (2), W Snochowicach (1),
- Bank Spółdzielczy w Łopusznie,
- Spółdzielnia Kółek Rolniczych W Łopusznie (W likwidacji).
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” W Łopusznie.
- Zlewnie mleka w Łopusznie i Snochowicach.

Przetwórstwo rolno — spożywcze reprezentują: Ubojnia RSP Lasocin oraz masarnia w Łopusznie, Piekarnia w Łopusznie, 3 młyny prywatne; w Łopusznie (nieczynny), oraz W Sarbicach i Grabownicy. Na ukierunkowanie produkcji rolniczej rzutują też Zakłady Mleczarskie we Włoszczowie i Końskich.

Główne uwarunkowania przestrzenne rozwoju zabudowy rolniczej są następujące;

- W zakresie zabudowy zagrodowej i produkcyjnej:
 1. wysoki stopień zagęszczenia który w powiązaniu z niewielką szerokością działek może stwarzać utrudnienia przy lokalizacji funkcji towarowych,
 2. tendencje do chaotycznego przekształcania się w zabudowę wielofunkcyjną które mogą narastać w miarę polaryzacji rynkowej gospodarstw i wywoływać kolizje przestrzenne np. między zabudową mieszkaniową i usługową a towarową zabudową rolniczą,
 3. niska funkcjonalność siedlisk związana z niewielkimi gabarytami działek budowlanych i zbyt dużą odległością do pól.
 4. niedobór uzbrojenia w nowoczesną infrastrukturę techniczną stwarzający m. in. ograniczenie poprawy stanu sanitarnego.
- W zakresie usług rolniczych i przetwórstwa rolno-spożywczego:
 1. Głównym zagrożeniem jest regres dawnego systemu obsługi rolnictwa i niedobór usług rynkowych. Dotyczy to zwłaszcza następujących usług:
 - hurt, marketing, doradztwo finansowe i gospodarcze,
 - usługi zorganizowane na zasadzie „agrobiznesu” to jest powiązania finansowego wszystkich ogniw „łańcucha żywnościowego”,
 - produkcja zintegrowana z przetwórstwem,
 - usługi na rzecz grup producenckich.
 2. Ograniczenia stwarza też niski standard istniejących placówek usługowych, mała zdolność inwestycyjna podmiotów działających w sektorze rolnictwa oraz brak powiązań z rynkami zewnętrznymi (z wyjątkiem produkcji mleczarskiej).

3.6. Ukierunkowanie i rejonizacja produkcji rolniczej

Na obszarze gminy przeważa tradycyjny wielokierunkowy tradycyjny system produkcji rolniczej, którego filarem jest uprawa zbóż oraz chów bydła a następnie trzody chlewnej.

W produkcji roślinnej — kierunkiem wiodącym jest towarowa uprawa zbóż, ziemniaków oraz pastewnych. Produkcja warzywnicza i sadownicza ma znaczenie marginalne.

W produkcji zwierzęcej — kierunkiem głównym jest chów bydła ogólnoużytkowego, a następnie trzody chlewnej (Rudniki, Czałczyn, Józefina). Rozwinięte w przeszłości owczarstwo i drobiarstwo ma obecnie znaczenie marginesowe. (Poziom i rozmieszczenia produkcji zwierzęcej oraz główne obszary problemowe w rolnictwie ilustrują załączone mapki poglądowe).

Jak wynika ze struktury specjalizacji produkcji rolniczej obecna jej rejonizacja jest wypadkową warunków przyrodniczo-glebowych oraz możliwości zbytu poszczególnych artykułów. Miejscowe lub zlokalizowane w sąsiedztwie przetwórstwo rolno-spożywcze zagospodarowuje, bowiem tylko część produkcji towarowej i nie zapewnia dostatecznej stabilizacji odbioru zwłaszcza zbóż i żywca. Korzystniejsza sytuacja ma miejsce w skupie mleka, ale i tu z uwagi na podwyższone wymogi jakościowe surowca występują coraz większe ograniczenia. Niekorzystnym zjawiskiem jest duże rozdrobnienie produkcji oraz zróżnicowana jej jakość, co utrudnia sprzedaż po zadowalającej cenie i ogranicza zainteresowanie gminą większych odbiorców hurtowych.

3.7. Uwarunkowania rozwoju funkcji rolniczej wynikające z akcesji Polski do Unii Europejskiej

Przewiduje się, że w najbliższych latach coraz silniej na rolnictwo gminy oddziaływać będzie umowa stowarzyszeniowa z Unią Europejską oraz programy pomocowe wspierające modernizację i dostosowanie sektora rolnego do standardów europejskich.

W rolnictwie programy przedakcesyjne wspomagać będą wzrost skali i poprawę jakości produkcji, rozwój infrastruktury rynkowej, oraz wprowadzenie postępu rolniczego i nowych technologii, przy czym w warunkach gminy fundusze pomocowe mogłyby być ukierunkowane na następujące przedsięwzięcia:

- poprawę struktury obszarowej gospodarstw (obejmującą zwiększenie obrotu ziemią, scalenia i wymiany gruntów oraz zagospodarowanie nieruchomości rolnych AWRSP),
- modernizację gospodarstw rolniczych (kredytowanie inwestycji służących poprawie jakości produkcji i warunków higienicznych, usługi doradcze i finansowe),
- wzmocnienie pozycji rolników na rynku żywnościowym (wsparcie grup producenckich, informacja rynkowa, promocja i marketing artykułów rolnych, odbudowa spółdzielczości wiejskiej), wdrażanie postępu biologicznego.

Równolegle w ramach programów przedakcesyjnych dofinansowywane będą inwestycje służące poprawie warunków życia i pracy ludności wiejskiej oraz wdrażania rozwoju zrównoważonego jak między innymi;

- rozwój infrastruktury technicznej i społecznej z preferencją dla inwestycji proekologicznych i służących poprawie stanu oświaty,
- tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy oraz przyciągnięciu kapitału inwestycyjnego,
- wprowadzanie proekologicznych metod produkcji,
- ochrona i promocja folkloru oraz twórczości ludowej.

4. LEŚNICTWO

4.1. Struktura przestrzenna i organizacyjno — własnościowa lasów

Lasy w gminie Łopuszno zajmują wg danych geodezyjnych z 2001 r. 7402 ha, co stanowi 41,8% powierzchni ogólnej. Lesistość gminy jest, zatem znacznie wyższa od średniej w województwie

(0 13,8 %) a ponadto wykazuje stale tendencje wzrostową, zwłaszcza w wyniku zalesiania gruntów prywatnych.

Lasy są rozproszone na terenie całej gminy, z tym, że lasy państwowe przeważają w części północnej zaś prywatne w południowej. W strukturze własnościowej lasów dominują zdecydowanie lasy Państwowego Gospodarstwa Leśnego, które zajmują ok. 6174 ha (83% pow. leśnej gminy) w tym;

- lasy Nadleśnictwa Kielce - 5087 ha (82,3% pow. lasów PGL)

- lasy Nadleśnictwa Włoszczowa - 1087 ha (17,7% pow. lasów PGL)

Zasady gospodarki leśnej w lasach PGL określają: plan urządzenia lasów; Nadleśnictwa Włoszczowa opracowany na okres 1994 — 2003 (W części dotyczącej obrębu „Oleszno” oraz plan urządzenia lasów Nadleśnictwa Kielce opracowany na lata 1993 — 2002 (w części dot. obrębu „Snochowice”). W lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa zasady te określają uproszczone plany urządzenia, opracowane na okresy 10-cio letnie dla poszczególnych wsi.

4.2. Wnioski wynikające z analizy walorów i zagrożeń środowiska leśnego

- Podstawową funkcją leśnictwa w gminie jest funkcja gospodarcza, nie mniej istnieje potrzeba dalszego zwiększenia funkcji ochronnej lasów a także ich roli w lokalnym systemie ochrony środowiska.
- Uwzględniają wszystkie szkodliwe czynniki w tym również szkody ze strony owadów i grzybów stan sanitarny lasów należy uznać za dobry. –
- Brak jest większych zagrożeń środowiska leśnego poza, typowymi dla obszarów wiejskich.
- Duży udział siedlisk o korzystnym z punktu widzenia rekreacji topoklimacie, oraz drzewostanów w średnich i starszych grupach wiekowych sprawia, że większość obszarów leśnych generalnie nadaje się do celów turystyczno - rekreacyjnych i może stanowić istotny element promocji gminy.
- Największym ograniczeniem intensyfikacji wykorzystania turystycznego obszarów leśnych jest brak małej infrastruktury turystycznej i komunalnej oraz niedobór małej retencji, która zwiększyłaby zainteresowanie walorami leśnymi.

Gmina posiada warunki rozwoju drobnego przemysłu drzewnego oraz przetwórstwa runa leśnego.

4.3. Możliwości intensyfikacji zalesień

Potrzeby zalesieniowe gminy Łopuszno określa gminny program zwiększenia lesistości do roku 2020, w którym przewiduje się zalesienie następującego areалу gruntów;

Grunty do zalesienia do 2020 r.	W tym ujęte w obowiązującym miejscowym planie zag. przestrz.	Nie ujęte w mpozp	Przewidziane do zalesienia w 2001 r.
1127	720	407	42,30

- Na obecnym etapie opracowania „studium gminnego” potencjalną granicę rolno — leśną wyznaczają tereny do zalesienia, określone w obowiązującym, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Łopuszno oraz obszary gleb nieopłacalnych w uprawie, które nie nadają się na inne cele pozarolnicze.
- Kierunkowe możliwości intensyfikacji zalesień wg. kryteriów „Krajowego programu zwiększenia lesistości” szacuje się na ca 1,9 tys ha (gmina posiada warunki do rozwoju gospodarki rolno — leśnej).
- Ostateczne kierunki zalesień sprecyzowane zostaną w wyniku konsultacji z samorządem gminy

i rozpatrzenia wniosków zgłoszonych przez użytkowników gruntów.

Stan ludności w gminie Łopuszno uzyskany w Urzędzie Gminy wg stanu na dzień 31.12.2000 r. wynosił 9243 mieszkańców.

Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 1993 — 1999 wg Roczników Statystycznych kształtowała się następująco:

Rok	Ogółem	Ludność	
		Mężczyźni	Kobiety
1993	8731	4477	4254
1994	8906	4573	4333
1995	8887	4560	4327
1996	8908	4546	4362
1997	8899	4537	4362
1998	8908	4534	4374
1999	8919	4540	4379

Z powyższych danych obserwuje się systematyczne nieznaczne zwiększanie się liczby ludności na przestrzeni badanych lat o ok. 2,2 %.

Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Łopuszno wg danych z Urzędu Gminy - stan na dzień 31.12.2000 r. przedstawia się następująco:

LP	Miejscowość	Ilość mieszkańców
1	2	3
1	Antonielów	181
2	Czałczyn	286
3	Czartoszewy	216
4	Dobreszów	403
5	Eustachów	409
6	Ewelinów	162
7	Faniśławice	411
8	Faniśławiczki	153
9	Gnieździska	809
10	Grabownica	201
11	Jasień	208
12	Jedle	362
13	Józefina	300
14	Krężolek - Przegrady	234
15	Lasocin	262
16	Łopuszno	1292
17	Marianów	251
18	Nowek	161
19	Olszówka	106
20	Piotrowiec	454
21	Podewsie	138
22	Ruda Zajączkowska	395
23	Rudniki	241
24	Sarbice Pierwsze	271
25	Sarbice Drugie	310
26	Snochowice	545

27	Wielebnów	406
RAZEM		9243

Liczba mieszkańców gminy Łopuszno stanowi 1,72 % ogólnej liczby mieszkańców województwa świętokrzyskiego (stan na koniec 1999).

Przeciętna gęstość zaludnienia gminy (1999 r.) wynosiła 50,4 mieszkańców na 1 km² i jest mniejsza niż przeciętne zaludnienie woj. Świętokrzyskiego które wynosiło 1999 r. 66,9 mieszkańców na 1 km².

Struktura ludności gminy Łopuszno na tle woj. Świętokrzyskiego w 1999 r. przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Ludność w wieku:							
	Przedprodukcyjnym 0-18 lat			Produkcyjnym M(19-65l) K(19-60l)			Poprodukcyjnym M(pow. 65l) K(pow. 65l)	
	Osób		%	Osób		%	Osób	
Gmina Łopuszno	M	1266	14,2	M	2667	29,9	M	544
	K	1338	15,0	K	2078	23,3	K	1026
	Ogółem	2604	29,2	Ogółem	4765	53,2	Ogółem	1570
Śr. dla wsi woj. Świętokrzyskiego	M	168244	12,7	M	410545	31,0	M	70156
	K	160951	12,2	K	368753	27,9	K	144098
	Ogółem	329195	24,9	Ogółem	779298	58,9	Ogółem	214258

Z porównania struktury ludności gminy do struktury ludności woj. Świętokrzyskiego wynika, że w gminie Łopuszno występuje przewaga ludności wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym oraz znacznie mniejszy udział ludności z roczników produkcyjnych.

Ruch naturalny i migracyjny w gminie Łopuszno w porównaniu z danymi liczbowymi woj. Świętokrzyskiego z 1999 r. przedstawia się następująco:

wyszczególnienie	Liczba urodzeń		Liczba zgonów		Przyrost naturalny	
	Osób	Osób/1000 mieszkańców	Osób	Osób/1000 mieszkańców	Osób	Osób/100 mieszkańców
Gmina Łopuszno	119	13,2	101	11,2	+18	+2,0
Wsie województwa Świętokrzyskiego	5586	10,8	6378	12,3	-792	-1,5

Z powyższego zestawienia wynika, że gmina Łopuszno należy do gmin o nieznacznym wzroście liczby mieszkańców o czym świadczy dodatni przyrost naturalny oraz mniejsza liczba zgonów niż wynosi średnia dla woj. Świętokrzyskiego.

Saldo migracji, podobnie jak w woj. jest ujemne i wynosi: - 2,5 (- 1,2 w woj.). W gminie notuje się przewagę mężczyzn nad liczbą kobiet - na 100 mężczyzn przypada 96,5 kobiet.

6. MIESZKALNICTWO

Na obszarze gminy Łopuszno nie występuje w żadnym sołectwie jednorodzinna zabudowa mieszkaniowa. W każdym sołectwie występuje natomiast zabudowa zagrodowa jako podstawowy sposób zabudowy oraz zabudowa mieszkalna jednorodzinna jako zabudowa uzupełniająca przemieszana z zabudową zagrodową. Największa koncentracja zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej występuje w sołectwie Łopuszno. Na łączną ilość budynków mieszkalnych (na koniec 1999 r.) wynoszącą ogółem 2307 budynków. W budownictwie mieszkalnym — jednorodzinnym było 295

budynków a w budownictwie zagrodowym było 2012 budynków. Procentowy udział budynków o funkcji jednorodzinnej w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych wynosi ok. 13 %.

Na obszarze gminy Łopuszno istnieją budynki mieszkalne wielorodzinne zlokalizowane w następujących miejscowościach:

Łopuszno

1. ul. Konecka — (była baza RSP), budynek o 18 mieszkaniach zamieszkałych przez 68 osób (3 kondygnacje),
2. ul. Konecka — (była baza RSP), budynek o 7 mieszkaniach zamieszkałych przez 21 osób (1 kondygnacja),
3. ul. Przedborska — Lecznica Zwierząt — budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 16 osób (2 kondygnacje),
4. ul. Strażacka - Poródówka — budynek o 3 mieszkaniach zamieszkały przez 12 osób (1 kondygnacja),
5. ul. Strażacka — Spółdzielnia Mieszkaniowa „Lokator” — budynek o 18 mieszkaniach zamieszkały przez 80 osób (3 kondygnacje),
6. ul. Strażacka — KM Policji— budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 14 osób (2 kondygnacje),
7. ul. Strażacka — Dom Nauczyciela — budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 11 osób (2 kondygnacje),
8. ul. Strażacka - Dom Nauczyciela - budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 10 osób (2 kondygnacje),
9. ul. Włoszczowska - Urząd Gminy — budynek o 5 mieszkaniach zamieszkały przez 13 osób (2 kondygnacje),

Lasocin

2. Była Baza RSP — budynek o 6 mieszkaniach zamieszkały przez 30 osób (3 kondygnacje),
3. Była Baza RSP - budynek o 6 mieszkaniach zamieszkały przez 30 osób (3 kondygnacje),

Snochowice

1. Nadleśnictwo Kielce - budynek o 3 mieszkaniach zamieszkały przez 6 osób (1 kondygnacja),
2. Nadleśnictwo Kielce - budynek o 3 mieszkaniach zamieszkały przez 6 osób (1 kondygnacja),

Gnieździska

1. B. Kielecki Kombinat Ogrodniczy - budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 19 osób (2 kondygnacje),
2. B. Tuczarnia — budynek o 4 mieszkaniach zamieszkały przez 9 osób (2 kondygnacje),

Łącznie na obszarze gminy istnieje 15 budynków wielorodzinnych o 76 mieszkaniach zamieszkałych przez 345 mieszkańców (4,5 osoby na mieszkanie).

Według stanu na koniec 1999 r. (Rocznik Statystyczny 2000) stan zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Łopuszno wynosił — 2398 mieszkań o łącznej powierzchni 161698 m² i 8322 izbach.

Dane statystyczne na koniec 1999 r. dla woj. świętokrzyskiego obejmujący standard mieszkania na terenie gminy Łopuszno w odniesieniu do średniej woj. przedstawia się następująco:

- przeciętna liczba izb w mieszkaniu: 3,47 jest większa niż średnia woj. świętokrzyskiego wynosząca 3,29,

— przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie: 3,21 jest większa niż średnia w woj. wynosząca 3,53 osoby na jedno mieszkanie,

- przeciętna liczba osób na jedną izbę wynosi 1,07 i jest mniejsza (korzystniejsza) niż średnia województwa wynosząca 1,09 osób na 1 izbę,
- przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosi 67,4 m² i jest większa (korzystniejsza) niż średnia woj., która wynosi 63,9 m²,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę wynosi 18,2 m² i jest większa (korzystniejsza) od średniej woj. wynoszącej 17,8 m².

Z powyższych danych wynika, że standard zamieszkania mieszkańców gminy można ocenić jako dobry — wyższy od przeciętnego standardu zamieszkiwania w woj. świętokrzyskim.

Stan techniczny siedlisk rodzinnych w gminie Łopuszno można określić jako dobry, wynika z poniższego zestawienia opracowanego na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej ogólnej wykonanej przez Biuro Planowania Przestrzennego Związku Międzygminnego w Kielcach w roku 1999.

- stan techniczny dobry (w tym stany nowe) — 871 siedlisk — 37,7 %
- stan techniczny średni — 795 siedlisk — 34,5 %
- stan techniczny zły — 641 siedlisk — 27,8 %
- razem — 2307 siedlisk — 100 %

Złe stany techniczne siedlisk przekraczające 30 % istniejącej zabudowy występują w następujących sołectwach:

- Antonielów - 73,9 % - Rudniki - 35,3 %
- Nowek , — 66,6 % — Lasocin — 35,2 % ,
- Ewelinów - 44,8 % - Sarbice Pierwsze - 34,6 %
- V1 — Olszówka — 41,4 % — Józefina - 31,6 %
- Jasiefi — 41,0 % — Sarbice Drugie — 31,0 %
- Czartoszowy — 40,0 %

Dobre (w tym nowe) stany techniczne siedlisk, przekraczające 35 % istniejącej zabudowy występują w następujących sołectwach:

- Łopuszno — 66,5 % — Gnieździska — 39,7 %
- Ruda Zajączkowska — 48,7 % — Józefina - 39,2 %
- Marianów — 47,7 % - — Piotrowiec — 37,5 %
- Jedle — 47,7 % — Czałczyn — 37,1 %
- Snochowice - 43,7 % - Czartoszowy - 36,4 %
- Dobrzeszów — 42,8 % =

Liczba wydanych pozwoleń na budowę obiektów mieszkalnych, gospodarczych i usługowych (ruch budowlany w latach 1995 — 2000) jest zmienny różniący się w sposób znaczny w badanych latach o czym świadczy poniższe zestawienie:

ROK	LICZBA WYDANYCH POZWOLEŃ OGÓŁEM
1995	33
1996	63
1997	38
1998	55
1999	60
2000	36

W latach 1995 — 2000 wydano łącznie 281 pozwoleń na budowę różnego rodzaju obiektów. Najwięcej pozwoleń na budowę wydano w analizowanym okresie wydano dla budynków mieszkalnych — 167 obiektów tj. 59 % ogólnej liczby pozwoleń, dla budynków gospodarczych — 114 obiektów tj. 40 % ogólnej liczby pozwoleń oraz dla budynków gospodarczo — usługowych — 4 obiekty tj. 1 % ogólnej liczby pozwoleń.

Najwięcej pozwoleń na budowę wydano w analizowanym okresie w Łopusznie dla 40 obiektów

mieszkalnych, 25 obiektów gospodarczych i 4 budynków usługowo - gospodarczych - magazynowych, a w pozostałych sołectwach sytuacja przedstawia się następująco:

- Gnieździska — 20 obiektów w tym 14 mieszkalnych i 6 gospodarczych
- Piotrowiec — 19 obiektów w tym 11 mieszkalnych i 8 gospodarczych
- Snochowice — 18 obiektów w tym 10 mieszkalnych i 8 gospodarczych
- Fanisławice — 15 obiektów w tym 10 mieszkalnych i 5 gospodarczych
- Eustachów — 13 obiektów w tym 10 mieszkalnych i 5 gospodarczych
- Dobrzeszów — 13 obiektów w tym 4 mieszkalne i 9 gospodarczych
- Ruda Zajączkowska - 12 obiektów w tym 7 mieszkalnych i 5 gospodarczych
- Czałczyn — 11 obiektów w tym 6 mieszkalnych i 5 gospodarczych

Najmniejsza ilość pozwoleń na budowę w latach 1995 — 2000 wydano w sołectwach:

- Ewelinów — dla 3 budynków mieszkalnych
- Antonielów — dla 2 budynków mieszkalnych i 1 gospodarczego
- Podewsie — dla 1 budynku mieszkalnego i 2 gospodarczych
- Czaroszowy — dla 1 budynku mieszkalnego i 1 gospodarczego
- Fanisławiczki — dla 1 budynku mieszkalnego

Powyższa analiza, biorąc pod uwagę całokształt zagadnień związanych z mieszkalnictwem można stwierdzić, że w gminie Łopuszno istnieją na ogół dobre warunki zamieszkiwania mieszkańców gminy.

7. INFRASTRUKTURA EKONOMICZNA

7.1. Sytuacja rolnictwa

Wiodącą funkcją gminy Łopuszno jest rolnictwo pomimo ,że rolnicza przestrzeń produkcyjna posiada mało korzystne warunki przyrodnicze prawie na całym obszarze gminy (przeważają gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy wynosi 50.3 pkt. a dla województwa Świętokrzyskiego 70.4. pkt.

Nieco lepsze warunki agroekologiczne (występują na północ od Jasienia, Łopuszna, Wielebnowa, oraz w Rogaczowie, Sarbicach i Dobrzeszowie. Korzystnie natomiast wyróżnia się wysoki udział użytków zielonych wynoszący ok. 36 % ogólnej powierzchni użytków rolnych. Powierzchnia użytków rolnych wynosi ogółem 9033 ha co stanowi ok. 51.0 % ogólnej powierzchni gminy.

Agroklimat gminy można uznać za średnio sprzyjający rolnictwu. Korzystne jest ukształtowanie terenu — dominują tereny płaskie i niskofaliste.

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. tylko 39% gospodarstw indywidualnych produkuje wyłącznie lub głównie na rynek, zaledwie 7,3 % ludności utrzymuje się wyłącznie z rolnictwa. Użytki rolne własności Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa wynoszą ponad 318 ha i wykazują tendencje wzrostową. Liczba gospodarstw rolnych (dane U.G.) wynosi 2136 średni areal gospodarstwa indywidualnego (dane ze Spisu Rolnego 96) — 5,2 ha użytków rolnych. Zatrudnienie W rolnictwie — gmina 41,7 Os6b/ 100 ha UR. (województwo świętokrzyskie 38,3 osób/100 ha UR. Najwięcej występuje gospodarstw indywidualnych o powierzchni 5-10 ha co stanowi 39,8 % ogółu gospodarstw gminy (województwo 30,5 %)

Dużych opłacalnych gospodarstw powyżej 15 ha jest w gminie 19 co stanowi 1,0% ogółu gospodarstw gminy (średnia województwa -1,2 %). Głównym dysponentem ziemi jest sektor indywidualny, który użytkuje 89,9 % terenów rolnych.

Podstawową cechą struktury agrarnej - nieco korzystniejszej od średniej w województwie — jest jej rozdrobnienie, które stwarza duże ograniczenie poprawy efektywności gospodarowania i dostosowania się rolnictwa do warunków rynkowych.

7.2. Struktura zatrudnienia

Według stanu na 31.12.1999 r. (Rocznik Statystyczny z 2000 r.) gminę Łopuszno zamieszkiwało 8919 mieszkańców w tym 4390 kobiet. W rolnictwie indywidualnym zatrudnionych było 3512 osób co stanowiło 66,7 % ogółu mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym (dane Wg Spisu Rolnego z 1996 r.) na 100 ha użytków rolnych zatrudnionych było średnio 41,7 osób na 100 ha użytków rolnych.

Według stanu na 31.12.1999 r. (rocznik Statystyczny 2000) w gospodarce narodowej wg sekcji EKD w gminie Łopuszno zatrudnionych było ogółem 741 osób w tym 391 kobiet.

W poszczególnych sektorach gospodarki narodowej liczba zatrudnionych osób przedstawia się następująco:

- W rolnictwie i leśnictwie — 75 osób
- 1,6 % ludności w wieku produkcyjnym- w przemyśle
- 88 osób — 1,9 % ludności w wieku produkcyjnym— W budownictwie
- 21 osób — 0,4 % ludności w wieku produkcyjnym— W handlu i naprawach
- 114 osób - 2,4 % ludności W Wiekui produkcyjnym— W transporcie składach i łączności
- 67 osób — 1,4 % ludności w wieku produkcyjnym— W edukacji
- 198 osób - 4,2 % ludności w wieku produkcyjnym — W ochronie zdrowia i W opiece
- 38 osób — 0,8 % ludności w wieku produkcyjnym - socjalnej
- W pozostałych sektorach — 140 osób — 2,9 % ludności w wieku produkcyjnym

Liczba ludności w wieku produkcyjnym wg stanu na 31.12.1999 r. wynosiła w gminie 4745 osób. Liczba mieszkańców gminy prowadzących działalność gospodarczą wynosiła w dniu 31.12.1999r. ok. 126 osób co stanowi ok. 2,7 % ogółu ludności w wieku produkcyjnym.

7.3. Struktura bezrobocia

Według stanu na dzień 31.XII. 1999 r. w gminie Łopuszno zarejestrowanych było ogółem 942 bezrobotnych tj. 19,8% ogółu ludności w wieku produkcyjnym.

Liczba bezrobotnych kobiet — 472 osoby

Liczba bezrobotnych absolwentów — 39 osób

Liczba bezrobotnych nie posiadających prawa do zasiłku — 700 osób

Najliczniejszą gminę bezrobotnych stanowią osoby w wieku produkcyjnym (mobilnym)(18-44 lat)i jest około 3,5-krotnie wyższa niż średnia województwa świętokrzyskiego, która wynosi ok. 5,6 % ogółu ludności w wieku produkcyjnym.

Korzystnym zjawiskiem dla gminy jest znaczny spadek bezrobotnych Z 1201 osób w roku 1995 do 942 W 1999 r. Również znaczny spadek bezrobotnych nastąpił w grupie absolwentów z 86 osób w 1995 do 39 osób w 1999 r. Świadczy to o powstawaniu nowych miejsc pracy , w której znajdują zatrudnienie absolwenci . Liczba osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy systematycznie malała z 515 osób w 1994 do 366 osób W 1997. Niepokojącym jest wzrost tej liczby do ok. 600 osób w 1997 co świadczy o nagłym spadku ilości miejsc pracy.

7.4. Dochody i wydatki gminy

Budżet gminy Łopuszno zrealizowany w 2000 r. wg danych uzyskanych w Urzędzie Gminy wykazuje po stronie dochodów kwotę 10.106.347 Zł. Z tego:

1. Dochody własne (obejmujące podatki i opłaty lokalne)— 1630000 tj. 16,1 % dochodów ogółem w tym:

- Z podatku rolnego — 148.000 tj. 1,4 % dochodów ogółem
- Z podatku od nieruchomości — 270.000 tj. 2,6 % dochodów ogółem
- Z podatków od środków transportu — 200.000 tj. 1,9 % dochodów ogółem

2. Dotacje Z budżetu państwa — 894.597 tj. 8,9 % dochodów ogółem

3. Subwencje ogólne — 6964.847 tj 68.9 % dochodów ogółem .
 4. Dochody z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa — 616.903 tj. 6.1 % dochodów ogółem.

Dochód na 1 mieszkańca gminy wyniósł 1.093 zł.

- Wydatki gminy w tym okresie wyniosły ogółem — 10.788,047 zł
- W strukturze wydatków najważniejszą grupę stanowiły:
- Wydatki bieżące — 10.033.047 Zł tj. 93 % wydatków ogółem
- Wydatki na inwestycje — 755.000 tj. 7 % wydatków ogółem
- a w tym największe nakłady przeznaczone zostały na gospodarkę wodną (ujęcia i doprowadzenia wody, zbiorniki wodne) - 455.000 Zł tj. 60,3 %

Wydatki na 1 mieszkańca gminy wynosiły 1167 zł.

7.5. Struktura wieku i wykształcenia ludności

W stosunku do średniej gmin wiejskich woj. świętokrzyskiego gminę Łopuszno zamieszkuje więcej osób w wieku przedprodukcyjnym tj. 0 — 18 lat — (29,2 %), mniej osób w wieku produkcyjnym 19 — 65 lat mężczyzn i 19 - 60 lat kobiet (53,2 %) oraz więcej w wieku poprodukcyjnym 65 lat i więcej mężczyzn i 60 lat i więcej kobiet (17,6 %) (Tabela nr 4.).

Świadczy to o starzeniu się ludności gminy co przy ujemnym saldzie migracji przyczyni się do ubytku ilości osób w wieku produkcyjnym oraz może mieć ujemny wpływ na rozwój ekonomiczny gminy.

Tabela 4. Porównanie wieku ludności w gminie Łopuszno do wieku ludności w gminach wiejskich i w woj. Świętokrzyskim.

Obszar	Wiek przedprodukcyjny (0-18 lat) %	Wiek produkcyjny (18-65 lat M, 19-60 lat K) %	Wiek poprodukcyjny (>65 lat M, >60 lat K) %	Ogółem %
Gmina Łopuszno	29,2	53,2	17,6	100
Ogółem gminy wiejskie	24,9	58,9	16,2	100
Województwo Świętokrzyskie	29,3	57,3	13,4	100

Dane wg powszechnego spisu rolnego z 1996 r. i z Rocznika Statystycznego woj. Kieleckiego 1997 r.

Pod względem wykształcenia (Tabela nr 5.) w stosunku do gmin wiejskich i średniej woj. Świętokrzyskiego na korzyść gminy wpływa jedynie większy procent ludności z wykształceniem podstawowym - ukończonym wynoszącym 48,87 % ogółu mieszkańców gminy, podczas gdy w gminach wiejskich jest 45,42 % a w woj. 43,70 % mieszkańców woj.

Na niekorzyść gminy wpływa mniejszy procent ludności z wykształceniem wyższym, średnim zawodowym oraz podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia. Powyższa analiza świadczy o mniej niż średnim wykształceniu ludności - w gminie w porównaniu ze średnią dla woj. świętokrzyskiego.

Tabela nr 5. Porównanie wykształcenia ludności w gminie Łopuszno do wykształcenia w gminach wiejskich i woj. świętokrzyskiego

Obszar	Wyższe %	Policealne %	Średnie zawodowe %	Średnie ogólnokształ. %	Zasadnicze zawodowe %	Podstawowe ukończone %	Podst. Nieukończ. i bez wykształ. %	Ogółem %

Gmina Łopuszno	1,47	1,66	7,77	3,74	25,47	48,87	11,02	100
Ogółem gminy wiejskie	1,76	1,46	11,97	3,29	26,30	45,42	9,80	100
Woj. Świętokrzyskie	2,30	1,71	13,23	3,88	25,88	43,70	9,30	100

Dane wg Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r.

7.3. Standard życia mieszkańców gminy

Gmina Łopuszno jest w ok. 84 % zwodociągowana wodociągi publiczne zaopatrują w wodę około 1159 gospodarstw domowych (1998 r.) co stanowi około 60 % wszystkich gospodarstw domowych i jest wartością wyższą dla średniej dla woj. świętokrzyskiego, która wynosi 34,5 % gospodarstw. Łączna długość sieci wodociągowej (1999 r.) na obszarze gminy wynosiła 99,7 km. Powyższe dane świadczą o dobrym zaopatrzeniu mieszkańców gminy w wodę pitną.

Gmina nie posiada zorganizowanej sieci kanalizacyjnej. Kanalizację sanitarną posiada jedynie sołectwo Łopuszno które obsługują dwie oczyszczalnie ścieków nie zapewniając odprowadzenia ścieków dla całej miejscowości. Pozostałe miejscowości na obszarze gminy odprowadzają ścieki do własnych bezodpływowych zbiorników które często wywożone są w przypadkowe miejsca. Sytuacja ta zagraża czystości wód powierzchniowych i podziemnych.

Obecny system zasilania gminy w energię elektryczną zabezpiecza potrzeby mieszkańców gminy gwarantując pewność zasilania. Obecnie obszar gminy nie jest zgazyfikowany, a mieszkańcy korzystają z gazu propan — butan dostarczonego do gospodarstw domowych w butlach. Gmina została ujęta w opracowanej „Koncepcji gazyfikacji północno - zachodniego rejonu woj. świętokrzyskiego”.

Gmina Łopuszno nie posiada centralnego źródła ciepła oraz sieci ciepłowniczej. Istniejące większe kotłownie węglowe obsługują budynki: Urzędu Gminy, wszystkie szkoły oraz niektóre zakłady pracy i budynki mieszkalnictwa wielorodzinnego. Poza tym na terenie gminy istnieją cztery większe kotłownie olejowe obsługujące głównie obiekty użyteczności publicznej. Odpady stałe wywożone są obecnie na tymczasowe wysypisko w Łopusznie — Górkach, które wkrótce zostanie zamknięte. Docelowo teren gminy będzie obsługiwany przez wysypisko śmieci w sołectwie Promnik — gm. Strawczyn.

W chwili obecnej stopień telefonizacji gminy jest niewielki. Liczba abonentów telefonicznych na koniec 1999 r. wynosiła 256, tj. 28,7 na 1000 mieszkańców. Centrala abonencka w Łopusznie obsługuje tylko Łopuszno i najbliższe okolice. Docelowo ma obsługiwać 20 sołectw. Centrala abonencka w Gnieździskach ma obsłużyć 6 sołectw. Obszar gminy znajduje się w zasięgu trzech operatorów telefonii komórkowej: Idea, Era GSM i Plus GSM.

7.7. Aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy

Systematycznie w ciągu 5 lat na terenie gminy Łopuszno (wg danych z Roczników Statystycznych) wzrasta stosunek wielkości sektora prywatnego do publicznego. Sektor prywatny wzrósł z 93,1 % w 1995 r. do 94,8 % W roku 1999. Wartość ta jest równa wartości dla gmin wiejskich woj. gdzie sektor prywatny w 1999 r. osiągnął wielkość 94,6 % ogółu podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrach Regon.

Największy procent spośród wszystkich podmiotów na obszarze gminy Łopuszno stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i stanowią (wg stanu na 1999r) 84.4% (średnia województwa świętokrzyskiego wynosi 84.3 %). Wzrost podmiotów gospodarczych stanowiących własność prywatną wynosi od 93 .9% w 1997 r . W tym samym czasie wzrosła ilość własności

komunalnej z 4 obiektów do 17, a własność państwowa obniżyła się z 13 obiektów r. 1995 do 1 obiektu w 1999 r. W 1999 r. na terenie gminy Łopuszno nie zanotowano żadnego przedsiębiorstwa państwowego. W gminie Łopuszno nie występują podmioty gospodarcze będące własnością zagraniczną.

Największy procent spośród wszystkich rodzajów podmiotów gospodarki narodowej stanowią placówki zajmujące się handlem i naprawami. Na przestrzeni badanych 5 lat uległ nieznacznemu zmniejszeniu z 37,8 % wszystkich podmiotów gospodarczych gminy w 1995 r. do 36,9% w 1999 r. co oznacza zmniejszenie rangi placówek handlu na rzecz małych rodzinnych przedsiębiorstw. W gminie Łopuszno systematycznie rośnie ilość podmiotów zajmujących się budownictwem z 6,5 % w 1995 r. do 11,9 w 1999 r. Nieznacznie zmalała ilość usług transportu, składowania i łączności z 17,9% w 1995 r. do 16,1% w 1999 r., oraz działalność produkcyjna z 14,6% w 1995 r. do 11,7% w 1999 r. jak również usług gastronomii i hoteli z 3,2% w 1995 r. do 2,8% w 1999 r.

Na obszarze gminy Łopuszno nie występują większe zakłady przemysłowe (o zatrudnieniu powyżej 500 osób), a gmina zalicza się do rejonu województwa o niskim wskaźniku aktywności pozarolniczej. Z istniejących na obszarze gminy małych i prywatnych zakładów pracy zatrudniających niewiele pracowników wymienić należy:

Łopuszno:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno — handlowo — usługowe „MDM” w Łopusznie,
- Masarnia z ubojnią „WiR” w Łopusznie,
- Zakład stolarsko-meblarsko -budowlany „MEBEX” w Łopusznie,
- Piekarnia +Baza magazynowa Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska w Łopusznie,
- Zakłady Azotowc-Włocławek- fabryczny pkt. sprzedaży w Łopusznie,
- Zakład fabryczny „ POLMAR — JAWORZNO” sprzedaż węgla i mat. Budowlanych Łopuszno,
- Hurtownia artykułów- spożywczych — Łopusznie,
- Sprzedaż węgla i materiałów budowlanych Łopusznie,
- Usługi wodno -kanalizacyjne-warsztat+ baza sprzętu w Łopusznie,
- Młyn gospodarczy w Łopusznie (obecnie nieczynny)
- Stacja paliw płynnych i gazu płynnego.
- Stacja paliw , wózki widłowe(zachodnie)i magazyny (była baza PKS)

Dobrzyszów

- Zakład produkcji mebli
- Magazyn pasz, (nawozów sztucznych i materiałów)

Eustachów

- Ubojnia zwierząt z zakładu masarskiego

Ewelinów

- Zakład usługowo - produkcyjno — handlowo — transportowy i budowlany

Grabownica

- Młyn gospodarczy

Lasocin

- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna (W likwidacji)
- Kamieniołom piaskownia „Budziszyn”.

Marianów

- Cegielnia
- Zakład produkcji pasz

Gnieździska

- Kopalnie piasku kamieniołom „Lipia Góra”
- Kopalnia Wapieni „Dybkowa Góra”
- Zakład przetwórczy kamienia „Maćkowa Góra” (grysy i tłucznie)
- Baza byłej fermy trzody chlewnej

- Tuczarnia świń (obecnie nieczynna)

Faniśławiczki

- Przedsiębiorstwo wielobranżowe KOT + BIS (handel, transport spółem)

Piotrowiec

- Zakład Produkcji Parapetów
- Przedsiębiorstwo handlu materiałami rolnymi

Sarbice Pierwsze

- Skład opału pasz, nawozów sztucznych i opału
- Młyn gospodarczy

Na obszarze gminy największą aktywność w zakresie usług handlu , gastronomii, usług bytowych, rzemiosła i innych przeważają sołectwa:

- Łopuszno — 75 obiektów usługowych,
- Gnieździska — 37 obiektów usługowych,
- Piotrowiec — 15 obiektów usługowych,
- Snochowice — 15 obiektów usługowych,
- Eustachów — 12 obiektów usługowych.

Największą aktywność w zakresie usług rzemiosła przejawiają sołectwa: Łopuszno, Dobrzeszów, Eustachów, Ruda Zajączkowska, Wielebnow (Tabela nr 6.). Natomiast brak usług bytowych i rzemiosła notuje się w sołectwach: Ewelinów, Jedle, Lasocin, Nowek, Olszówka, Podewsie, Sarbice Drugie.

7.8. Szanse rozwoju gminy

- Poziom wykształcenia mieszkańców gminy nie odbiega znacząco od standardów wojewódzkich.
- Zwodociągowanie gminy w 84 % oraz dobre zaopatrzenie ludności w energię elektryczną gwarantują zapewnienie warunków bytowania o zadowalającym standardzie.
- Duża aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy w zakresie usług i rzemiosła zapewnia godziwe dochody.
- Korzystne położenie gminy pod względem komunikacji kolejowej. Istnieją duże rezerwy przepustowości na istniejących drogach wojewódzkich i powiatowych.
- Powiązanie Łopuszna z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i gminnymi jak i całego obszaru gminy z przyległymi obszarami jest korzystne — zabezpiecza wymagania mieszkańców.
- Czyste środowisko naturalne, czyste wody gruntowe, zdrowa żywność — stwarzają warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i agroturystyki szczególnie w rejonie projektowanego zbiornika wodnego „Wierna Rzeka” na rzece Łososinie (Wiernej Rzece) w miejscowości Faniśławice.

7.9. Bariery rozwoju gminy

- Mała ilość (19 sztuk) dużych opłacalnych gospodarstw rolnych o pow. powyżej 15 ha co stanowi 1 % ogółu gospodarstw gminy.
- Mało korzystne warunki przyrodnicze (przeważają gleby kl. V i VI), co ma wpływ na niską jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- Systematyczny wzrost bezrobocia w gminie świadczący o braku miejsc pracy w zawodach pozarolniczych.
- Starzenie się ludności gminy.
- Brak sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy (za wyjątkiem Łopuszna), nie rozwiązana sprawa gospodarki odpadami stałymi, brak gazyfikacji, niedostateczna telefonizacja — powoduje obniżenie standardu życia mieszkańców.

8. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

8.1. Oświata i wychowanie

Przedszkola

Na obszarze gminy Łopuszno istnieje samorządowe Przedszkole mieszczące się w budynku Szkoły Podstawowej w Łopusznie — obsługujące znaczną część gminy. Jest to przedszkole 4-o oddziałowe - liczba dzieci 81 - zatrudnionych jest 7 nauczycieli wychowawców i 2 osoby obsługi.

Szkolnictwo podstawowe (stan na koniec 2000 r.)

Na obszarze gminy Łopuszno istnieją następujące Szkoły Podstawowe:

1. Szkoła Podstawowa w Dobrzeszowie — 4 oddziały o 6 klasach lekcyjnych „0” - liczba uczniów 73 + 13 — liczba nauczycieli 8 + 1 osób — obsługa 6,5 osób — budynek nowy oddany do użytku w 1997 r. nie posiada sali gimnastycznej ani urzędowego boiska przyszkolnego w budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny — Dobrzeszów, Nowek i Podewsie.
2. Szkoła Podstawowa w Fanisławicach — 4 oddziały — 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów 56 + 7 - liczba nauczycieli 6 osób + obsługa 2,5 osób - budynek nowy oddany do użytku w 1996 r. — nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego. W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny: Fanisławice, Fanisławiczki, Ruda Zajączkowska, (część) Przymiarki i Hucisko.
3. Zespół Szkół w Gnieździskach — Szkoła Podstawowa w Gnieździskach — 7 oddziałów - 6 klas lekcyjnych + 2 oddziały „0” — liczba uczniów 195 + 31 — liczba nauczycieli 20 osób — obsługi 8,5 osób. Stan techniczny budynku średni (oddany do użytku w 1966r. - nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego. W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny: Gnieździska i część Rudy Zajączkowskiej.
4. Szkoła Podstawowa w Grabownicy — 5 oddziałów - 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów 76 + 16 — liczba nauczycieli 10 osób + obsługa 3,5 osoby. Stan techniczny budynku dobry — oddany do użytku w 1968 r. — nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego. W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny — Grabownica, Marianów, Czaroszowy
5. Szkoła Podstawowa w Józefinie — 5 oddziałów, 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów 36 + 5 liczba nauczycieli 10 osób — obsługa 1 osoba. Stan techniczny budynku dobry (murowany) nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego. W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny: Józefina i Olszówka.
6. Szkoła Podstawowa w Lasocinie - 4 oddziały — 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów 33+5 — liczba nauczycieli 8 osób — obsługa 1 osoba. Budynek drewniany o złym stanie technicznym — nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego. W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny — Lasocin i Ewelinów.
7. Zespół Szkół w Łopusznie — Szkoła Podstawowa w Łopusznie — 12 oddziałów — 6 klas lekcyjnych — liczba uczniów 292 — liczba nauczycieli— 27 osób — obsługa 17 osób. Stan techniczny budynku dobry (wymaga bieżącego remontu). W budynku znajduje się sala gimnastyczna i biblioteka szkolna. Szkoła posiada boisko przyszkolne. Obwód szkolny: Antonielów, Barycz, Czałczyn, Eustachów Mały, Eustachów Duży, Jasień, Jedle, Łopuszno, Orczów, Wielebnów, Zasłońce, Fanisławice.
8. Szkoła Podstawowa w Łopusznie — filia W Antonielowie — 2 oddziały + „0” — 3 klasy lekcyjne — liczba uczniów 11 + 4 — liczba nauczycieli 4 osoby — obsługa — 2 osoby. Stan techniczny budynku bardzo dobry — oddany do użytku w 1996 r. — nie posiada sali gimnastycznej oraz boiska przyszkolnego w budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny — Antonielów, Skalka, Ewelinów, Barycz.
9. Szkoła Podstawowa - w Piotrowcu — 5 oddziałów + 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów 72 - liczba nauczycieli— 7 + 1 osób — obsługuje - 2 osoby. Stan techniczny budynku dobry (po remoncie)- bez sali gimnastycznej i boiska przyszkolnego . W budynku istnieje biblioteka szkolna. Obwód szkolny- Piotrowiec.
10. Szkoła Podstawowa W Sarbicach — 5 oddziałów - 6 klas lekcyjnych + „0” liczba uczniów 70+18 —

liczba nauczycieli 8 + 1 osób - obsługa — 5,5 osoby. Stan techniczny budynku dobry (Wymaga bieżącego remontu) — oddany do użytku w 1969 r. W budynku istnieje sala gimnastyczna. Szkoła posiada nieurzędowe boisko przyszkolne. Obwód szkolny — Sarbice Pierwsze, Sarbice Drugie, Krężolek, Przegródy.

11. Szkoła Podstawowa W Snochowicach — 4 oddziały 6 klas lekcyjnych + „0” — liczba uczniów — 50 + 12 — liczba nauczycieli 8 osób — obsługa 1 osoba. Budynek drewniany w złym stanie technicznym (rok budowy 1945) bez sali gimnastycznej i boiska przyszkolnego. Szkoła nie posiada biblioteki. Obwód szkolny - Snochowice.

Szkolnictwo gimnazjalne

Na obszarze gminy istnieją następujące obiekty gimnazjalne:

1. Gimnazjum Nr 1 w Łopusznie — 4 oddziały — liczba uczniów 110 — liczba nauczycieli 14 osób — obsługa 1 osoba. Budynek zabytkowy w zespole pałacowym — rok budowy 1897 projekt Władysław Marconi — stan techniczny dobry obiekt po generalnym remoncie. Obiekt nie posiada sali gimnastycznej, boiska sportowego. W budynku szkoły istnieje szkolna biblioteka. Obwód szkoły: Łopuszno, Czałczyn, Wielebnów, Eustachów Duży, Eustachów Mały, Orczów, Jedle, Jasień, Antonielów, Skalka, Skalka Nowa, Zasłońce, Fanisławiczki, Józefina, Barycz.

2. Gimnazjum Nr 2. w Łopusznie - 5 oddziałów — liczba uczniów 146 — liczba nauczycieli 14 osób. Pomieszczenia gimnazjum znajdują się w Zespole Szkół Podstawowych w Łopusznie. Obwód szkolny Dobrzeszów, Fanisławice, Grabownica, Józefina, Lasocin, Piotrowiec, Sarbice, Snochowice.

3. Gimnazjum Nr 3. w Gnieździskach — 4 oddziały — liczba uczniów 78 liczba nauczycieli 13 osób. Pomieszczenia gimnazjum znajdują się w Zespole Szkół w Gnieździskach, przy Szkole Podstawowej w Gnieździskach. Obwód szkolny: Gnieździska, część Rudy Zajączkowskiej.

Szkolnictwo średnie

1. Liceum Ogólnokształcące im. kard. Karola Wojtyły — 4 oddziały — 8 klas lekcyjnych - liczba uczniów 220 osób — liczba nauczycieli 14 osób — obsługi 12 osób. Budynek zabytkowy w Zespole Pałacowym-projektowanym przez Władysława Marconiego — budowa zakończona W 1896 r. — Remont generalny w 1966 r. Stan techniczny bardzo dobry. Obiekt nie posiada sali gimnastycznej. Boisko szkolne nieurządzone. Obwód szkolny — obszar gminy Łopuszno, część gminy Radoszyce, Strawczyn, Krasocin i Słupia Konecka.

Istniejąca sieć szkół podstawowych, gimnazjów i liceum ogólnokształcących w pełni zabezpiecza aktualne potrzeby w zakresie oświaty, zapewniając jednocześnie dogodny dostęp do obiektów szkolnych. Młodzież gminy Łopuszno korzysta również z usług szkół średnich w następujących miejscowościach: Kielce, Włoszczowa.

8.2. Ochrona zdrowia

Podstawową publiczną funkcją ochrony zdrowia na obszarze gminy Łopuszno spełniają:

a) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łopusznie ul. Strażacka 1 — posiadający 5 gabinetów lekarskich (stomatologiczny, internistyczny, pediatryczny, poradnia „K” i rehabilitacji) i zatrudniający 4 lekarzy medycyny i 5 pielęgniarek. Zasięg obsługi w/w Z.O.Z — obszar całej gminy Łopuszno.

b) Dwie apteki prywatne.

W zakresie leczenia specjalistycznego i zamkniętego mieszkańców — gminy obsługuje szpitale, kliniki i liczne przychodnie specjalistyczne, w Kielcach, szpital i przychodnie we Włoszczowie.

Omawiane wyżej placówki służby zdrowia istniejące w gminie Łopuszno i poza jej obszarem w

sposób zadawalający zabezpieczając potrzeby mieszkańców gminy w zakresie ochrony zdrowia.

8.3. Kultura

Podstawową sieć placówek kultury na obszarze gminy Łopuszno tworzą:

- Gminny Ośrodek Kultury w Łopusznie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Łopusznie

Gminny Ośrodek Kultury w Łopusznie

Powierzchnia zajmowanych pomieszczeń wynosi 90 m² własność obiektu Urząd Gminy w Łopusznie — 1 osoba. Zasięg obsługi — obszar gminy. W pomieszczeniach G.O.K. istnieje urządzona galeria, w której znajdują prace plastyczne (obrazy, rysunki, rzeźby)które są owocem ogólnopolskich plenerów plastycznych, które odbywają się jesienią każdego roku począwszy od 1986 r.

W omawianej galerii znajduje się kącik twórczości dziecięcej oraz odbywają się spotkania z twórcami, amatorami i profesjonalistami. Poza tym w galerii organizowane są okazjonalne pokazy twórczości dziecięcej oraz odbywają się spotkania z twórcami amatorskimi i profesjonalistami. Poza tym galerii organizowane są okazjonalne pokazy twórczości folklorystycznej (pisanki, kwiatki, bibułka itp.)

W GOK-u istnieje izba regionalna do której rekwizyty zbierane są od wieku lat —tutaj odbywają się lekcje i pogadanki etnograficzne dla dzieci ze szkół istniejących na obszarze gminy. Poza tym W G.O.K. znajduje się kostiumeria strojów scenicznych.

GOK jest współorganizatorem różnego rodzaju festynów okazjonalnych: dożynki, święto ludowe, noc świętojańska, Dni Kultury Łopuszna, wystawy poplenerowe. Poza tym GOK organizuje:

- wycieczki z dziećmi w okresie letnim,
- konkursy recytatorskie i plastyczne,
- bale karnawałowe dla dzieci,
- spotkania ze św. Mikołajem,
- wieczór andrzejkowy,
- wieczory baśni i legend,
- zajęcia aerobikowe.

Na terenie gminy działa zespół folklorystyczny pieśni i tańca „Gnieździska” oraz orkiestra strażacka, z którymi współpracuje G.O.K.

G.O.K. współpracuje przy organizacji życia kulturalnego gminy z gminną Biblioteką publiczną w Łopusznie.

Gminna Biblioteka Publiczna w Łopusznie

Pomieszczenia biblioteki znajdują się w budynku Urzędu Gminy — ok. 80 m² pow. użytk. Działalność biblioteki prowadzona jest w oparciu o Statut gminnej Biblioteki Publicznej. W trzech pomieszczeniach biblioteki zgromadzony jest księgozbiór dla dzieci i młodzieży , dla dorosłych wraz z literaturą popularnonaukową oraz czytelnia z księgozbiorem podręcznym i czasopismami. Zatrudnienie 3 osoby. Stan księgozbioru wynosi wg stanu na koniec 2000 r. 15668 woluminów. Ogółem zarejestrowano 1005 czytelników. W 2000 r. wypożyczono 17.956 książek i czasopism. Średnio na 1 mieszkańca gminy wypożyczono ok. 2 książek lub czasopism a na 1 zarejestrowanego czytelnika ok. 18 książek lub czasopism.

18 książek lub czasopism. Oprócz podstawowej działalności gmina . Biblioteka publiczna współpracuje ze szkołami , bibliotekami szkolnymi i G. O. K.-Oraz prowadzi działalność szkoleniową (lekcje biblioteczne).

8.4. Turystyka, rekreacja i sport

Na tle województwa świętokrzyskiego obszar gminy nie wyróżnia się szczególnymi walorami

turystyczno - wypoczynkowymi. Jednak ze względu na znaczny stopień lesistości ciekawe obszary przyrodnicze, duża atrakcyjność krajobrazowa, bogata sieć hydrograficzna i ukształtowanie terenu dążące do realizacji kilku zbiorników wodnych oraz liczne i cenne obiekty zabytkowe kultury materialnej stwarzają korzystne warunki do rozwoju funkcji turystyczno —rekreacyjnej oraz do rozwoju agroturystyki na obszarze gminy.

Przez teren gminy przebiega szlak cystersów (fragment Pętli Kieleckiego Małopolskiego Szlaku Cystersów) oraz pieszy szlak turystyczny — Kuźniaki — Pogorzale.

Na obszarze gminy na obszarze Łopuszno istnieje dobrze wyposażony i sprawnie funkcjonujący gminny ośrodek sportu. Na terenie ośrodka istnieją: boisko do piłki nożnej, bieżnia, rzutnie, boiska do gier małych i inne urządzenia sportowe oraz miejsca noclegowe w obiektach przystosowanych do pobytu w okresie letnim.

Poza tym istnieją boiska sportowe przy szkołach podstawowych w Łopusznie i Sarbicach oraz przy Liceum Ogólnokształcącym w Łopusznie.

8.5. Usługi inne

Najbardziej liczny i popularny obiektem usługowym na obszarze gminy są strażnice przeciwpożarowe OSP, które istnieją w następujących sołectwach: Łopuszno, Dobrzeszów, Gnieździska, Grabownica, Lasocin, Ruda Zajączkowska, Sarbice. Strażnice przeciwpożarowe oprócz swoich podstawowych funkcji gaśniczych spełniają również funkcje świetlic wiejskich oraz lokali umożliwiających spotkania i organizację imprez okazjonalnych.

Łopuszno z racji swej funkcji — miejscowości gminnej koncentruje liczne niezbędne (nie wymienione w poprzednich rozdziałach) usługi w zakresie obsługi ludności i rolnictwa zapewniają dobre warunki dla funkcjonowania życia w gminie.

Są to następujące obiekty usługowe:

- Urząd Gminy i Rada Gminy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Urząd Pocztowy,
- Komisariat Policji,
- Bank Spółdzielczy,
- Gminny Ośrodek Zdrowia
- Lecznica Zwierząt,
- Kino stałe,
- Stacja paliw,
- Gminny Ośrodek Sportowo — Wypoczynkowy,
- Klub sportowy LKS „Zryw”,
- Związek Nauczycielstwa Polskiego,
- Związek Kombatantów RP i byłych więźniów politycznych,
- Gminna Organizacja PSL,
- Światowy Związek Żołnierzy AK,
- Koło łowieckie „Szarak”,

Poza tym na obszarze gminy istnieją następujące inne obiekty usługowe:

- Skup owoców w Ewelnowie, Sarbicach Pierwszych,
- Naprawa maszyn rolniczych w Wielebnowie,
- Zakłady krawieckie w Podewsiu i Snochowicach.

9. KOMUNIKACJA

9.1. Komunikacja drogowa

Analiza powiązań zewnętrznych .

Gmina położona jest w zachodniej części powiatu kieleckiego w pewnym oddaleniu od węzłów komunikacyjnych; znaczenia krajowego, jakim są Kielce, międzyregionalnego zlokalizowanego w Jędrzejowie i dwóch ponadlokalnych Włoszczowy i Końskich. Większość powiązań zewnętrznych odbywa się poprzez te węzły drogami wojewódzkimi nr 728 i 786, które krzyżują się w Łopusznie.

Poprzez węzeł kielecki uzyskuje się połączenie z:

- Warszawą północno wschodnimi obszarami Polski,
- Lublinem i Rzeszowem położonymi we wschodniej części kraju,

Poprzez węzeł jędrzejowski uzyskuje się połączenie z:

- Krakowem i południowo — wschodnimi obszarami Polski,
- Katowicami i południowo - zachodnimi obszarami kraju.

Pomocniczą funkcję pełni węzeł włoszczowski w relacjach na zachód. Marginalne znaczenie dla gminy ma węzeł konecki. Relacje na północ i północny — zachód odbywał się drogą krajową nr 74 przebiegającą ok. 21 km od Łopuszna.

Połączenie z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi odbywają się następującymi drogami:

- Wojewódzką nr 786 z Kielcami i Włoszczową
- Wojewódzką nr 728 z Jędrzejowem i Końskimi

Połączenia te prowadzone są o odpowiednich dla ruchu lokalnego parametrach, wymagającymi w najbliższym czasie, poza przebiegami przez ośrodki gminne, tylko niewielkich modernizacji.

Najdogodniejsze połączenia z sąsiednimi ośrodkami gminnymi odbywają się następującymi drogami publicznymi:

- wojewódzką nr 728 z Radoszycami i Małogoszczem,
- wojewódzką nr 786 z Krasocinem, Piekoszowem i Strawczynem,
- powiatową nr 15607 Łopuszno - Wólka - Przedbórz z Słupią Konecką,
- powiatowymi nr 15616, Kuźniaki - Mnin, 15629 Snochowice – Kuźniaki z Mniowem i Smykowem.

Powiązania zewnętrzne ilustruje załączona mapa w skali 1 : 500 000

Analiza powiązań siecią drogową i indywidualnymi środkami komunikacji (głównie samochodami osobowymi), przedstawiona na załączonym rysunku w skali 1 : 500 000 wykazała, że Łopuszno w obszarze objętym 30-to minutowym dojazdem obejmuje teren 13-tu gmin położonych na obszarze 4-ech powiatów: kieleckiego, jędrzejowskiego, włoszczowskiego i koneckiego.

W najdogodniejszej sytuacji są gminy położone w odległości mierzonej 15-to minutowym dojazdem (Krasocin, Strawczyn) oraz 20-to min. dojazdem (Słupia Konecka, Piekoszków, Małogoszcz, Radoszyce)

Najdalej położone gminy w strefie 21-30-to minutowego dojazdu to:

- Ruda Maleniecka, na północy,
- Kielce, na wschodzie,
- Włoszczowa, na zachodzie.

Analiza powiązań na obszarze gminy

Miejscowości położone na obszarze gminy, 2 uwagi na koncentryczny układ dróg, są najlepiej powiązane z Łopusznem. Bezpośrednie połączenie drogami wojewódzkimi mają sołectwa: Wielebniów, Snochowice, Czałczyn. Drogą wojewódzką i powiatową Sarbice I, Sarbice II, Piotrowiec, Gnieździska, Józefina, Dobrzeszów, Olszówka. Drogą wojewódzką, i

gminną - Jedle, Marianów, Grabowica, Czartoszewo, Eustachów, Krężolek. Drogami powiatowymi: Lasocin, Ewelinów, Antoniów, Rudniki, Jasień, Fanisławice. Sołectwa: Nowek, Fanisławiczki, Ruda Zajączkowska połączone są z Łopusznem drogami powiatowymi i krótkimi odcinkami dróg gminnych.

Wyżej wymienione powiązania dotyczą przeważającej części zabudowy położonej bezpośrednio przy drogach o nawierzchni twardej. Nieznaczna część zabudowy zlokalizowana jest w rozproszeniu przy drogach dojazdowych do pól o nawierzchni gruntowej lub gruntowej ulepszonej kamieniem.

Najniekorzystniejsze powiązania z Łopusznem mają sołectwa położone W północno — wschodniej części gminy (Nowek, Dobrzeszów) oraz zachodniej części — Lasocin i Ewelinów.

Wszystkie sołectwa, poza częścią miejscowości Nowek, położone są w 15-to minutowej strefie dojazdu samochodem osobowym do centrum administracyjno-usługowego gminy (w warunkach optymalnych — poza godzinami szczytu). Sołectwa Łopuszno, Czałczyn, Jasień, Jedle, Eustachów, Józefina, Marianów, Wielebnów, oraz, znaczna część sołectw; Olszówka, Sarbice I, Snochowice (43 % ludności gminy), znajduje się w strefie 5-cio minutowej.

9 sołectw (39 %) położona jest W strefie 6-10-cio minutowej a pozostałe 7 sołectw (17 %) w strefie 11-15-to minutowej. Przy dojeździe środkami komunikacji publicznej sytuacja jest również korzystna, lecz tylko dla sołectw posiadających połączenie z Łopusznem. Około 51 % ludności gminy zlokalizowana jest w strefie 15-to minutowej dojazdu do Łopuszna , 22 %

W strefie 30-to minutowej, 11 % W strefie 2 kilometrowego dojazdu do przystanku autobusowego. Sołectwa: Antonielów, Dobrzeszów, Nowek, Ewelinów, Lasocin, oraz znaczna część Olszówki i Krężółka są poza zasięgiem dojazdu komunikacją publiczną do ośrodka gminnego.

Powiązania poszczególnych sołectw ze sobą są na ogół zapewnione drogami o twardej nawierzchni. Duża ilość sołectw nie posiada takowych połączeń, np. Fanisławice z Czartoszewymi, Jedle z Antonielowem, Krężolek z Czałczynem.

Charakterystyka układu drogowego gminy

Podstawowy układ drogowy gminy scharakteryzowano w analizie powiązań zewnętrznych. Droga wojewódzka nr 728 przebiega w układzie północ — południe na długości 17,8 km, posiada jezdnię bitumiczną o szer. 6,0 m oraz koronę drogi 9,0 — 10,0 m. Droga ta na przeważającej części gminy ma prosty przebieg, normatywne parametry techniczne i nie jest obudowana. Nie normatywne parametry występują w Czałczynie (łuki poziome R= 50 m, R=100m) oraz w Łopusznie (mało czytelny układ skrzyżowania dróg Wojewódzkich).

Droga Wojewódzka nr 786 przebiega w układzie wschód — zachód na długości 11,2 km, posiada jezdnię bitumiczną o szer. 6,0 m, oraz koronę drogi 9,0 — 10,0 m. Na obszarze Łopuszna trasa drogi pokrywa się z trasą drogi nr 728. Warunki podróżowania na tej drodze są gorsze, ponieważ obok niekorzystnych warunków w Łopusznie, występuje obudowa trasy na odcinku Łopuszno - Snochowice oraz wiele nie normatywnych łuków poziomych.

Sieć dróg powiatowych jest niejednorodna. Obok dróg spełniających kryteria tej kategorii występują odcinki tras mających znaczenie lokalne. Ważne znaczenie mają drogi powiatowe:

- nr 15607 Łopuszno —Wólka— Przedbórz,
- nr 15616 Kuźniaki - Dobrzeszów — Sarbice — Mnin, łącząca północne obszary gminy z ościennymi ośrodkami gminnymi,
- nr 15687 Mieczyn — Gnieździska — Zajączków — Piekoszów, łącząca południowe obszary gminy z Kielcami, Piekoszowem i Małogoszczem a także obciążona znacznym ruchem pojazdów ciężkich z

rejonu Rykoszyna,

- nr 15689 Snochowice — Kuźniaki, łącząca Łopuszno z Mniowem i Smykowem,
- nr 15688 Snochowice — Kuźniaki — Piekoszów, jako alternatywne połączenie z Kielcami
- nr 15686 Łopuszno — Fanisławice — Wierna Rzeka, o funkcji j. w.

Pozostałe 7 odcinków dróg powiatowych ma aktualnie znaczenie lokalne łącząc poszczególne sołectwa ze sobą lub z podstawową siecią dróg.

Łączna długość dróg powiatowych wynosi - 67,1 km. Jezdnie o nawierzchni ulepszonej (bitumicznej) występują na długości 55,2 km, tłuczniowej — 10,8 km i gruntowej — 1,1 km. Uzupełniający układ stanowią drogi gminne występujące w liczbie 43, o łącznej długości 81,6 km w tym po nawierzchni ulepszonej — 6,3 km, utwardzonej — 18,9 km, i gruntowej ulepszonej tłuczniami — 61,1 km.

Pomocniczą rolę pełnią odcinki dróg o nawierzchni trwalej występujące Łopusznie (ul. Szkolna, Ogrodowa) o łącznej długości 1,2 km, Podewsi (0,4 km). Ogólna długość dróg o twardej nawierzchni wynosi na obszarze gminy 121,8 km w tym o nawierzchni ulepszonej 91,7 km, utwardzonej 30,1 km. -

Wskaźnik gęstości dróg twardych wynosi 69,8 km/ 100 km i jest znacznie poniżej średniej dla województwa która kształtuje się na poziomie 90,4 km/100 km².

Dostępność i gęstość sieci komunikacyjnej mierzonej długością dróg o twardej nawierzchni na km² i 100 osób, W poszczególnych sołectwach zobrazowano w załączonych rysunkach.

Największą gęstością dróg o nawierzchni twardej mierzoną w kilometrach na powierzchnię 1 km² charakteryzują się sołectwa położone w środkowej części gminy oraz Ruda Zajączkowska i Nowek. Dostępność dróg mierzona wskaźnikiem ilości osób na kilometr drogi o twardej nawierzchni jest najkorzystniejsza we wsiach położonych na osi Ewelinów — Dobreszów. Najgorsze wskaźniki W obu kategoriach posiadają sołectwa Fanisławiczki i Krężolek.

Podstawowe parametry dróg tworzących układ komunikacyjny powiązań zewnętrznych i wewnętrznych przedstawia Tabela nr 7. Klasy techniczne dróg określone zostały w tabeli na podstawie szerokości jezdni i korony drogi.

Charakterystyczne dla ciągów drogowych gminy jest stosunkowo niska klasa zarówno dróg powiatowych (lokalne — 64 %, dojazdowe -28%) a zwłaszcza gminnych (D- 60 %), oraz przeważający na drogach gminnych udział nawierzchni gruntowej ulepszonej (74,6 %) oraz braki w odwodnieniu.

Ocena warunków ruchu istniejącego

Podstawą do oceny warunków ruchu były wyniki generalnych pomiarów ruchu prowadzonych cyklicznie na drogach krajowych przez Generalną Dyрекcję Dróg Publicznych. Wyniki pomiarów wyrażone średniorocznym ruchem dobowym (SDR) wraz z prognozą ruchu do 2020 roku podane zostały w tabeli i zobrazowane na wykresach. W tabeli uwzględniono wyniki badań ruchu na drogach powiatowych z 2000 roku.

Natężenie ruchu na obu odcinkach dróg wojewódzkich i drodze powiatowej Łopuszno— Przedbórz w latach 1970 — 90, najpierw wzrastało, a potem spadło lub stagnowało. Po 1990 roku wyraźnie większy wzrost ruchu zanotowano na trzech odcinkach dróg wojewódzkich,

przy czym podana W 1995 roku wielkość ruchu (4880 poj. rz./d) na odc. Łopuszno —Małogoszcz, była błędna. Na odcinku drogi nr 728 Radoszyce — Łopuszno i drodze powiatowej wzrost ruchu jest

umiarkowany.

Szybkość wzrostu ruchu od 1990. roku spowodowana jest:

- przeniesieniem mas transportowych z kolei na drogi,
- gwałtownym wzrostem motoryzacji indywidualnej i wiążącymi się z tym zmianami zachowań komunikacyjnych,
- wzrostem przedsiębiorczości prywatnej.

WIELKOŚĆ RUCHU NA DROGACH W OKRESIE 1970 – 2000 ORAZ PROGNOZA RUCHU DO 2020R.

L p.	Nr drogi	Nazwa odcinka drogi	Ilość pojazdów rzeczywistych / dobę w roku:											Ws k.	Ws k.
			1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2000/1980	2020/2000
1	728	Radoszyce – Łopuszno	590	900	600	980	1250	850	1120	1331	1539	1745	2094	1,87	1,87
2	728	Łopuszno – Małogoszcz	470	800	850	650	1500	4880	2470	3046	3615	4183	4747	2,91	1,92
3	768	Krasocin – Łopuszno	800	1350	2500	1200	1300	1850	3130	3721	4302	4876	5851	1,25	1,87
4	768	Łopuszno - Ruda Strawczyńska	1150	2550	1300	1190	1250	1300	2245	2669	3085	3497	4197	1,73	1,87
5	15607	Łopuszno - Wólka	650	950	700	-	-	-	980	1165	1347	1527	1832	1,40	1,87

Przy spodziewanym do 2020 roku wzroście ruchu wąskim gardłem układu drogowego gminy stanie się przejazd przez Łopuszno i przez odcinek Łopuszno - Eustachów gdzie nakładający się ruch na obu odcinkach dróg Wojewódzkich może osiągnąć wartość ok. 8000 poj. rz./d. Celowe zatem jest utrzymanie rezerwy terenu na projektowaną obwodnicę Łopuszna. Dwupasmowe przekroje dróg wojewódzkich na pozostałych odcinkach powinny, przy pewnych ograniczeniach dostępności drogi, przenieść spodziewany ruch.

Drogi powiatowe, posiadające znaczenie ponadlokalne, wymagają poszerzenia jezdni do co najmniej 5,5 m i ich wzmocnienia, poszerzenia koron dróg do 8,0 m oraz korekt łuków poziomych do wartości normatywnych. Pozostałe drogi powiatowe i gminne, spełniające funkcje obsługi obszaru gminy i drugorzędnych powiązań na jej obrzeżach, wymagają na ogół jedynie modernizacji nawierzchni jezdni.. Powinny być pod zarządem gminy a wybrane pod zarządem powiatu.

Ocena aktualności dotychczasowych opracowań

Aktualnie obowiązujący ogólny plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego gminy opracowany pod koniec lat 80-tych a następnie uaktualniony w 1991 roku jest w zakresie rozwiązań komunikacyjnych zgodny z bieżącymi i przyszłymi potrzebami. Plan zawiera rezerwy terenu niezbędne dla przebudowy dróg wojewódzkich na pełne parametry dróg głównych.

Swą aktualność zachowała potrzeba utrzymani rezerwy pod budowę obwodnicy Łopuszna jak również omawiana a nie pokazana graficznie korekta trasy w Czapczynie eliminująca dwa ostre łuki poziome. Przyszły plan zagospodarowania uwzględnić musi zmiany jakie zaszły w kategoriach i klasach dróg.

9.2. Układ kolejowy

Gmina Łopuszno na swym obszarze praktycznie nie posiada trakcji kolejowej. Najbliżej położona jest linia kolejowa znaczenia państwowego, normalnotorowa, dwutorowa, elektryfikowana Kielce — Czarnca (CMK), która przebiega przez niewielki skrawek terenu gminy. Najbliżej położonymi punktami ruchowymi są stacja kolejowa w Małogoszczu i przystanek osobowy w Wiernej Rzece. Stacja kolejowa połączona jest z obszarem gminy drogą wojewódzką nr 728 a przystanek kolejowy drogą powiatową nawierzchni ulepszonej.

9.3. Komunikacja zbiorowa

Obszar gminy obsługiwany jest masową komunikacją pasażerską przez Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej z Kielc oraz w ograniczonej ilości z Jędrzejowa (Włoszczowa) i Końskich. Komunikacją tą wspierają prywatni przewoźnicy z Włoszczowy i Kielc. Łopuszno posiada obsługę połączeń dalekobieżnych autobusami pośpieszными które kursują pomiędzy Krakowem a Włocławkiem i Bełchatowem, Kielcami i Zieloną Górą, oraz Warszawą i Katowicami. Obsługa ruchu wewnętrznego przy centralnym położeniu ośrodka gminnego i jest w miarę zadowalająca.

Najkorzystniejsze połączenia z Łopusznem mają sołectwa położone przy drodze wojewódzkiej nr 786 łączącej siedziby przewoźników: Wielebnów (24 połączenia/dobę), Snochowice (24), Piotrowiec(24), Jedle(21), Eustachów (21), Marianów (21). Sołectwa: Czałczyn, Czartoszowy, Fanisławice, Fanisławiczki Gnieździska, Grabowica, Jasień, Ruda Zajączkowska, Rudniki, Sarbice I, Sarbice II posiadają niewystarczającą ilość 3 - 5 połączeń na dobę. Sołectwa: Gnieździska, Krężolek, Olszówka, Podewsie położone są w obszarze półgodzinnego dojazdu do przystanku. Pozostałe sołectwa są pozbawione połączeń z Łopusznem (Dobreszów — posiadający połączenie z Końskimi) lub są poza zasięgiem obsługi komunikacją publiczną.

Ilość połączeń w ostatnich latach ustabilizowała się i z uwagi na małą opłacalność przewozów pasażerskich oraz rosnącą motoryzację indywidualną nie będzie się powiększać.

Malejącą ilość połączeń autobusowych uzupełniają prywatni przewoźnicy z Kielc i Włoszczowy uruchamiając linie mikrobuse oraz Urząd Gminy (komunikacja komunalna —połączenie Łopuszna z Nowkiem, Rudą Zajączkowską i Lasocinem.

Przystanki autobusowe są skromnie wyposażone za wyjątkiem przystanków zlokalizowanych przy drogach wojewódzkich. Przystanek obsługujący miejscowość gminną przy aktualnym ruchu (ok. 70 odjazdów na dobę) jest dobrze zlokalizowany i nie Wymaga większej rozbudowy.

9.4. Stan i zaplecze motoryzacji

Na początku 2000 roku ilość pojazdów samochodowych ogółem wynosiła na terenie gminy

2402, W tym samochodów osobowych było 1697 sztuk co daje wskaźnik odpowiednio; 270 poj. sam/1000mieszkańców i 197 sam. os./ 1000 m. Są to wskaźniki zbliżone do średnich wojewódzkich (odpowiednio - 281 i 207)

Na obszarze gminy zarejestrowanych jest niewiele podmiotów gospodarczych wykonujących usługi z zakresu obsługi motoryzacji.

Do większych obiektów zaplecza motoryzacji zaliczyć można:

- stację paliw Łopusznie Orlenu, przy drodze nr 728 ze wszystkimi rodzajami paliw (8 dystrybutorów)
- stacje paliw prywatne — 2 W Łopusznie(dawniej zakładowe) z 3 -ma rodzajami paliwa,
- stacje rejestracji pojazdów samochodowych w Łopusznie.

Pozostały obiekt to mały warsztat świadczący usługi z zakresu mechaniki pojazdowej zlokalizowany w Łopusznie przy ul. Ogrodowej

Większe obiekty zaplecza motoryzacji znajdują się w Kielcach i Włoszczowie. Brak jest większych parkingów ogólnodostępnych. Znaczące powierzchnie parkingowe znajdują się przy cmentarzu w Łopusznie i przy Kościele i Urzędzie Gminy w Łopusznie

9.5. Ogólna ocena układu komunikacyjnego (uwarunkowania rozwoju)

Podstawowy układ drogowy gminy ma charakter koncentryczny co ułatwia kontakty poszczególnych sołectw z ośrodkiem gminnym — Łopusznem.

Główne elementy układu — drogi wojewódzkie i wybrane powiatowe są w stosunkowo dobrym stanie technicznym i mają odpowiednie do obecnego ruchu parametry techniczne, za wyjątkiem odcinków dróg w Czałczynie, Łopusznie, Wielebnowie, gdzie trasa jest kręta i występuje blisko położona zabudowa mieszkaniowa. Powiązania, zarówno ośrodka gminnego z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i gminnymi, jak i całego obszaru gminy z przyległymi obszarami, jest dobre.

Można stwierdzić że tylko niektóre części dróg powiatowych realizują funkcje przewidziane dla tej kategorii dróg. Drogi gminne w przeważającej części posiadają słabe nawierzchnie — głównie gruntowe, utwardzone materiałem kamiennym, zbyt wąskie jezdnie, braki w poboczach, odwodnieniu i wymagają generalnego uporządkowania.

Gęstość sieci dróg publicznych jest niewystarczająca. W pierwszej kolejności realizacji twardej nawierzchni wymagają drogi łączące bezpośrednio sołectwa ze sobą (Eustachów — Grabowica, Snochowice — Olszówka, Snochowice — Eustachów, . Czałczyn — Rudniki) oraz pozostałe drogi publiczne o nawierzchni gruntowej ulepszonej i gruntowej naturalnej.

Wskazana jest modernizacja ciągów drogowych odciażających drogi wojewódzkie od ruchu lokalnego takich jak Wielebnów — Olszówka, Snochowice — Grabowica, Snochowice — Czałczyn. Przy wzrastającym ruchu pojazdów mechanicznych coraz bardziej wskazana jest realizacja ciągów pieszych bądź w miarę potrzeb pieszo — rowerowych w pierwszej kolejności wzdłuż dróg przewidywanych do przebudowy na drogi główne na odcinkach zabudowanych w sołectwach Wielebnów, Snochowice, Czałczyn.

Komunikacja pasażerska publicznymi środkami lokomocji jest dostateczna tylko dla nielicznych wsi w gminie. Miejscowości położone przy trasach łączących siedziby przewoźników (Kielce, Jędrzejów, Włoszczowa, Końskie), mają szansę dogodnego i w miarę częstego korzystania z połączeń autobusowych. Pozostałe miejscowości przy zastąpieniu autobusów mikrobusami, bardziej dostosowanych do malejących potoków ruchu, również mogą korzystać z komunikacji publicznej. Będzie ona jednak miała bardziej charakter socjalny, (przewóz młodzieży szkolnej i ludzi w podeszłym

wieku) niż komercyjny i musi być dotowana.

10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

10.1. Gospodarka wodna

Gmina Łopuszno obsługiwana jest przez cztery Wodociągi: „Łopuszno”, „Gnieździska”, „Lasocin” i „Rude Strawczyńska”. Swoim zasięgiem obejmują one 18 sołectw, głównie z południowej i środkowej części gminy. Wody Wodociągowej pozbawione jest obecnie 9 sołectw. Na terenie gminy działa szereg studni wierconych, które przedstawiono w Tabeli 2.

Wodociąg „Łopuszno”

Wodociąg ten obsługuje 10 sołectw: Łopuszno, Czałczyn, Józefinie, Wielebnów, Snochowice, Eustachów, Jedle, Marianów, Jasień (bez Baryczy), Olszówkę. Woda ujmowana jest w Wielebnowie, na północ od drogi biegnącej przez sołectwo. Ujęcie składa się ze studni ujęciowej i awaryjnej i ma zatwierdzoną wydajność w ilości 96 m³/h. Na ujęciu znajduje się chlorator dezynfekujący wodę w miarę potrzeb i hydrofornia. Praca wodociągu wspomagana jest przez wieże ciśnień w Łopusznie o pojemności V = 200 m³. Planuje się dla docelowego zasilania w wodę wybudować kolejny zbiornik wyrównawczy na ujęciu w Wielebnowie. Sieć Wodociągowa ma średnice od Q 90 do 225 mm.

Zapotrzebowanie na wodę dla tego wodociągu jak i dla pozostałych zestawione w Tabeli 8.

Wodociąg „Gnieździska”

Jest on połączony rurociągiem tranzytowym z wodociągiem „Łopuszno”. Złączenie sieci występuje w rejonie Eustachowa Małego. Wodociąg ten obsługuje obecnie 6 sołectw: Gnieździska, Rude Zajązkowską, Czartoszewy, Grabownicę, Fanisławice i Fanisławiczki. Przewidziany jest też on dla obsługi Wrzosówki z gminy Małogoszcz.

Ujęcie znajduje się na północ od Gnieździsk na Dybkowej Górze w pobliżu drogi do Łopuszna. Składa się ono z jednej studni o zatwierdzonej wydajności w ilości 138,4 m³/h. Na ujęciu jest chlorownia i hydrofornia. Pracę wodociągu wspomagają zbiorniki wyrównawcze w Gnieździskach (V == 2 X 50 m³) zbudowane na wzniesieniu w centrum wsi oraz przepompownie w Rudzie Zajązkowskiej i Michalej Górze. Docelowo planuje się wybudowanie trzeciego zbiornika o pojemności V = 50 m³ obok dwóch pozostałych. Sieć Wodociągowa ma średnice od Ø90 do 225 mm.

Wodociąg „Lasocin”

W chwili obecnej wodociąg ten obsługuje tylko sołectwo Lasocin. Docelowo przewidywany jest dla Ewelinowa i Antonielowa. Działa w oparciu o studnię ujęciową wybudowaną na wschód od Lasocina pod lasem. Ma ona zatwierdzoną wydajność w ilości 42,6 m³/h. Na ujęciu jest hydrofornia. Praca wodociągu nie jest wspomagana przez zbiornik Wyrównawczy.

Obecna średnia rurociągu od ujęcia wynosi Q 110 mm. Jest to średnica wystarczająca tylko dla potrzeb Lasocina bez uwzględnienia potrzeb pożarowych. Przy rozbudowie wodociągu konieczna byłaby jego wymiana na większą średnicę lub wykonanie drugiej nitki tranzytowej dla pozostałych sołectw.

Wodociąg „Ruda Strawczyńska”

Zaopatruje on w wodę sołectwa z gminy Strawczyn: Rude Strawczyńską, Korczyn, Hucisko, Niedźwiedź, Małogoskie, Kuźniaki, Oblęgór oraz Piotrowiec z gminy Łopuszno. Ujęcie znajduje się w Rudzie Strawczyńskiej i składa się z dwóch studni i ma zatwierdzoną wydajność w ilości 65 m³/h.

Wodociąg „Rudniki”

Wodociąg ten ma opracowaną dokumentację projektową. Obecnie w trakcie realizacji jest sieć wodociągowa w sołectwie Rudniki. Docelowo wodociąg obejmie swoim zasięgiem dwa sołectwa: Rudniki i Krężolek — Przegrody. Nie będzie on posiadał własnego ujęcia wody i będzie pracował w oparciu o połączone zasoby wodne wodociągów „Gnieździska” i „Łopuszno”. Włączenie do sieci tych wodociągów nastąpi w miejscowości Czałczyn. Projektowana sieć będzie mieć średnie od Φ 90 do 160 mm.

Rejony obsługi poszczególnych wodociągów zostały przedstawione na załączonym schemacie.

W chwili obecnej 5 sołectw nie posiada projektów ani koncepcji zwodociągowania. Są to miejscowości: Dobrzeszów, Nowek, Podewsie, Sarbice Pierwsze i Sarbice Drugie.

Działające wodociągi mają aktualne pozwolenia wodno prawne na pobór wody. Są one zestawione w Tabeli 9. Pozwolenie dla połączonych Wodociągów „Gnieździska” i „Łopuszno” obejmuje też cały projektowany wodociąg „Rudniki”. Pozwolenie dla wodociągu „Lasocin” obejmuje Lasocin i Ewelinów, nie obejmuje jednak proponowanego wodociągu w Antonielowie.

Wszystkie ujęcia wody mają określone strefy ochrony bezpośredniej studni. Brak jest natomiast stref ochrony pośredniej. W najbliższym czasie sytuacja ta zmieni się dla ujęć w Łopusznie i Gnieździskach, które mają opracowane projekty ochrony. Trzecie ujęcie — Lasocin nie ma opracowanych stref ochrony ujęć (Tabela 3).

Obecne pobory wody w gminie są dużo niższe niż wyliczone z zapotrzebowań normowych na wodę. Najniższe zużycia sięgające tylko 5 — 7 % wyliczonych potrzeb są w Jasieniu, Olszówce i Lasocinie, nieco wyższe ale nieprzekraczające 22 % wyliczeń normowych są w większości małych sołectw. Duże i zwarte sołectwa korzystają z większej ilości wody i tak np.: Gnieździska — 39 %, Ruda Zajączkowska — 30 %, Wielebnów — 26 %. Najwyższe zużycia sięgające 87 % wyliczonych potrzeb stwierdzono w Łopusznie.

Takie pobory wody świadczą o tym, że ludność w sołectwach w gminie korzysta głównie ze studni kopanych oraz z niskiego standardu wyposażenia mieszkań jak i braku kanalizacji w sołectwach. Od niskiego zużycia wody w gminie odbiega jedynie sołectwo Łopuszno. W nim pobory wody zbliżone są do wartości spotykanych w miastach i świadczy o większym standardzie życia w tej miejscowości oraz o wykorzystaniu wody na cele przetwórcze.

Przy obecnych niskich poborach wody ujęcia dysponują ogromnym zapasem wody, sięgającym łącznie 5 960 m³/d wody (Tabela 10). W przyszłości wartość ta zmniejszy się po dokończeniu wodociągowania sołectw i po wzroście poborów wody związanym z wykonaniem kanalizacji i gazyfikacji, ale i tak zostanie duży zapas wody (około 2865 m³/d) możliwy do wykorzystania np. dla sołectw obecnie nie przewidywanych do zwodociągowania.

Dla zabezpieczenia pewności dostaw wody dla wodociągów należałoby wykonać studnie awaryjne na każdym z ujęć oraz w miarę możliwości połączyć działające wodociągi w jedną sieć. System taki odporny byłby na wahania wydajności studni, jak i na ewentualne awarie.

10.2. Retencja wodna

Obecnie na terenie gminy brak jest większych zbiorników retencyjnych. Funkcje tę pełnią jedynie stawy rybne w Ewelinie - Fryszercie. Mają one powierzchnie przekraczającą 40 ha. Dodatkowo na terenie gminy jest kilkanaście niewielkich stawów i oczek wodnych. Są to zbiorniki: „Podstawie” o powierzchni 0,70 ha w Łopusznie, „Imielnia” — 2 x 0,50 ha w Łopusznie, 0,3 ha w Jasieniu w Nadleśnictwie, 0,5 ha w Jasieniu — Baryczy, 0,50 ha w Rudzie Zajączkowskiej i 1,0 ha w Marianowie obok cegielni.

Łączna powierzchnia akwenów wodnych w gminie wynosi ok. 46,3 ha.

Stawy te nie zaspokajają potrzeb retencyjnych w gminie i aby zmienić ten stan, „Wojewódzki Program Małej Retencji” przewidywał powstanie na terenie gminy dwóch zbiorników: „Fanisławice” i

Dobrzyszów II". W zatwierdzonym niedawno „Programie ochrony środowiska oraz tworzenia warunków zrównoważonego rozwoju województwa świętokrzyskiego” nie ma już uwzględnionego zbiornika „Dobrzyszów II”. Wynika to stąd, że obejmuje on zbiorniki przewidziane do realizacji przed rokiem 2015, a zbiornik „Dobrzyszów II” jeśli zostanie zrealizowany to dopiero po 2015 r i prawdopodobnie w ograniczonej formie.

Tabela 11, Zbiorniki przewidywane do realizacji w Wojewódzkim Programie Małej Retencji

Nazwa zbiornika	Faniśławice	Dobrzyszów II
Nazwa cieku	Rzeka Łososina	Rzeka Łososina
Kilometr cieku	36 + 50	24 + 00
Maksymalna rzędna piętrzenia	233,75	250,00
Maksymalna powierzchnia zalewu	95 ha	65 ha
Maksymalna objętość zbiornika	1,15 mln m3	1,3 mln m3

Obecnie przygotowujący jest projekt budowlany zbiornika „Faniśławice – Wierna Rzeka” na rzece Łososinie. Projekt ten powstał na zlecenie Świętokrzyskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach. Zbiornik będzie położony na terenie trzech gmin: Łopuszna, Strawczyzna i Piekoszowa. Przeznaczony jest on do retencjonowania i energetycznego wykorzystania wód dopływających do zlewni. Jego parametry będą nieco inne niż przewidywał to „Program Małej Retencji”.

Dodatkowo, gmina Łopuszno planuje wybudowanie trzeciego zbiornika — „Zarębinie”. Jego powierzchnia może mieć powierzchnię nawet 50 ha. Strategia rozwoju gminy przewiduje rozpoczęcie budowy tego zbiornika na rok 2005.

Powstanie zbiorników retencyjnych jest niezwykle ważne dla gminy. Zbiorniki takie reguluje stany wód w rzece, zatrzymując je w czasie maksymalnych przepływów po deszczach nawalnych i roztopach, zapobiegając tym samym powodzi. Jednocześnie łagodzą objawy suszy, stopniowo oddając wodę do odcinka rzeki poniżej zapory, a tym samym wyrównując najniższe stany wody w rzece. Zbiornik wodny przyczynia się też do złagodzenia mikroklimatu w okolicy i do poprawy stosunków wodnych w glebach terenów przyległych. Dodatkowo, zbiornik może pełnić funkcje rekreacyjne, a napływ turystów spowoduje ożywienie gospodarcze w gminie.

Tabela 12. Projekt budowlany zbiornika „Wierna Rzeka” („Faniśławice”)

Określany parametr	Charakterystyczna wielkość
Nominalny poziom piętrzenia	NPP = 234,50 m npm
Minimalny poziom piętrzenia	Min PP = 234,00 m npm
Maksymalny poziom piętrzenia przy przepływie kontrolnym	Max PP = 235,10 m npm
Wysokość piętrzenia	H = 4,45 m
Pojemność całkowita	Vc = 1010 tys. m3
Pojemność użyteczna	Vu = 330 tys. m3
Powierzchnia zalewu przy NPP	Fc = 72,5 ha
Powierzchnia zalewu przy Min PP	Fm = 57 ha
Powierzchnia odsłaniania	Fo = 15 ha
Średnia głębokość	t = 1,40 m
Kilometr rzeki Łososiny	16 + 577

W dolnym odcinku rzeki Łososiny występują tereny zalewowe. Wyznaczające je linie przedstawiono na podstawie „Operatu przeciwpowodziowego dla województwa kieleckiego”. Określają one tereny zagrożone 1 % prawdopodobieństwem wystąpienia powodzi “w ciągu roku. Na terenach tych nie należy przewidywać zabudowy, a istniejące obiekty w miarę możliwości należy przenieść w wyżej położone miejsca lub też indywidualnie zabezpieczyć przed powodzią. Tereny zalewowe mogą być

użytkowane wyłącznie dla celów rolnych, leśnych i rekreacyjnych. Tereny te przedstawiono na mapach „Studium”. W celu zapobieżenia małym lokalnym podtopieniom należy też zadbać o stan rowów odwadniających wykonanych zarówno na terenach rolnych jak i wzdłuż dróg, tak aby spływająca nimi woda nie natrafiała na przeszkody umożliwiające jej rozlanie się. Aby zapewnić właściwy odpływ wody w rowach należy zadbać o ich częstą konserwację i wykaszanie.

Teren gminy nie jest zabezpieczony wałami przeciwpowodziowymi i w najbliższej przyszłości nie przewiduje się ich budowy.

10.3. Kanalizacja sanitarna

Kanalizację sanitarną ma w gminie tylko jedno sołectwo — Łopuszno. Pozostałe miejscowości gromadzą ścieki w bezodpływowych zbiornikach, które są najczęściej wylwane w przypadkowe miejsca. Stan taki jest bardzo niebezpieczny dla czystości środowiska naturalnego szczególnie ze względu na wzrost poborów wody związanych ze zwodociągowaniem 2/3 sołectw w gminie a wiadomo że jest to równoznaczne z ilością odprowadzanych ścieków. Dla dobra środowiska wodociągowanie i kanalizowanie sołectw powinno następować równocześnie. .

Miejscowość Łopuszno obsługują dwie oczyszczalnie ścieków, jednak nie obsługują one całej miejscowości:

- pierwsza typu „Imhoff” pracująca dla fragmentu południowej części Łopuszna,
- druga typu „BIOCLERE” obsługująca północną, zachodnią i północno — wschodnią część sołectwa.

Obecnie kanalizacji pozbawiona jest większość południowej i południowo — wschodniej części miejscowości Łopuszno.

Oczyszczalnia typu „Imhoff” wybudowana jest w południowej części Łopuszna pomiędzy górą Kościółek a ul. Strażacką. Obsługuje ona Szkołę Podstawową, dwa domy nauczyciela, blok mieszkalny „Lokator”, Ośrodek Zdrowia, Policję oraz 5 domów indywidualnych. Sieć kanalizacyjna jest ceramiczna i ma średnice od Φ 150 do Φ 250 mm.

Oczyszczalnia składa się z: kraty ręcznej, piaskownika, osadnika „Imhoff”, naczynia wywrotnego, studzienki rozdzielczej, dwóch pól filtracyjnych i studzienki zbiorczej, dwóch pól filtracyjnych i studzienki zbiorczej z trójnikiem pomiarowym. Ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rowu melioracyjnego stanowiącego dopływ rzeki Czarny Lasek.

Oczyszczalnia ma około 20 lat i nie była już od bardzo dawna remontowana.

Ma ona przepustowość równą 40 m³/d a obecnie przyjmuje średnio 0,16 1/s czyli 13,82m³/d. Oczyszczalnia posiada aktualne pozwolenie wodnoprawne wydane przez Starostwo Powiatowe w Kielcach w dniu 27.06.2001 r. decyzja ma nr R.O.II.6223-34/O1 i zezwala na odprowadzenie ścieków w ilości:

$Q_{\text{śrd}} = 34,00 \text{ m}^3/\text{d}$ ‘ $Q_{\text{maxd}} = 40,00 \text{ m}^3/\text{d}$

Pozwolenie jest ważne do końca 30.06.2002 r.

Oczyszczalnia typu „BIOCLERE” wybudowana jest w północnej części Łopuszna, obok Urzędu Gminy. Przyjmuje ona ścieki z indywidualnych domów (od około 250 osób) i z instytucji położonych w środkowej i północno - zachodniej części Łopuszna.

Składają się ona z trzykomorowego osadnika wstępnego, złoża biologicznego BIOCLERE I° i złoża biologicznego BIOCLERE II°. Ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rowu melioracyjnego będącego dopływem rzeki Czarnej w km 38 + 00. Oczyszczalnia ma około 6 lat. Sieć kanalizacyjna wykonana jest z PCV i ma średnice od Φ 160 do Φ 200 mm. Ma ona przepustowość równą 45 m³/d a obecnie przyjmuje średnio 0,22 1/s czyli 19 m³/d. Oczyszczalnia posiada aktualne pozwolenie wodnoprawne wydane przez Starostwo Powiatowe w Kielcach w dniu 04.11.1999 r. decyzja ma nr R.O.II.6210-44/99 i zezwala na odprowadzenie ścieków w ilości:

$Q_{\text{śrd}} = 50,00 \text{ m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{maxd}} = 56,00 \text{ m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{maxh}} = 4,20 \text{ m}^3/\text{h}$

Pozwolenie jest ważne do końca 30.10.2002 r.

Ścieki odprowadzane po oczyszczeniu z obydwu oczyszczalni mają stężenia zanieczyszczeń mieszczące się w granicach wyznaczonych przez pozwolenia wodnoprawne (Tabela 13). Lepsze parametry oczyszczania w większości rozpatrywanych parametrów osiąga oczyszczalnia starszego typu — „Imhoff”. Oczyszczalnia nowa, typu „BIOCLER” ma lepsze osiągnięcia w oczyszczaniu tylko pod względem usuwania zawiesiny ogólnej.

Tabela 13. Zestawienie stężeń zanieczyszczeń w ściekach wpływających do oczyszczalni i odprowadzanych po oczyszczeniu (średnie wartości z 16 marca 2001)

Oczyszczalnia	Rodzaj zanieczyszczenia	Jednostka	Średnie stężenie zanieczyszczeń		Dozwolone stężenia w odprowadzanych ściekach wg pozwolenia wodnoprawnego
			Wprowadzonych do oczyszczalni	Odprowadzonych po oczyszczeniu	
„IMHOFF”	pH	-	7,1	7,20	-
	Nnh4	mg/dm3	50,00	4,00	-
	Nogólny	mg N/dm3	70,00	4,20	20
	Pogólny	mgP/dm3	23,72	1,58	5
	ChZT	mgO2/dm3	1504,00	56,40	100
	BZT	3	770,00	11,00	20
	Zogólna	mgO2/dm3	4150,00	11,00	30
	Nnch	3	-	1,00	-
BIOCLERE”	pH	-	7,5	7,50	-
	Nnh4	mg/dm3	35,00	5,0	-
	Nogólny	mg N/dm3	56,00	7,0	30
	Pogólny	mgP/dm3	11,08	4,11	5
	ChZT	mgO2/dm3	676,80	30,08	150
	BZT	3	370,00	11,00	25
	Zogólna	mgO2/dm3	484,00	15,00	35
	Nnch	3	-	1,0	-

Ze względu na niewielkie przepustowości obydwu oczyszczalni nie przewiduje się możliwości dołączania do nich nowych użytkowników, nie planuje się też dalszej rozbudowy istniejących oczyszczalni. Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków z pozostałych rejonów gminy musi odbywać się w nowych oczyszczalniach ścieków

10.4. Kanalizacja deszczowa

Na terenie gminy nie ma zbiorczego systemu kanalizacji deszczowej ani podczyszczalni ścieków opadowych. Jedynie w miejscowości Łopuszno są niewielkie odcinki tej kanalizacji odprowadzające wody do rowów melioracyjnych. Są to fragmenty ulic: Koneckiej, Rynku, Kieleckiej i Strażackiej. Wody deszczowe z pozostałego terenu gminy odprowadzane są systemem rowów przydrożnych.

W najbliższym czasie nie planuje się budować systemu kanalizacji deszczowej.

10.5. Gospodarka odpadami stałymi

Mieszkańcy gminy Łopuszno korzystają z tymczasowego składowiska w Łopusznie — Górkach. Składowisko to utworzono w 1964 roku bez jakichkolwiek badań, pozwoleń i zabezpieczeń. Wysypisko to ma powierzchnię 0,84 ha. Utworzono go w wyrobisku po kamieniołomie. Do tej pory zdeponowano na nim około 3 215 t odpadów.

Odpady od mieszkańców odbierane są z kontenerów ustawionych w poszczególnych sołectwach. W dwóch miejscowościach: Łopusznie i Gnieździskach śmieci odbierane są w systemie workowym na podstawie umów z poszczególnymi mieszkańcami. Zebrane odpady trafiają na gminne wysypisko. W przyszłości planuje się rozszerzenia systemu workowego o kolejne miejscowości. Najszybciej bo w 2002 roku system ten ma powstać w Wielebnowie i Jedlach.

Ze względu na brak rozpoznania geologicznego jak i brak zabezpieczeń przed ewentualną migracją zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i wglębnych nie ma możliwości zalegalizowania wysypiska w Łopusznie — Górkach. W związku z powyższym planuje się jego zamknięcie z końcem tego roku.

Nie planuje się budowy własnego składowiska. Docelowo odpady mają trafić do wysypiska w Promniku w gminie Strawczyn. Aby było to możliwe należy zawrzeć odpowiednią umowę z zarządzającym składowiskiem

10.6. Gazyfikacja

W chwili obecnej gmina nie posiada gazu sieciowego. Mieszkańcy korzystają z gazu butlowego propan - butan. Aby zmienić ten stan opracowana została „Koncepcja gazyfikacji północno - zachodniego rejonu województwa świętokrzyskiego”. Powstała ona w 1999 r. na zlecenie Związku Międzygminnego „Gazociąg”. Związek ten zrzesza gminy: Rudę Maleniecką, Falków, Radoszyce, Łopuszno, Słupię Konecką, Krasocin, Mniów, Smyków, Strawczyn, Piekoszów, Włoszczowę.

Gazyfikacja tych gmin nastąpi poprzez istniejący gazociąg magistralny wysokoprężny DN 300/350 PN 6,3 MPa Parszów — Końskie — Piotrów. Z niego zasilony zostanie gazociąg lokalny Końskie — Strawczyn, a on z kolei będzie źródłem gazu dla stacji redukcyjnych.

Gminę Łopuszno przetnie gazociąg wysokoprężny z północy na południe. Będzie on przebiegać przez sołectwa: Rudniki i Antonielów. Przewiduje on budowę stacji redukcyjno - pomiarowej gazu 1° przy trasie tego gazociągu w przysiółku Baraki. Do stacji redukcyjnej gazociąg wysokoprężny będzie mieć średnicę Φ 200 mm poniżej stacji Φ 150 mm.

Stacja ta będzie zasilac w gaz gminy: Łopuszno i Słupię Konecką. Jedno z sołectw gminy Łopuszno — Nowek będzie zasilany ze stacji redukcyjnej w Radoszycach. Miejscowości w gminie zasilane będą gazem średnioprężnym. Przewiduje się, że w okresie docelowym z gazu będą korzystać wszyscy mieszkańcy gminy.

10.7. Ciepłownictwo

Na terenie gminy nie ma zbiorczej ciepłowni obsługującej większy obszar gminy. Wszystkie obiekty mają indywidualne kotłownie, a starsza zabudowa ogrzewa domy z urządzeń piecowych na paliwo stałe.

Większe kotłownie węglowe obsługują Urząd Gminy, zakład Przetwórstwa Mięsnego „WiR”, wszystkie szkoły w gminie. Blok mieszkalny „Lokator” korzysta z kotłowni mialowej. Na terenie gminy są cztery kotłownie olejowe. Obsługują one: Ośrodek Zdrowia, CPN w Łopusznie, Ośrodek Sportowo — Wypoczynkowy oraz kotłownia wspólna dla Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Biblioteki.

Nie planuje się budowy na terenie gminy zbiorczej ciepłowni.

10.8. Elektroenergetyka

Przez teren gminy Łopuszno przebiega szereg linii elektroenergetycznych o największym zagęszczeniu w okolicach Gnieździsk gdzie znajduje się stacja transformatorowo — rozdzielcza GPZ 110/30/15 kV. Dodatkowo okolice Gnieździsk przecinają linie tranzytowe wysokiego napięcia 220 kV i 400 kV.

Linia 400 kV jest głównym źródłem zasilania w energię elektryczną w województwie świętokrzyskim. Łączy ona stację systemową L400/220/110 kV w Połańcu ze stacją systemową 400/220 kV — „Kielce 400” — w Micigoździe w gminie Piekoszów. Linia ta przecina południowo — wschodni kraniec gminy. Przy lokalizowaniu budynków na pobyt stały należy zachować bezpieczny odstęp od linii 400 kV. Odległość ta wynosi 33 m od zewnętrznych obrysów linii. Między skrajnymi przewodami w linii jest 17 m. Oznacza to, że bezpieczna odległość od osi linii 400 kV wynosi 41,5 m.

Linia 220 kV łączy dwie stacje systemowe „Kielce 400” i Joachimów pod Częstochową. Przebiega ona przez sołectwa: Gnieździska, Rudę Zajączkowska, Fanisławiczki i Fanisławice. Przy lokalizowaniu budynków na pobyt stały należy zachować bezpieczny odstęp od linii 220 kV. Odległość ta wynosi 26 m od zewnętrznych obrysów linii. Między skrajnymi przewodami w linii jest 17,2 m. Oznacza to, że bezpieczna odległość od osi linii 220 kV wynosi 34,6 m.

W stacjach systemowych następuje zredukowanie najwyższych napięć 400 i 220 kV do wysokich napięć — 110 kV, które to przesyłane są między poszczególnymi GPZ-tami. Linie 220 i 400 kV zarządzane są przez Rejon Najwyższych Napięć na stacji „Kielce 400”.

Przez teren gminy przebiega pięć linii 110 kV. Są to linie:

- 110 kV łącząca GPZ Gnieździska z GPZ-tem Piaski, linia ta biegnie równolegle do linii 220 kV,
- 110 kV łącząca GPZ Gnieździska z GPZ-tem Oleszno, linia ta biegnie przez las na zachód od Gnieździsk,
- 110 kV łącząca GPZ Gnieździska z GPZ-tem Radkowice, linia ta biegnie w niewielkim fragmencie na południe od Gnieździsk,
- dwie równoległe linie 110 kV łącząca GPZ Gnieździska z Cementownią Małogoszcz, biegną one w stronę południową.

Przy lokalizowaniu budynków na pobyt stały należy zachować bezpieczny odstęp od linii 110 kV. Odległość ta wynosi 14,5 m od zewnętrznych obrysów linii.

Linie 110 kV zarządzane są przez Rejon Wysokich Napięć w Kielcach na ul. Witosa.

Teren gminy Łopuszno zasilany jest z czterech stacji transformatorowo - rozdzielczych GPZ 110/30/ 15 kV: z GPZ Gnieździska — większości obszaru gminy, z GPZ Oleszno — dla Ewelinowa, z GPZ Niewachlów — dla Piotrowca, z GPZ Zachód Końskie — dla Nówka, Dobrzeszowa i Podewsia. Główne Punkty Zasilające (GPZ) mają za zadanie zredukowanie napięcia w sieci z wysokiego (110 kV) do średniego (15 kV).

Przez teren gminy przebiega też szereg linii 15 kV. Większość z nich wychodzi z GPZ Gnieździska. Są to następujące linie:

- dwie równoległe linie 15 kV do zakładu Bukowa (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Jędrzejów),
- dwie równoległe linie 15 kV do podstacji kolejowej w Wiernej Rzece (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Końskie),
- dwie równoległe linie 15 kV do Małogoszczy (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Jędrzejów),
 - linia 15 kV do stacji „Kielce 400” (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Kielce),
 - linia 15 kV do Piekoszowa (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Kielce),
 - linia 15 kV zasilająca większość obszaru gminy Łopuszno oraz Słupię Konecką (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Końskie).

Z innych GPZ Wychodzą linie:

- linia 15 kV z GPZ Oleszno (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Jędrzejów),
- linia 15 kV z GPZ Niewachlów (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Kielce),

- linia 15 kV z GPZ Zachód Końskie (linia zarządzana przez Rejon Energetyczny Kielce).

Przy lokalizowaniu budynków przeznaczonych na stały pobyt należy zachować bezpieczny odstęp od linii 15 kV. Odległość ta wynosi 7,5 m od osi linii.

Na terenie gminy Łopuszno są 82 stacje transformatorowe o łącznej mocy: 6 577 kVA. Oprócz stacji w sołectwie Piotrowiec wszystkie pozostałe są obsługiwane przez Rejon Energetyczny Końskie. Stacje w Piotrowcu są pod opieką Rejonu Energetycznego Kielce. Transformatory mają za zadanie zredukowanie napięcia ze średniego (15 kV) do niskiego (0,4 kV) bezpośrednio wykorzystywanego przez odbiorców. Energia do poszczególnych domów przesyłana jest siecią niskich napięć.

W gminie są tylko trzy stacje transformatorowe wewnętrzne (MSTW), reszta jest napowietrzna. Większość stacji napowietrznych (56 szt.) jest już nowego typu — STS, a 23 stacje trafo SN/nn jest starego typu — ZH. Wszystkie stacje w gminie zestawiono w Tabeli 14. i przedstawiono na schemacie zasilania gminy.

Bardzo dobre jest zasilanie w sołectwie Piotrowiec, będącym pod opieką R E Kielce. Ma on linie elektroenergetyczne i stacje transformatorowe przebudowane i zmodernizowane. W sieci występuje duża rezerwa mocy. Na pozostałym obszarze gminy, obsługiwanym przez R E Końskie, jedynie sołectwa Ruda Zajączkowska i Łopuszno przeszły przebudowę i modernizację. Doszły też pojedyncze stacje transformatorowe w kilku sołectwach w najbliższej przyszłości planowana jest przebudowa linii w Jasieniu.

Linie elektroenergetyczne zasilające gminę są w różnym wieku, jednak najwięcej jest linii mających od 15 do 30 lat.

Istnieją połączenia między siecią elektroenergetyczną zasilaną z GPZ-ów: Gnieździska, Niewachłów i Oleszno. Połączenia te mogą być wykorzystane w przypadku awarii którejś z sieci. W pozostałym okresie zasilanie poszczególnych linii jest odrębne, a linie oddzielają bramy rozłącznikowe.

1 3 7

Tabela 15. Wiek linii elektroenergetycznych na terenie gminy (bez Piotrowca)

Wiek przewodu w latach	Długość linii w [km]	
	Średnie napięcie	Niskie napięcie
Mniej niż 15 lat	11,73	7,39
15-30 lat	51,03	97,75
Więcej niż 30 lat	30,00	22,66

10.9. Telefonizacja

W chwili obecnej stopień telefonizacji gminy Łopuszno jest niewielki. Obecnie wykonane są centrale automatyczne i sieć telefoniczna w niektórych sołectwach. Przez teren gminy przebiegają kable światłowodowe, kable teletechniczne oraz magistralne i rozdzielcze kable telefoniczne.

Gminę przecina magistralna linia światłowodowa relacji Kielce — Częstochowa oraz jej odgałęzienia do dwóch centrality automatycznych w Łopusznie i w Gnieździskach.

Centrala abonencka w Łopusznie (CA Łopuszno) wybudowana jest w południowej części tej miejscowości. Obecnie obsługuje tylko Łopuszno i jego najbliższe okolice. Docelowo będzie obsługiwać 20 sołectw: Piotrowiec, Podewsie, Dobrzeszów, Nowek, Snochowice, Sarbice Pierwsze, Sarbice Drugie, Krężolek, Olszówkę, Józefine, Czałczyn, Rudniki, Wielebnów, Jasień, Łopuszno, Eustachów, Ewelino, Antonielów, Jedle i Marianów. Większość z nich ma już opracowane projekty telefonizacji, a w części trwają prace przy wykonywaniu sieci telefonicznej. Projektów tych linii brakuje dla przysiółków: Rudników, Nówka, Marianowa, Wielebnowa, Eustachowa Dużego, Snochowic i Piotrowca oraz dla wsi Przegrody.

Centrala abonencka w Gnieździskach wybudowana jest na terenie szkoły. Ma ona docelowo obsługiwać pięć najbliższych miejscowości: Gnieździska, Rudę Zajączkowską, Fanisławice,

Fanisławiczki, Czartoszowy i Grabownicę oraz przysiółek Marianowa: Michałą Górę. Miejscowości te już są częściowo telefoniczowane. W pozostałych sieci powstanie na podstawie zatwierdzonych projektów sieci. Projektów tych brakuje jedynie dla przysiółków Fanisławic.

Sołectwo Lasocin nie jest telefoniczowane i nie ma też takiego projektu. Obecnie jest w nim jeden numer telefoniczny obsługiwany przez centrale w Słupi Koneckiej.

Telefonizacja sołectw odbywa się za pomocą miedzianych kabli doziemnych, linii napowietrznych oraz sieci abonenckiej. Dodatkowo w miejscowości Łopuszno wszystkie przewody przebiegające przez jej centrum zostały ułożone w kanalizacji teletechnicznej.

Zasięgi poszczególnych centrali zostały przedstawione na załączonym schemacie.

Obszar całej gminy znajduje się w zasięgu trzech operatorów sieci telefonii komórkowej: Idei, Ery GSM i Plus GSM.

IV. SZANSE ROZWOJU GMINY

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZO — KULTUROWE

- Niski poziom zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi i siarką siarczanową predysponujący większość terenów rolnych do rozwoju produkcji ekologicznej.
- Możliwość eksploatacji istniejących (licznych) udokumentowanych złóż surowców mineralnych dla celów budownictwa ogólnego.
- Istniejący znaczny zapas wody pitnej może być wykorzystany w przetwórstwie rolno — spożywczym. Cały obszar gminy stanowi obszar źródłowy — podlegający szczególnej ochronie przed zanieczyszczeniami.
- Możliwość wykorzystania istniejących warunków terenowych dla realizacji zbiorników wodnych szczególnie: zbiorników „Wiarna Rzeka” w sołectwie Fanisławice na rzece Łososinie, zbiornik „Dobrzyszów II” na rzece Łososinie. Omawiane zbiorniki oprócz swych podstawowych funkcji (redukcja fal powodziowych, cele rolnicze i gospodarcze) spełniać będą funkcje rekreacyjno — wypoczynkowe.
- Korzystne warunki przestrzenne do rozwoju agroturystyki.
- Bogata przeszłość historyczna gminy oraz związane z tym cenne zabytki kultury materialnej i archeologicznej

2. ROLNICTWO

- Na ogół sprzyjające warunki przyrodniczo glebowe oraz klimatyczne.
- Korzystne położenie w stosunku do Kielc — będących rynkiem zbytu dla produkcji i przetwórstwa rolniczego.
- Możliwość skorzystania z różnorodnych funduszy pomocowych Unii Europejskiej w tym stanowiących wsparcie Małopolskiego Programu Rozwoju Wsi i Rolnictwa.
- Sprzyjające warunki uzbrojenia obszaru gminy w infrastrukturę techniczną.
- Perspektywiczne szanse lokalizacji przetwórstwa rolno — spożywczego w oparciu o istniejącą bazę surowcową.
- Korzystny udział wartościowych użytków zielonych w ogólnej powierzchni użytków rolnych — stanowiące 36 %.
- Korzystne warunki przestrzenne do powiązania zagospodarowania leśnego i funkcji turystycznej.

3. ZAGADNIENIA SPOŁECZNO - GOSPODARCZE

- Istniejąca sieć placówek szkolnictwa podstawowego i ponad podstawowego w pełni zabezpiecza aktualne potrzeby gminy w zakresie usług oświaty.
- Dogodny dostęp do szkół średnich ogólnokształcących i do szkół zawodowych istniejących poza obszarem gminy daje możliwość kształcenia młodzieży w różnych specjalnościach, dostosowanych do wymogów w zmieniającym się modelu rolnictwa.
- Bliskość Krakowa i Kielc umożliwia kształcenie wielokierunkowe w różnych specjalnościach — przyszłą kadrę kierowniczą.
- Dobrze rozwinięty system usług podstawowych i innych zabezpiecza w sposób zadowalający potrzeby mieszkańców gminy.
- Znaczny potencjał produkcyjny tkwiący w dużej liczbie rąk do pracy w rolnictwie i zawodach pozarolniczych.
- Znaczny spadek bezrobotnych w grupie absolwentów szkół ponad podstawowych.

4. KOMUNIKACJA

- Korzystne położenie oraz dobre skomunikowanie z Kielcami — dużym rynkiem zbytu.
- Koncentryczny układ dróg dojazdowych do ośrodka gminnego ułatwiający szybki dostęp do usług i zakładów pracy na obszarze gminy i gmin sąsiednich.
- Rezerwa przepustowości dróg powiatowych łączących gminę z drogami ponad lokalnymi.
- Brak uciążliwości tranzytowego ruchu drogowego.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Południowa i północno — wschodnia część obszaru gminy położona jest na głównych zbiornikach wód podziemnych. Na pozostałej części gminy istnieje 5 zbiorników szczelinowych wód użytkowych. Obecność tych zbiorników oraz fakt, że obszar całej gminy uznany jest jako obszar źródliskowy zapewnia wystarczającą ilość wody pitnej przez istniejące ujścia wody dla potrzeb całej gminy.
- Występujące duże rezerwy wody w istniejących ujęciach w ilości ok. 7 900 m³/d może być przeznaczona dla potrzeb przetwórczości rolno spożywczej pod warunkiem zapewnienia sprawnego systemu oczyszczania ścieków.
- Opracowany program kanalizacji sanitarnej — gwarancja poprawy stanu środowiska w gminie.
- Opracowana koncepcja gazyfikacji gminy w ramach „Koncepcji gazyfikacji północno — zachodniego rejonu woj. świętokrzyskiego” opracowanej w 1999 r na zlecenie Związku Międzygminnego „Gazociąg”.
- Zapewnienie wywozu nieczystości na istniejące wysypisko w sołectwie Promnik w gminie Strawczyn.
- Projektowane zbiorniki wodne przyczynią się usprawnienia przepływów w rzece oraz do rozwoju turystyki i agroturystyki.
- Istniejąca ilość stacji trafo oraz sieć elektroenergetyczna dają pewność zasilania zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem gminy.

V. ZAGROZENIA ROZWOJU GMINY ORAZ PROBLEMY I KONFLIKTY PRZESTRZENNE WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

1. ZAGROZENIA ROZWOJU GMINY

1.1. Środowisko przyrodnicze

- Rzeźba terenu gdzie występują wzniesienia o nachyleniu powyżej 12 % stanowi ograniczenia budowlane i może powodować degradację gruntów rolnych.
- Brak większych retencji wód powierzchniowych.
- Brak istniejącego systemu kanalizacji sanitarnej, będący głównym źródłem zanieczyszczenia wód podziemnych objętych granicami GZWP nr 414 i 416 a także wód powierzchniowych.

1.2. Rolnictwo i leśnictwo

- Lokalnie duże spadki terenu — utrudniają uprawę gleb.
- Duże rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych — średni areal jednego gospodarstwa indywidualnego wynosi ok. 5,2 ha użytków rolnych, zaś gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych — stanowią zaledwie 1,0 % ogólnej liczby gospodarstw.
- Brak lokalnego - drobnego przetwórstwa rolno - spożywczego zdolnego zagospodarować na miejscu bazę surowcową.
- Brak samoorganizacji rolników, np.: w grupy producenckie i marketingowe zdolne sprostać rosnącej konkurencji rynkowej.
- Wysoki stopień zagęszczenia zabudowy zagrodowej ogranicza lokalizacje większych gabarytowo siedlisk towarowych, wymagających większych działek budowlanych.
- Brak rezerwy terenów pod większe obszarowo inwestycje gospodarcze komunalne może być w przyszłości istotnym ograniczeniem rozwoju zwłaszcza w zakresie inwestycji z zewnątrz.
- Niewykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz planowych odnowień w lasach niepaństwowych.

1.3. Zagadnienia społeczno - ekonomiczne

- Niska śr. powierzchnia gospodarstwa rolniczego ogranicza wysoko towarową produkcję.
- Bezrobocie na wsi. B
- Brak przetwórstwa rolno - spożywczego powoduje niskie zyski ze sprzedaży nieprzetworzonych płodów rolnych.
- Brak giełdy towarowej w województwie i powiecie.
- Starzenie się ludności gminy.
- Trudny dostęp do funduszy pomocowych.
- Malejące dotacje z budżetu państwa — pogarszają sytuację ekonomiczno – gospodarczą gminy — szczególnie w zakresie opieki zdrowotnej i socjalnej gminy.
- Brak sieci kanalizacyjnej gminy, brak własnego wysypiska odpadów stałych, brak sieci gazowej, niedostateczna telefonizacja gminy — powodują obniżenie standardu życia mieszkańców gminy.
- Mała aktywność gospodarcza mieszkańców gminy w zakresie handlu, gastronomii, rzemiośle usługowym i produkcyjnym oraz i usług bytowych.

1.4. Komunikacja

- Niewystarczająca gęstość sieci dróg publicznych.

- Blisko zlokalizowana zabudowa mieszkalna i zagrodowa w stosunku do głównych ciągów dróg, ogranicza szybki dojazd do ośrodków usługowych i dróg ponadlokalnych.
- Niski standard dróg gminnych i części dróg powiatowych.
- Zbyt mała pojemność istniejących parkingów samochodowych na obszarze gminy, szczególnie przy obiektach wymagających dużej ilości stanowisk parkingowych (rejon koncentracji usług).

1.5. Infrastruktura techniczna

- Brak zwodociągowania całego obszaru gminy.
- Występowanie fragmentów dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Nr 414 Zagnańsk i 416 Małogoszcz) wykluczają możliwość lokalizacji przemysłu wodochłonnego, oraz uciążliwego dla wód — do czasu zrealizowania sprawnego systemu kanalizacji sanitarnej dla całej gminy.
- Brak kanalizacji deszczowej na terenie gminy.
- Brak sieci gazowej — dostarczającej gaz ziemny — obniża standard zamieszkania w gminie.
- Brak zorganizowanego wysypiska odpadów stałych zwiększa koszty utylizacji odpadów.
- Zanieczyszczenie powietrza przez kotłownie węglowe i koksowe.
- Mała powierzchnia zbiorników małej retencji powoduje potencjalne zagrożenie powodzią.
- Niewielki stopień telefonizacji gminy
-

2. PROBLEMY I KONFLIKTY PRZESTRZENNE WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA

- Lokalizacja zabudowy na obszarach o niekorzystnych warunkach fizjograficznych.
- Problem zagospodarowania gruntów rolnych nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym
- usytuowanych niekorzystnie na stromych stokach.
- Brak większej rezerwy terenów na cele: rozwoju usług dla obsługi rolnictwa pod lokalizację większych obszarowo inwestycji gospodarczych i komunalnych oraz dla potrzeb przetwórstwa rolno - spożywczego.
- Brak zasobów gruntów komunalnych.
- Brak zbiorników wodnych z przeznaczeniem na rozwój turystyki, rekreacji i krótkiego wypoczynku oraz agroturystyki.
- Mała ilość obiektów noclegowych dla potrzeb turystyki oraz terenów i urządzeń rekreacyjno — wypoczynkowych.
- Brak większych powierzchni parkingowych w rejonie koncentracji usług.

VI. CELE I ZADANIA „STUDIUM ...”

Zasadniczym zadaniem „Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy” jest określenie polityki przestrzennej — ogólnych kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy prowadzonych przez samorząd gminy.

„Studium...” jest jedynym i najważniejszym dokumentem planistycznym sporządzanym dla całej gminy w zasięgu jej granic administracyjnych.

„Studium...” będzie więc jednym z instrumentów w działalności organów gminy w zakresie lokalnych przedsięwzięć służących do realizacji celów publicznych a także będzie dokumentem, na podstawie którego następować będzie koordynacja wielu działań związanych z zagospodarowaniem terenów podejmowanych na obszarze gminy.

„Studium...” nie będąc przepisem gminnym, będzie dokumentem, na podstawie którego określona będzie kolejność sporządzania planów miejscowych.

Uchwalone Radą Gminy „Studium...” nie ma określonego terminu ważności. Sporządzone więc

„Studium...” może być aktualizowane w miarę potrzeby i w niezbędnym zakresie — powinno obowiązywać przez długi okres czasu.

Polityka przestrzenna przedstawiona w „Studium...” powinna być określana dla bliskich i dalekich horyzontów czasu.

Stabilność ustaleń „Studium..” jako podstawy do sporządzania planów miejscowych jest jednym z podstawowych warunków osiągania pozytywnych efektów w kształtowaniu ładu przestrzennego i ochronie środowiska

1. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE OBSZARU

1.1. Cel główny

- Osiągnięcie harmonijnego, wszechstronnego i trwałego rozwoju przestrzennego gminy, zapewniającego zaspokojenie bieżących potrzeb oraz warunków umożliwiających wzrost poziomu życia mieszkańców, a także zaspokojenia potrzeb dla następnych pokoleń,
- Ochrona wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i racjonalne jej zagospodarowanie.

1.2. Cele uzupełniające

- Podnoszenie ładu przestrzennego gminy przy równoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych, estetycznych i krajobrazowych,
- Wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania obszarów,
- Racjonalne wykorzystanie obszarów istniejącego zainwestowania osiedleńczego przez intensywne zagospodarowanie obszarów wolnych niezainwestowanych,
- Ochrona gruntów rolnych, przydatnych na cele produkcji polowej,
- Zagospodarowanie na cele nierolnicze gruntów nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym,
- Stwarzanie warunków dla efektywnego rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej na obszarze gminy wraz z umożliwieniem rozwoju wielofunkcyjnego na wybranych obszarach.

2. CELE EKONOMICZNE

2.1. Cel główny

- Dążność do stworzenia optymalnych warunków do wielostronnego rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy, zapewniającego obniżenie istniejącego bezrobocia oraz wzrostu zamożności mieszkańców.

1. 2.2 Cele uzupełniające

- Wskazanie obszarów nowych pod realizację zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i usługowej.
- Przygotowanie obszarów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą, usługową i produkcyjną (przedsiębiorczość).
- Stworzenie warunków do powstawania małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych.
- Rozwój usług o zasięgu ponadpodstawowym.
- Poprawę efektywności funkcjonowania rolnictwa poprzez poprawę warunków produkcji rolnej - zmianę struktury agrarnej oraz dążność do tworzenia większych obszarowo gospodarstw rodzinnych.
- Rozwój usług związanych z obsługą rolnictwa.
- Rozwój lokalnego przetwórstwa płodów rolnych oraz obsługi zbytu i zaopatrzenia.
- Sukcesywny rozwój nowych małych i średnich zakładów produkcyjnych dla zapewnienia miejsc

- pracy w zawodach pożarniczych.
- Wskazanie oferty terenowej dla potencjalnych inwestorów z zewnątrz.
- Modernizacja dróg przeznaczonych do przenoszenia dużych mas towarowych.

3. OCHRONA PRZYRODY

3.1. Cel główny

- Ochrona i zapewnienie warunków do prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego — Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz projektowanej sieci ekologicznej „Natura 2000”.

3.2. Cele uzupełniające

- Zachowanie najcenniejszych wartości obszaru oraz przywracanie utraconych walorów w zagospodarowaniu zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- Zahamowanie procesów degradacji środowiska.
- Ochrona gruntów ornyczych szczególnie pochodzenia organicznego.
- Zachowanie istniejących wartości środowiska
- Racjonalna gospodarka zasobami istniejącymi, jak: wody powierzchniowe i podziemne (prawie cały obszar gminy objęty jest granicami GZWP), lasy, zadrzewienia śródpolne, gleby, ochrona obszarów otwartych.
- Poprawa zdrowotnych warunków życia mieszkańców.
- Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania terenów dolinnych (Obszary retencyjne, korytarze i ciągi ekologiczne).
- Racjonalne rozwiązanie zabudowy sołectw z uwzględnieniem gospodarki wodnej, odprowadzenia ścieków i ich utylizacji, składowania i utylizacji odpadów stałych, urządzenia i kształtowania terenów zieleni.
- Ochrona kompleksów leśnych i zespołów śródpolnych krzewów z murawami kserotermicznymi oraz zespołów torfowiskowych pełniących ważną funkcję glebochronną krajobrazowo twórczą.
- Realizowanie planu zalesień z zachowaniem ochrony miejsc o wysokich wartościach geobotanicznych.

4. CELE KULTUROWE

4.1. Cel główny

- Zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego

4.2 Cele uzupełniające

- Ochrona istniejących obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego istniejącego pod ziemią przeznaczonych do bezwzględного zachowania.
- Minimalizacja występujących zagrożeń istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego i czynników wywołujących te zagrożenia.
- Kształtowanie wartości środowiska kulturowego, między innymi w zakresie form zabudowy elementów układów przestrzennych w nawiązaniu do tradycji.

5. ROLNICTWO

5.1. Cel główny

- Dostosowanie zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej do warunków gospodarki rynkowej z jednoczesnym respektowaniem zasad ochrony środowiska rolniczego.

5.2. Cele uzupełniające

- Pokrycie zróżnicowanych potrzeb budowlanych sektora rolnego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji spełniających kryteria rynkowe i wymagania Unii Europejskiej.
- Poprawa struktury agrarnej i powiększanie obszarów gospodarstw rolnych, w aspekcie wzmocnienia pozycji rolników na rynku artykułów żywnościowych oraz wdrażanie postępu rolniczego.
- Likwidacja wysokiego zakwaszenia gleb
- Rozwój sektora usługowo — przetwórczego w rolnictwie z dostosowaniem do potrzeb i standardów rynkowych.
- Wskazanie atrakcyjnej oferty obszarów dla potencjalnych inwestorów w rolnictwie i jego otoczeniu
- Podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich.
- Realizacja potrzeb melioracyjnych.
- Likwidacja rozdrobnienia struktury agrarnej oraz małej powierzchni działek rolniczych.
- Zwiększenie ilości miejsc pracy w zawodach pozarolniczych, zwłaszcza na pograniczu rolnictwa.
- Skuteczna ochrona wysokiej jakości gruntów rolnych przed nadmiernym przeznaczaniem na cele nierolnicze.
- Wprowadzanie ekologicznych metod w produkcji.
- Umożliwienie zagospodarowania gruntów marginalnych i nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym na różne pozarolnicze cele w tym pod zalesienia.
- Zastosowanie skutecznych preferencji przestrzennych dla gospodarstw rozwojowych powiększających areal i skalę produkcji.

6. LEŚNICTWO ORAZ ZADRZEWIENIA I ZAKRZEWIENIA

6.1. Cel główny

- Zapewnienie powszechnej i ciągłej ochrony zasobów leśnych oraz sukcesywne ich powiększanie zarówno drogą zalesień, zadrzewień i zakrzewień.

6.2. Cele uzupełniające

- Powszechna i ciągła ochrona obszarów leśnych oraz zwiększenie ich funkcji ochronnych.
- Przeznaczenie na cele leśne lub zadrzewienia i zakrzewienia gruntów nieekonomicznych w użytkowaniu rolniczym.
- Zapewnienie warunków rozwoju drobnego przemysłu drzewnego oraz przetwórstwa runa leśnego.
- Przeznaczenie lasów na cele nieleśne może być dokonane w wyjątkowo uzasadnionych przypadkach oraz przy braku innych rozwiązań przestrzennych pod warunkiem spełnienia wymogów i trybu określonego w obowiązujących przepisach prawnych.
- Zwiększenie dostępności lasów na cele turystyczno - rekreacyjne mając na względzie

zapobieganie dewastacji i zaśmiecania lasów poprzez rozbudowę tzw. „małej infrastruktury turystycznej” i infrastruktury komunalnej.

- Regulacja granicy rolno –leśnej, uwzględniająca pokrycie rosnących potrzeb zalesieniowych.

7. CELE SPOLECZNE

7.1. Cel główny

- Stworzenie warunków do poprawy jakości życia mieszkańców gminy oraz zmniejszenie bezrobocia.

7.2. Cele uzupełniające

- Zapewnienie mieszkańcom gminy Łopuszno dogodnego dostępu komunikacyjnego i pieszego do miejsc pracy oraz do usług podstawowych i ponadpodstawowych istniejących na obszarze gminy oraz w gminach sąsiednich
- Tworzenie rezerw terenowych pod realizację nowej zabudowy mieszkalnej i zagrodowej, usług socjalnych i komercyjnych oraz modernizacji istniejącej zabudowy mieszkalnej i usługowej.
- Tworzenie rezerw terenowych pod realizację obiektów i urządzeń przedsiębiorczości zapewniających nowe miejsca pracy w zawodach rolniczych i pozarolniczych w celu likwidacji ukrytego bezrobocia agrarnego.
- Poprawa i modernizacja układu komunikacji drogowej na terenie gminy.
- Zapewnienie wyposażenia obszaru gminy w obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i społecznej.
- Zapewnienie mieszkańcom gminy dostępności do usług przedszkolnych poprzez ewentualną realizację nowego obiektu lub przeznaczenie odpowiednich pomieszczeń w Szkołach Podstawowych.
- Inicjowanie i wspieranie różnych form samoorganizacji społeczności lokalnych” działających na rzecz samoobrony obywatelskiej, bezpieczeństwa publicznego, szkolenia zawodowego (rolniczego), doradztwa rolniczego oraz handlowego zapewniającego zbył "płodów rolnych (np. zespoły producenckie).
- Dążność do wyrównania dysproporcji wewnętrznych gminy do wyższych standardów.

8. KOMUNIKACJA

8.1. Cel główny

- Dostosowanie układu drogowego gminy do sprawnego pełnienia funkcji powiązań komunikacyjnych zewnętrznych i wewnętrznych.

8.2. Cele uzupełniające

- Doprowadzenie wybranych dróg powiatowych pełniących funkcję powiązań zewnętrznych do pełnych parametrów dróg zbiorczych.
- Poprawa powiązań wewnątrz gminnych dla skrócenia czasu dojazdu do usług i podstawowego układu drogowego.
- Zachowanie rezerw terenowych dla realizacji obejścia drogowego Łopuszna i Czalczyzna.
- Modernizacja podstawowego układu dróg gminy do pełnych parametrów drogowych.
- Realizacja dróg pieszych i ścieżek rowerowych wzdłuż dróg gdzie występuje większy ruch

- samochodowy (drogi główne) - w pierwszej kolejności na obszarach zabudowanych
- Zmniejszenie uciążliwości, poprawa bezpieczeństwa ruchu na odcinkach zabudowanych podstawowych ciągów drogowych.
- Poprawa dostępności celów ruchu poprzez realizację parkingów w dostosowaniu do spodziewanych potrzeb.

9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

9.1. Zaopatrzenie w wodę

9.1.1. Cel główny

- Zapewnienie dostawy wody dla całej gminy w ilości zabezpieczającej potrzeby:
 - a) bytowe mieszkańców gminy,
 - b) komunalne,
 - c) inwentarskie i inne gospodarcze,
 - d) drobnej produkcji i lokalnego przetwórstwa rolno - spożywczego,

9.2. Odprowadzenie ścieków

9.2.1. Cel główny

- Utworzenie systemu odprowadzania ścieków dla obszarów całej gminy zapewniającego odbiór i oczyszczenie ścieków powstałych w wyniku użytkowania wody na cele bytowe, komunalne, gospodarcze, drobnej produkcji i lokalnego przetwórstwa rolno spożywczego.

9.3. Elektroenergetyka

9.3.1. Cel główny

- Zapewnienie dostawy energii elektrycznej w ilości zabezpieczającej wszechstronne potrzeby bytowe i komunalne mieszkańców gminy oraz w ilości zapewniającej planowany rozwój gospodarstw czy gminy.

9.3.2. Cel uzupełniający

- Modernizacja linii na istniejących trasach z możliwością drobnej przebudowy i ewentualnej dobudowy małych fragmentów linii 15 kV.

9.4. Telekomunikacja

9.4.1. Cel główny

- Zapewnienie dostępu do sieci telefonicznej wszystkim zainteresowanym na obszarze całej gminy oraz dążenie do spełnienia założeń programu rozwoju sieci telekomunikacyjnej.

9.5. Zaopatrzenie w energię ciepłą — gazyfikacja

9.5.1. Cel główny

- Zapewnienie dostawy ciepła do obiektów komunalnych oraz zapewnienie niezbędnych powierzchni składowych dla gromadzenia i sprzedaży opału stałego i płynnego.
- Zapewnienie dostawy gazu ziemnego - sieciowego na cele grzewcze i gospodarcze na obszarze całej gminy poprzez realizację sieci gazyfikacji gminy.

9.6. Gospodarka odpadami stałymi

9.6.1. Cel główny

- Zapewnienie odbioru, gromadzenia odpadów stałych od odbiorców bytowych, komunalnych oraz powstałych w wyniku działalności gospodarczej i wywozu ich na wysypisko odpadów w sołectwie Promnik.